2363

На основу члана 70. став 1. тачка 2. Устава Републике Српске и члана 182. и члана 186. ст. 1. и 2. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 31/11 и 34/17), Народна скупштина Републике Српске, на Трећој посебној сједници, одржаној 23. децембра 2018. године, донијела је с љ е д е ћ у

О Д Л У К У

О УСВАЈАЊУ ПРОГРАМА ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД 2019-2021. ГОДИНЕ

I

Народна скупштина Републике Српске усваја Програм економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године.

II

Саставни дио ове одлуке је Програм економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године.

III

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 02/1-021-1268/18
23. децембра 2018. године
Бањалука

Предсједник
Народне скупштине,
Недељко Чубриловић, с.р.

П Р О Г Р А М

ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД 2019-2021. ГОДИНЕ

1. СВЕУКУПНИ ОКВИР И ЦИЉЕВИ ПОЛИТИКЕ

Споразум о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица (ССП), са једне стране, и БиХ, са друге стране, који представља основ за спровођење процеса приступања, ступио је на снагу у јуну 2015. године и замијењио је Привремени споразум (ПС), који је био на снази од 2008. године. У фебруару 2016. године Босна и Херцеговина је поднијела званичну апликацију за чланство у Европској унији. Земље потенцијални кандидати за чланство у Европској унији су до 2014. године припремале економски и фискални програм као врсту припреме за израду претприступног економског програма, који су израђивале земље са статусом кандидата за чланство у Европској унији. Од јануара 2015. године све земље западног Балкана и Турска имају обавезу да израђују програм економских реформи.

У складу са наведеним, а на основу методологије и смјерница које је доставила Европска комисија, Република Српска је израдила Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године по хитном поступку (у даљем тексту: Приједлог ПЕРРС 2019-2021). Приједлог ПЕРРС 2019-2021. је документ којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, у складу са методологијом коју примјењују и друге европске земље.

У процесу израде Приједлога ПЕРРС 2019-2021. Влада Републике Српске је на 168. сједници, одржаној 15. марта 2018. године, разматрала Информацију о активностима које се на нивоу БиХ спроводе у вези са израдом Програма економских реформи БиХ, те захтијева да се свака будућа активност у вези са израдом Програма економских реформи БиХ врши, искључиво, кроз радна тијела успостављена системом координације процеса европских интеграција у БиХ.

Влада Републике Српске је на 202. редовној сједници, одржаној 9. новембра 2018. године усвојила Нацрт програма економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године и поставила га на интернет страницу Владе Републике Српске да би омогућила свим заинтересованим странама да доставе своје писмене приједлоге и коментаре за његово унапређивање. Приједлоге мјера доставили су Привредна комора Републике Српске, Унија удружења послодаваца Републике Српске те Савез синдиката Републике Српске, а током консултација за састав нове Владе Републике Српске сви партнери Владе имали су прилику и усмено да изнесу своје приједлоге и сугестије мандатару за састав нове владе.

Основни оквир за израду Приједлога ПЕРРС 2019-2021. јесу меморандуми о заједничким политикама и мјерама, потписани у децембру 2017. године са социјалним партнерима Владе Републике Српске, Смјернице за развој привреде, које је Влада Републике Српске припремала од априла 2018. године са представницима Уније удружења послодаваца Републике Српске и Привредне коморе Републике Српске, а који су презентовани на конференцији "Привреда Републике Српске од 2019. до 2022. године - дијалог за будућност", те Програм рада Владе Републике Српске за мандатни период 2018-2022. године.

Главни циљеви политика дати су кроз седам приоритета:

1. повећање конкурентности и продуктивности привреде Републике Српске са циљем повећања плата,

2. одржив здравствени систем,

3. ефикасан укупан јавни сектор,

4. образовни систем и тржиште рада прилагођени потребама привреде,

5. побољшање демографске позиције Републике Српске,

6. истраживање, развој, иновације и дигитална економија,

7. европске интеграције, регионална и међународна сарадња.

Претходно дефинисани циљеви обухватају мјере којима ће се реализовати и смјернице за политике које су усвојене на Економском и финансијском дијалогу у мају 2018. године, али уз пуно поштовање уставних овлашћења сваког нивоа власти у БиХ те надлежности институција.

Са намјером да у потпуности прати методологију и услове које поставља Европска комисија за израду докумената, који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, Програм економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године биће трећи пут достављен Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

2. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР

Током израде пројекција макроекономских показатеља за ПЕРРС 2019-2021 нису биле објављене јесење пројекције Европске комисије. С обзиром на то, приликом утврђивања претпоставки у вези са пројекцијом развоја свјетске економије, очекиваног кретања цијена на међународном тржишту и очекиваних стопа привредног раста земаља у окружењу, нарочито значајних спољнотрговинских партнера Републике Српске, узете су у обзир расположиве пројекције међународних институција.

Према извјештају Европске комисије из маја 2018. године (енгл. European Economic Forecast, Spring 2018), европска економија је у 2017. години забиљежила најснажнији раст у протеклих десет година. Остварене стопе реалног раста БДП-а у Европској унији (свих 28 земаља чланица) и у еврозони износиле су 2,4%. Овај раст подстакло је велико повјерење потрошача и предузећа, већи глобални раст, ниски трошкови финансирања, јачање приватног сектора и бољи услови на тржишту рада. Иако краткорочни показатељи указују на смиривање активности почетком 2018. године, чини се да је то само привремено, те се очекује наставак раста у ЕУ и еврозони од 2,3% у 2018. години, који се заснива на одрживој потрошњи, те значајном извозу и инвестицијама. Према предвиђањима Европске комисије, раст ће се у оба ова подручја смањити на 2% у 2019. години, јер су уска грла у неким земљама и секторима постала видљивија, монетарна политика се прилагођава околностима, а раст глобалне трговине помало успорава.

Табела 2.1: Европска економска предвиђања за ЕУ (28), прољеће 2018.

	2017.	2018.	2019.
Реални раст БДП (%, г/г)	2,4	2,3	2
Инфлација (%, г/г)	1,7	1,7	1,8
Незапосленост (%)	7,6	7,1	6,7
Укупне инвестиције (%)	3,4	4,2	3,2
Биланс буџета (% БДП)	-1	-0,8	-0,8
Укупни дуг, општа влада (% БДП)	83,1	81,2	79,1
Биланс текућег рачуна (% БДП)	2,2	2,2	2,2

Извор: EC, European Economic Forecast, Spring 2018. (Европска комисија, мај 2018).

Незапосленост се и даље смањује и сада је на нивоу забиљеженом прије кризе. Предвиђа се даљи пад незапослености у Европској унији са 7,1% у 2018. години на 6,7% у 2019. години. Број запослених у еврозони је највећи од увођења евра. Иако је та инфлација ослабила у првом тромјесечју ове године, очекује се да ће у наредном периоду она ипак благо расти, како због недавног пораста цијене нафте, тако и због све мање радне снаге на тржиштима рада и бржег раста плата у многим државама чланицама. Јавне финансије се такође побољшавају, чему су допринијели економски раст и мале камате. Очекује се да ће 2018. година бити прва година од почетка економске и монетарне уније у којој све државе имају буџетске дефиците ниже од 3% БДП-а, како је и предвиђено у Уговору из Мастрихта. Предвиђа се даље смањење буџетског дефицита и укупног дуга, посматрано као проценат БДП-а. Уопштено гледајући, ризици за ова предвиђања су све већи јер је европска економија изложена спољним факторима који су све јачи и негативнији. Нестабилност на финансијском тржишту забиљежена у посљедњим мјесецима вјероватно ће постати трајније обиљежје у будућности, што ће повећати несигурност.

Графикон 2.1: Реалне стопе раста БДП-а квартално (q/q-4) - поређење Републике Српске, ЕУ 28 и најзначајнијих спољнотрговинских партнера Републике Српске

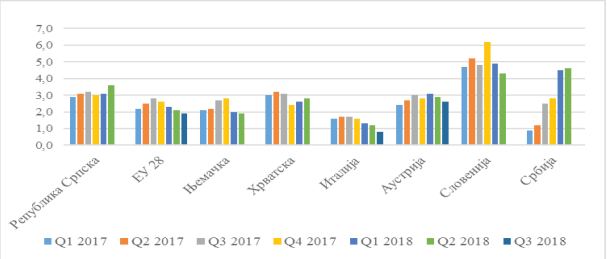

Подаци на графикону 2.1.[1] показују да земље најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске биљеже позитивне стопе реалног раста привреде, што би се у одређеној мјери могло позитивно одразити и на кретања у Републици Српској.

Према Извјештају ММФ-а из октобра 2018. године, енгл. World Economic outlook Update (WEO), предвиђа се да ће раст свјетске привреде у периоду 2018-2019. године бити стабилан, на нивоу раста из 2017. године, с тим да ће темпо раста бити мање енергичан и мање уравнотежен, у односу на пројекције из априла. Раст свјетске привреде за 2019. годину пројектован је на 3,7%, што је за 0,2 п.п. ниже у односу на априлске прогнозе. Ревизија пројекција надоље је посљедица смањених активности почетком 2018. године у неким развијеним економијама, негативних ефеката трговинских мјера које су спроведене или одобрене у периоду од априла до средине септембра, слабије перспективе за нека од кључних тржишта у земљама у развоју које произлазе из фактора специфичних за те земље, строжих финансијских услова, геополитичких тензија, као и виших трошкова за увоз нафте. Прогнозе раста за САД у 2019. години ревидиране су наниже као посљедица објављених трговинских мјера, укључујући и тарифе наметнуте на 200 милијарди $ америчког увоза из Кине. Ниже стопе раста се очекују и за Кину, Аргентину, Бразил, Иран и Турску. Прогноза раста за 2019. годину износи: 2,1% за развијене економије, 4,7% за земље у развоју, те 2% за Европску унију. За Босну и Херцеговину предвиђа се реална стопа раста привреде од 3,5%.

Табела 2.2: Преглед пројекција ММФ-а, ажурирано у октобру 2018. г.

		2016.	2017.	2018.	2019.
Реални раст БДП-а, %					
Свијет		3,3	3,7	3,7	3,7
	Развијене економије	1,7	2,3	2,4	2,1
	САД	1,6	2,2	2,9	2,5
	Еврозона	1,9	2,4	2	1,9
	Земље у развоју	4,4	4,7	4,7	4,7
	Европска унија	2	2,7	2,2	2
	Европске земље у развоју	3,3	6	3,8	2
	БиХ	3,2	3	3,2	3,5
Раст свјетске трговине (роба и услуге) %		2,2	5,2	4,2	4
Раст цијене нафте, у доларима, год. промјена, у %		-15,7	23,3	31,4	-0,9
Потрошачке цијене					
Развијене земље		0,8	1,7	2	1,9

[1] Извор: EUROSTAT, подаци преузети 31. 10. 2018. године

Земље у развоју	4,2	4,3	5	5,2
БиХ	-1,1	1,2	1,4	1,6

Извор: MMF, World Economic Outlook Update, October 2018.

Према Извјештају о инвестицијама у свијету, токови глобалних страних директних инвестиција (СДИ) у 2017. години пали су за 23% у односу на 2016. годину и износе 1,43 трилиона долара. Пад је у потпуном контрасту са убрзаним растом БДП-а и трговине. Токови директних страних инвестиција нагло су опали у развијеним привредама и земљама у транзицији, док су токови код земаља у развоју остали стабилни. Као резултат тога, економије у развоју су чиниле растући удио глобалних прилива СДИ у 2017. години, са учешћем од 47%. Чак и дисконтовање нестабилних финансијских токова, велике једнократне трансакције, реструктурирања која су увећала број директних страних инвестиција у 2015. и 2016. години нису умањили њихов пад у 2017. години. Пад инвестиција у 2017. години је и даље значајан и дио је дугорочнијег негативног циклуса. Пројекције глобалних страних директних инвестиција у 2018. години показују слабији раст. Предвиђа се да је повећање глобалних токова маргинално, до 10%, али знатно испод просјека у посљедњих десет година. Политичка неизвјесност, ескалација и ширење трговинских напетости могли би негативно утицати на улагања. Са врло скромним опоравком предвиђеним за 2018. годину негативни тренд представља дугорочну бригу за креаторе политике широм свијета, посебно за земље у развоју, гдје су међународне инвестиције неопходне за одрживи индустријски развој.

2.1. Најновија економска кретања

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, реална стопа раста **бруто домаћег производа** (БДП) за 2017. годину у Републици Српској је износила 3,1%[2]. Привредни раст, у највећој мјери, резултат је раста у подручјима: Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала (8,4%), Прерађивачка индустрија (7,9%) и Грађевинарство (7,5%). Пад производње у пољопривреди и производње електричне енергије резултат је неповољних временских прилика у 2017. години. Посматрајући до сада познате показатеље компонената потрошње, претпоставља се да је расту БДП-а у 2017. години највише допринио раст коначне потрошње, остварен кроз повећање броја запослених, повећање кредита становништву, те повећање потрошње државе омогућен остварењем већих прихода. Осим тога, евидентна су позитивна кретања спољнотрговинског биланса робе, односно већа стопа раста извоза у односу на увоз. Наиме, позитивна економска кретања у земљама окружења (посебно у земљама ЕУ), омогућила су одрживост извозне тражње, али и извор финансирања становништва по основу текућих трансфера из иностранства.

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске[3], БДП у првом полугодишту 2018. године, у односу на исти период 2017. године има позитивну стопу раста од 3,4% (Q1 = 3,1% и Q2 = 3,6%). Расту БДП-а највише је допринио раст у подручју Трговина на велико и трговина на мало, оправка моторних возила, мотоцикала; саобраћај и складиштење; дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство (5,2%) и групи подручја индустрије[4] (4,6%). Подручје Грађевинарство остварило је стопу раста од 5,9%, али због мањег учешћа у структури има нешто мањи допринос укупном расту БДП-а. Након негативних стопа у претходној години, у првом и другом тромјесечју 2018. године, подручје (А) Пољопривреда, шумарство и риболов биљежи позитивна кретања. Расположиви подаци за 2018. годину указују на наставак раста потрошње и на већи раст извоза у односу на увоз, тако да се очекује настављање позитивних кретања ових компонената и њихов позитиван допринос расту БДП-а.

Индустријска производња[5], са процијењеним учешћем у БДП-у Републике Српске од 19,3%, у 2017. години, остварила је просјечан годишњи раст од 1,4%, као резултат повећања производње у подручју Прерађивачка индустрија од 6,5%. С друге стране, у подручју Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација забиљежено је смањење производње од 7,5%, углавном као резултат неповољне хидролошке ситуације, а у подручју Вађење руда и камена производња је била мања за 2,1%. У периоду јануар - септембар 2018. године стопа раста индустријске производње износила је 5,3%, чему је највећи допринос дало повећање производње и снабдијевања електричном енергијом од 27%. Раст индустријске производње у посматраном периоду праћен је и повећањем броја запослених у индустрији од 2,2%, при чему се број запослених у подручју производње и снабдијевања електричном енергијом повећао за 3,2%, а у прерађивачкој индустрији број запослених повећао се за 2,5%. Такође, промет индустрије у наведеном периоду повећан је за 12,5%, чему је највећи допринос дало повећање у промету енергије. Посматрано по тржиштима, промет индустрије на домаћем тржишту повећан је за 11,4%, а промет на иностраном тржишту повећан за 14,1%. Већи раст промета на иностраном тржишту и даље повећање раста индустријске производње указују на позитивна кретања у међународном економском окружењу.

Мјерено индексом потрошачких цијена, у Републици Српској је у 2017. години забиљежен раст просјечних годишњих цијена од 0,5%. Најзначајнији допринос расту дао је одјељак Превоз, као посљедица раста цијена сирове нафте на свјетском тржишту. Значајан допринос расту цијена забиљежио је и одјељак Алкохолна пића и дуван усљед повећања акциза на дуван и дуванске производе, али и због политике повећања цијена цигарета појединих произвођача. С друге стране, највећи пад цијена у 2017. години забиљежен је у одјељку Одјећа и обућа. Све наведено указује на то да је инфлација у 2017. години вођена поскупљењем малог броја производа и услуга. Да су инфлаторни притисци остали ниски, указује ниска и стабилна базна инфлација. У периоду јануар - септембар 2018. године Република Српска биљежи раст просјечних потрошачких цијена од 1,1%. Највећи раст цијена, забиљежен у одјељку Превоз (8,3%), условљен повећањем цијена горива од 14,4% усљед повећања цијена сирове нафте на свјетском тржишту (31%)[6] и измјеном Закона о акцизама у Босни и Херцеговини. Затим слиједи одјељак Алкохолна пића и дуван (5,9%) као посљедица повећања акциза на дуван и дуванске прерађевине (од 1. јануара 2018. године) и поскупљења цигарета најављених од појединих произвођача, а која се примјењују од 1. марта текуће године. Наспрам свега наведеног на крају 2018. године можемо очекивати просјечну стопу инфлације од 1,3%, док се у еврозони, која је наш значајан спољнотрговински партнер, очекује раст цијена од 1,8%7. На наредним графиконима могу се видјети утицај промјена цијена хране и превоза на укупан ниво цијена у Републици Српској, кретање годишњих и мјесечних стопа раста цијена и основне (базне) инфлације.

[2] Републички завод за статистику Републике Српске, Саопштење број: 197/18, од 16. јула 2018. године.

[3] Републички завод за статистику Републике Српске, Саопштење број: 281/18, од 28. септембра 2018. године.

[4] Подручја: Б, Ц, Д и Е: Вађење руда и камена; Прерађивачка индустрија; Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација; Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине.

[5] Подручја Б, Ц, Д и Е: Вађење руда и камена, Прерађивачка индустрија, Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација и Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине.

[6] Извор: https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/index.aspx.

[7] EC, European Economic Forecast, Summer 2018.

Графикон 2.2: Утицај промјена цијена хране и превоза на укупан ниво цијена у Републици Српској (%)

Графикон 2.3: Кретање годишњих и мјесечних стопа раста цијена и основна (базна) инфлација

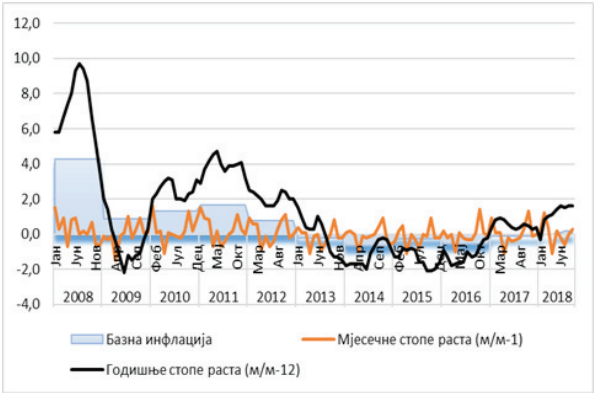

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Министарство финансија Републике Српске.

У Републици Српској у 2017. години просјечна плата након опорезивања износила је 831 КМ и у односу на 2016. годину забиљежила је номинални пад од 0,6%, а уз допринос дефлације реални пад од 1,1%. У периоду јануар - септембар 2018. године просјечна плата након опорезивања износила је 847 КМ, а процјењује се да ће на годишњем нивоу просјечна плата након опорезивања износити 858 КМ. Повећање плате у 2018. години највећим дијелом је резултат измјена закона које чији је циљ био повећање плата запосленима у свим секторима привреде.

Просјечна пензија у 2017. години износила је 344 КМ уз номинални раст од 0,5%. Тренд раста пензија наставља се и у 2018. години, у којој је за првих девет мјесеци исплаћена просјечна пензија у износу од 360 КМ. Просјечан број пензионера у 2017. години био је 257.018 лица са тенденцијом раста и у 2018. години. Просјечан број пензионера за првих девет мјесеци 2018. године је 259.660 лица.

У 2017. години, у односу на исти период претходне године, анкетна стопа незапослености смањила се (за 3,8 п.п.) на ниво од 21%. Овај тренд наставља се и у 2018. години, када је остварен пад анкетне стопе незапослености (за 3,8 п.п.) на ниво од 17,2%. У складу са овим, број незапослених у 2017. години (120.056 лица) смањио се за 8,8%. У периоду јануар - септембар 2018. године просјечан број незапослених је износио 108.592 лица, што је мање за 10,7% у односу на исти период претходне године. Истовремено, број запослених се повећава, тако да је у марту 2018. године био 263.739 лица, што је за 2,3% више у односу на исти период претходне године, а за 1,2% у односу на просјечан број запослених у 2017. години.

Остварени обим спољнотрговинске размјене робе у 2017. години износио је 8,4 милијарде КМ, што у поређењу са претходном годином представља номинално повећање од 14,8%. Номинални раст извоза износио је 21,2%, док је увоз растао по стопи од 10,7%, што представља наставак раста из 2016. године. Већи раст извоза у односу на увоз за резултат је имао смањење спољнотрговинског дефицита за 8,7% односно за 134,9 милиона КМ. Такође, у 2017. години остварен је историјски највећи проценат покривености увоза извозом, који је износио 71%, што је за 6,2 п.п. више у односу на претходну годину. Извоз робе исказује се у номиналним стопама раста, које садрже ефекат повећања цијена на свјетском тржишту.

Према класификацији дјелатности (КД), расту извоза у 2017. години највише је допринио раст у подручјима Производња и снабдијевање електричном енергијом (са учешћем у укупној структури извоза од 7,1%, и стопом раста од 227,2%) и Прерађивачка индустрија (са учешћем од 84,2% и стопом раста од 16,6%). Највећи допринос расту увоза према класификацији дјелатности (КД) дала су подручја Прерађивачка индустрија (са учешћем у укупној структури увоза од 79,5% и стопом раста од 9,8%), те Вађење руда и камена (са учешћем у укупној структури увоза од 13,9% и стопом раста од 18,2%).

Јачање извозне тражње код земаља најзначајнијих спољнотрговинских партнера и повећање понуде, што се првенствено огледа у виду раста индустријске производње, довели су до наставка тренда раста у спољнотрговинској размјени у 2018. години, чак и у поређењу са истим периодом прошле године, када су забиљежени прилично импресивни резултати. Наиме, у периоду јануар - септембар 2018. године, спољнотрговинску размјену карактерише даље повећање обима размјене од 8,8%, затим повећање извоза од 8,9% и повећање увоза од 8,8%, покривеност увоза извозом од 70,7%. Највећи допринос расту извоза, слично као и у претходној години, забиљежен је у областима Прерађивачка индустрија и Производња и снабдијевање електричном енергијом, док су највећи допринос повећању увоза такође као и у претходној години, дала подручја Прерађивачка индустрија и Вађење руда и камена.

На графикону 2.5. може се видјети да је Република Српска, поредећи период јануар - септембар 2018. године са истим периодом 2017. године, у размјени са Србијом, Њемачком и Русијом остварила смањења спољнотрговинског дефицита, али уз истовремено смањење суфицита у размјени са Хрватском, Словенијом и Аустријом, што је довело до повећања укупног спољнотрговинског дефицита у износу од 89,9 милиона КМ или 8,5%. Дефицит који је остварен у размјени робе са Италијом остао је на приближно истом нивоу.

Имајући у виду досадашња кретања, процјењује се да ће у 2018. години бити забиљежено номинално повећање извоза од 11,9%, уз истовремени раст увоза по номиналној стопи од 8,6%.

Графикон 2.4: Преглед кретања спољнотрговинске размјене Републике Српске

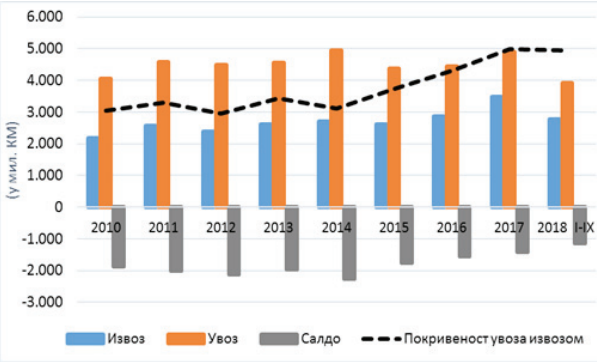

Графикон 2.5: Упоредни приказ спољнотрговинског биланса Републике Српске са земљама - најзначајнијим спољнотрговинским партнерима, за период I-IX 2017. г. и I-IX 2018. г.

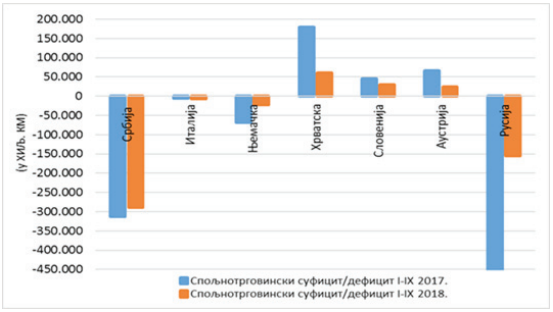

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске.

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, вриједност остварених инвестиција у стална средства, у 2017. години износила је 1.612,9 милиона КМ, што је у односу на претходну годину смањење од 3,3%. Посматрано према техничкој структури, остварено је повећање инвестиција у Остале инвестиције (8,9%) док је нешто ниже остварење инвестиција у Машине, опрема и транспортна средства (-1,6%), те Грађевинске објекте и просторе (-6,1%). Према дјелатностима инвеститора, а узимајући у обзир учешће поједине дјелатности у укупним инвестицијама, највећи раст инвестиција забиљежено је у области Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (49,9%), Прерађивачка индустрија (28,7%), те Грађевинарство (7,7%).

Према подацима Централне банке БиХ, у 2017. години у Републици Српској су евидентирана нето страна улагања у износу од 214,3 милиона КМ, што представља повећање у односу на износ страних инвестиција за 2016. годину, које износе 76,4 милиона КМ[8]. У структури директних страних улагања у 2017. години на власничке удјеле односи се 35,9 милиона КМ, задржане зараде износиле су 172,8 милиона КМ, док је остали капитал био 5,5 милиона КМ. Земље које су у Републику Српску у 2017. години инвестирале највише јесу: Аустрија са 57,5 милиона КМ, Италија 48,5 милиона КМ, Словенија 34,3 милиона КМ, Србија 32,3 милиона КМ и Велика Британија са 23,3 милиона КМ. Посматрано по дјелатностима, према класификацији дјелатности (NACE 2), највећа улагања у 2017. години остварена су у дјелатностима: Финансијске услужне дјелатности, осим осигурања и пензијских фондова са 82,7 милиона КМ; Производња и снабдијевање електричном енергијом, плином, паром и климатизација са 50,7 милиона КМ; Трговина на мало, осим трговине моторним возилима и мотоциклима са 26,8 милиона КМ; Пословање некретнинама са 12 милиона КМ и Трговина на велико и на мало моторним возилима и мотоциклима; поправак моторних возила и мотоцикала са 12 милиона КМ. Према подацима привредних судова Републике Српске, број новооснованих привредних субјеката са страним улогом у Републици Српској показује тренд раста. Током 2017. године основана су 182 привредна друштва, а за првих девет мјесеци 2018. године - 176, што показује раст у односу на првих девет мјесеци 2017. године, када су основана 133 привредна друштва.

Одступања остварених економских трендова у односу на пројекције у прошлогодишњем Програму економских реформи (ПЕРРС 2018-2020) нису значајна. Остварени БДП за 2017. годину у текућим цијенама износио је 10.076 милиона КМ и у односу на пројектовани БДП у износу од 10.084 милиона КМ одступа свега 8,6 милиона КМ, односно 0,1%. Тако је номинални раст БДП-а у 2017. години износио 4,6%, умјесто пројектованих 4,7%. У реалним стопама, раст БДП-а у 2017. години износио је 3,1%, што је за 0,5 п.п. мање у односу на пројекцију. Основни разлог овог одступања су неповољне временске прилике, што се одразило на пад у пољопривредној производњи и производњи електричне енергије. Инфлација мјерена индексом потрошачких цијена износила је 0,5%, што је за 0,2 п.п. ниже од пројектоване. Поред тога, остварен је већи обим спољнотрговинске размјене од пројектованог, остварени извоз робе је већи за 1,5 п.п., а увоз робе за 0,7 п.п. Као резултат тога, покривеност увоза извозом износи 71% и већа је за 2,6 п.п. од пројекције. Просјечне плате биле су на нивоу пројектованих, али је анкетна стопа незапослености за 2 п.п. нижа од пројектоване, што је резултат повећања запослености, али и тенденције одласка радне снаге.

2.2. Средњорочни макроекономски сценарио

Пројекције привредног раста у Програму економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године на приближно истом су нивоу **у односу на прошлогодишњи програм**. Остварени реални раст БДП-а у 2017. години мањи је за 0,5 п.п. у односу на пројектовани и представља нови основ за израду пројекција за период 2019-2021. године, што има за резултат корекције у пројекцијама реалног раста БДП-а (-0,1 п.п.) за 2018. и 2019. годину у односу на претходни програм.

Процијењена стопа инфлације, мјерена индексом потрошачких цијена, за 2018. годину, према претходном програму, износила је 1,7%, док ће према најновијим процјенама у текућој години, уважавајући кретања у периоду јануар - септембар 2018. године, раст цијена износити 1,3%. Наиме, очекивани ефекат на раст цијена хране због суше у 2017. години је изостао с обзиром на то да су цијене хране у Републици Српској на годишњем нивоу пале за 0,1%, а просјечно су расле 0,9%[9]. За 2019. и 2020. годину нема значајнијих одступања у пројекцијама промјене цијена у овогодишњем програму у односу на прошлогодишњи[10].

Остварење спољнотрговинске размјене у 2017. години, у обиму већем од пројектованог, као и наставак тренда раста у периоду јануар - септембар 2018. године, утицало је да се пројекције обима увоза и извоза у посматраном периоду коригују навише.

У току 2018. године, дошло је до измјена у законодавству Републике Српске с циљем повећања плата запосленима, при чему бруто плата остаје на истом нивоу, тако да послодавац има исти трошак, а трошкове већих плата сносе буџет Републике Српске и буџети локалних заједница. Увећане плате запосленима у 2018. години, као нови основ за пројекције плата у периоду 2019-2021. године, узроковале су корекције навише на годишњем нивоу од 2,5% до 5%.

Као што је већ поменуто, у 2017. и 2018. години анкетна стопа незапослености пала је више него што се очекивало,

[8] Износи директних страних улагања за 2016. годину ревидирани су, сходно методологији коју примјењује Централна банка.

[9] Посматрајући посљедњи објављени податак Републичког завода за статистику Републике Српске из октобра 2018. године.

[10] Пројекције одступају до 0,2 п.п.

што је опет утицало на корекције у пројекцијама за наредни посматрани период.

Реални сектор

На основу кретања макроекономских показатеља Републике Српске у претходном периоду и у периоду јануар - септембар 2018. године, привредних активности у Републици Српској и земљама окружења, почетих активности и планираних политика Владе Републике Српске, израђене су процјене и пројекције кретања макроекономских показатеља Републике Српске за период 2018-2021. године.

Табела 2.3: Преглед макроекономских показатеља за период 2014-2017. године, процјена за 2018. и пројекције за период 2019-2021. године

О П И С	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
БДП								
БДП номинални у мил. КМ	8.887	9.205	9.631	10.076	10.552	11.044	11.583	12.156
Број становника - у мил.	1,17	1,16	1,16	1,15	1,15	1,15	1,15	1,14
БДП по становнику у КМ	7.615	7.921	8.320	8.727	9.164	9.616	10.111	10.640
% раста БДП-а, номинално	1,1%	3,6%	4,6%	4,6%	4,7%	4,7%	4,9%	5%
% раста БДП-а, реално	0,3%	2,8%	3,5%	3,1%	3,6%	3,7%	4%	4%
Инфлација (CPI) - просјечна годишња стопа	-1,2%	-1,4%	-1,2%	0,5%	1,3%	1,2%	1,3%	1,4%
(реалне стопе раста %)								
БДП	0,3	2,8	3,5	3,1	3,6	3,7	4	4
Приватна потрошња	1,6	2,6	2,4	2	2,5	2	2,2	2
Потрошња државе	2,5	-1,9	2,1	0,7	1,1	0,8	0,9	0,8
Бруто инвестиције у стална средства	4,9	-0,1	3,8	0,5	3,5	3,1	3,7	3
(номиналне стопе раста %)								
Претпоставке:								
Извоз робе у мил. КМ	2.692	2.614	2.869	3.476	3.891	4.313	4.736	5.190
Извоз робе, годишњи раст у %	3,4%	-2,9%	9,8%	21,2%	11,9%	10,9%	9,8%	9,6%
Увоз робе у мил. КМ	4.946	4.369	4.427	4.899	5.320	5.719	6.148	6.585
Увоз робе, годишњи раст у %	8,5%	-11,7%	1,3%	10,7%	8,6%	7,5%	7,5%	7,1%
Покривеност увоза извозом у %	54,4%	59,8%	64,8%	71%	73,1%	75,4%	77%	78,8%
Стопа незапослености %	25,7%	25,2%	24,8%	21%	17,2%	16,4%	15,8%	15,4%

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске (2014-2017), процјена (2018) и пројекција (2019-2021) Министарства финансија Републике Српске.

Напомена: приватна потрошња обухвата потрошњу домаћинстава и потрошњу НПИСД (непрофитне институције које служе домаћинствима).

У 2018. години очекује се раст привредне активности по реалној стопи од 3,6%. Претпоставља се да ће највећи допринос расту дати повећање домаће потрошње углавном засновано на повећању потрошње домаћинства уз благо повећање потрошње државе, а затим и позитивна кретања у спољнотрговинској размјени. Повећање увоза капиталних производа и раст у подручју грађевинарства указује на раст инвестиција у 2018. години. Такође, позитивна кретања у подручју Прерађивачка индустрија омогућавају повећање броја запослених и инвестиционих улагања.

У периоду 2019-2021. године очекује се наставак стабилног кретања привредног раста по стопама 3,7%, 4% и 4% респективно, као резултат даљег раста домаће тражње, одрживог нивоа извозне тражње и позитивног ефекта инвестиција. Очекивани раст привредне активности у земљама окружења (посебно у земљама најзначајнијим спољнотрговинским партнерима) кроз одрживу извозну тражњу омогућиће даља позитивна кретања у спољнотрговинској размјени и позитивно ће се одразити на раст и развој индустријске производње, посебно прерађивачке индустрије која је извозно оријентисана. Поред тога, очекује се даљи тренд раста енергетског сектора. Развој индустрије омогућава већа инвестициона улагања и повећање броја запослености, што ће уз раст личних примања омогућити раст домаће потрошње. Планирана инвестициона улагања такође би требало да допринесу укупном привредном расту.

У посматраном периоду очекује се наставак тренда пада незапослености, тако да пројектоване стопе незапослености износе 16,4%, 15,8% и 15,4% кроз године.

Цијене

На кретање цијена робе и услуга у Републици Српској, због значајног увоза сировина и репроматеријала, битно утиче кретање цијена ових производа на међународном тржишту.

Кретање цијена у 2019. години значајно ће зависити од кретања цијена на тржишту енергената (нарочито сирове нафте) и хране. Према подацима Свјетске банке, цијена сирове нафте у 2019. године очекује се да остане на нивоу цијена из 2018. године, а цијене хране би могле порасти за 1,3%[11]. Према процјенама ММФ-а[12], очекује се стабилан ниво цијена сирове нафте на свјетском тржишту и благи раст цијена хране (1,7%). Узимајући у обзир наведене факторе који утичу на раст цијена, процјењује се да ће просјечне потрошачке цијене у 2019. години порасти за 1,2%, у односу на цијене у претходној години. Наиме, базна инфлација доприноси укупном расту цијена у просјеку око 40%, а с обзиром на то да увозне цијене највише утичу на кретање цијена осталих добара, поред кретања акциза на дуванске производе, процјена кретања цијена највише је базирана на очекиваним кретањима цијена на свјетском тржишту. На наредним графиконима могу се видјети кретање просјечних стопа инфлације у Републици Српској и еврозони (као значајном спољнотрговинском партнеру Републике Српске) и очекивана кретања цијена хране и енергије на свјетском тржишту.

[11] http://www.worldbank.org/commodities.

[12] https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/index.aspx.

Графикон 2.6: Кретање просјечних стопа инфлације у Републици Српској и еврозони (%)

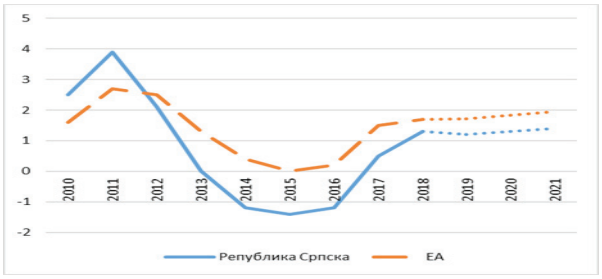

Графикон 2.7: Кретање цијена хране и енергије на свјетском тржишту

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Министарство финансија Републике Српске, WB Commodity Markets, april 2018.

Графикон 2.8. даје сликовити приказ пројектованог кретања годишњих индекса потрошачких цијена закључно са другим кварталом 2019. године. Лијеви дио графикона (неосјенчени дио) приказује остварене годишње индексе потрошачких цијена (CPI), док осјенчени дио (десни) приказује пројектоване индексе потрошачких цијена. Дакле, најтамнија област представља 30% интервал поузданости. Можемо рећи са 30% поузданости да ће се индекс потрошачких цијена у Републици Српској у наредна три квартала кретати у овој (најтамнијој) области. Најсвјетлије подручје представља интервал поузданости од 90%. Другим ријечима, постоји 90% шансе да ће индекс потрошачких цијена у Републици Српској у првој половини 2019. године бити у овом подручју.

Графикон 2.8: Пројекција кретања цијена и неизвјесност (Fan chart)[13]

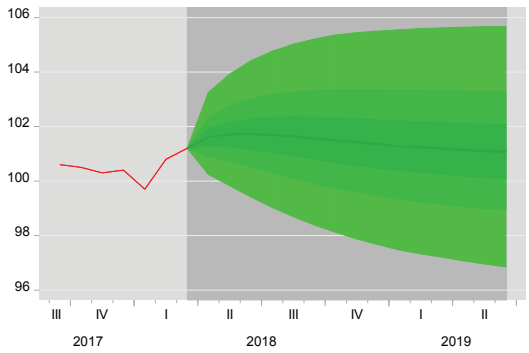

Извор: Министарство финансија Републике Српске.

У предстојећем двогодишњем периоду, према очекивањима ММФ-а и Свјетске банке, цијене сирове нафте ће се стабилизовати, док ће цијене хране имати благи раст. Полазећи од наведених претпоставки, претпоставке да ће регулисане цијене остати на истом нивоу и очекиваног раста плата и потрошње, очекује се да ће просјечне потрошачке цијене у 2020. и 2021. години порасти за 1,3% и 1,4%, респективно.

Спољни сектор

Приликом израде пројекција извоза пошло се од пројекција реалних стопа раста БДП земаља са којима остварујемо највећи обим извоза, те еластичности извоза у односу на БДП у контексту извозне тражње. На основу наведених претпоставки, у периоду 2018-2021. године пројектоване номиналне стопе раста извоза крећу се у распону од 11,9% до 9,6%. У истом периоду пројектоване номиналне стопе раста увоза крећу се у распону од 8,6% до 7,1%, на шта значајан утицај има ефекат повећања домаће тражње и инвестиција. У наведеном периоду очекује се већи раст извоза у односу на увоз, што ће имати позитиван утицај на стабилизацију спољнотрговинског биланса и постепени раст покривености увоза извозом, који би, према пројекцијама, у периоду 2018-2021. године требало да се креће у распону од 73,1% до 78,8%.

У 2017. години отвореност привреде Републике Српске износила је 83,1% и већа је за 7,3 п.п. у односу на 2016. годину, док је према прелиминарним подацима, у првих шест мјесеци 2018. године отвореност износи 86,6%. У складу са очекиваним растом обима спољнотрговинске размјене, у наредном средњорочном периоду очекује се даљи раст стопе отворености привреде Републике Српске.

Финансијски сектор

Банкарски сектор Републике Српске чини осам банака и на дан 30. јун 2018. године има учешће од 89% у укупној активи финансијског сектора. Власничку структуру карактерише већинско приватно власништво у свим банкама, уз доминацију страног приватног капитала код шест банака, док су двије банке у већинском приватном власништву домаћих акционара. Пет банака има активу преко 500 милиона КМ и у укупној активи банкарског сектора учествују са 87%. Тржишна концентрација на банкарском тржишту Републике Српске мјерена HHI индексом указује на постојање умјерене концентрације кредита (HHI 1.728) и активе (HHI 1.781), те високе концентрације депозита (HHI 1.822). Концентрацијска стопа CR3 показује да три највеће банке са 30. јуном 2018. године чине 62,68% тржишта кредита, 67,8% тржишта депозита и 66,35% тржишта активе.

Пословање банкарског сектора у првој половини 2018. године обиљежила су позитивна кретања која се огледају у расту активе, депозита и кредита, те оствареној задовољавајућој ликвидности и профитабилност укупног банкарског сектора, што има позитиван утицај на унапређивање пословног амбијента.

Укупни депозити у банкама Републике Српске износе 6.020,8 милиона КМ и већи су за 639,5 милиона КМ или 12% у односу на крај 2017. године. Укупна штедња грађана износи 2.237,5 милиона КМ и већа је за 2%, односно 48,5 милиона КМ у односу на крај 2017. године. У периоду од 2008. године до 30. јуна 2018. године штедња грађана порасла је за 189%. Укупни кредити банака из Републике Српске износе 5.014,1 милион КМ и већи су за 144,2 милиона КМ или 3% у односу на крај 2017. године. Према секторској структури, активност кредитирања је углавном усмјерена на грађане, те ови кредити чине 45% укупних кредита и имају раст од 4%, док кредити приватним предузећима и друштвима чине 37% укупних кредита и већи су за 3% у односу на крај 2017. године. Од 2016. године присутан је тренд смањења учешћа неквалитетних кредита у укупним кредитима, а на дан 30. јун 2018. године износи 10,19%, што је резултат ојачаног система управљања ризицима успостављеног новим правним оквиром за банке, док је успостављање тржишта неквалитетних кредита тек у зачетку. На нивоу банкарског сектора Републике Српске исказана је нето добит у износу од 51 милион КМ за прво полугодиште 2018. године.

У Републици Српској на дан 30. јун 2018. године послује и 12 микрокредитних организација. Ријеч је о недепозитним финансијским институцијама чија је основна дје-

[13] Графикон 2.8 израђен је у статистичком софтверу Eviews.

латност давање микрокредита, а које задовољавају потребе тржишне нише микропредузетника, којима су банкарске услуге недоступне. Микрокредитне организације одобравају микрокредите за потребе малих и средњих предузећа уз нижи степен обезбјеђења, али уз више каматне стопе. Поред банака и микрокредитних организација, на тржишту Републике Српске послују и три пословне јединице даваоца лизинга са сједиштем у Федерацији БиХ, које пружају услуге финансијског и оперативног лизинга. Лизинг услуге су слабије развијене на домаћем тржишту у поређењу са другим услугама из банкарског система.

Такође, у Републици Српској послују и 53 организациона дијела банака са сједиштем у Федерацији БиХ и 137 организационих дијелова микрокредитних организација.

На дан 30. јун 2018. године, укупна нето вриједност имовине инвестиционих фондова износила је 218.086.520 КМ, а тржишна капитализација фондова износила је 156.262.777 КМ. Редовним трговањем акцијама затворених инвестиционих фондова и удјелима отворених инвестиционих фондова, као посебним сегментом трговања на Бањалучкој берзи, остварен је промет од 2.217.298 КМ, што чини 22,2% редовног и 1,32% укупног промета оствареног на Бањалучкој берзи у првом полугодишту 2018. године.

У првој половини 2018. године на тржишту осигурања Републике Српске, у условима јаке конкуренције (14 друштава за осигурање и 12 филијала друштава за осигурање из Федерације БиХ), остварени су позитивни показатељи, при чему је дошло до повећања вриједности биланасне активе и укупно обрачунате премије, те је остварен позитиван нето резултат. Према структури власништва над основним капиталом, девет друштава за осигурање било је у већинском власништву домаћих правних и/или физичких лица, док је пет друштава било у већинском иностраном власништву. Тржишна концентрација на тржишту осигурања мјерена HHI индексом (HHI 585 поена) указују да је на тржишту осигурања Републике Српске присутна јака конкуренција. Укупно обрачуната премија на тржишту осигурања Републике Српске износила је 111.674.913 КМ, од чега се 84,2% односи на неживотно осигурање, а 15,8% на животно осигурање. На нивоу сектора осигурања Републике Српске исказана је нето добит у износу од 18,5 милиона КМ за прво полугодиште 2018. године. С обзиром на то да је комбиновани рацио износио 72,6%, а који представља збир рација штете (38,4%) и рација трошкова (34,2%), може се констатовати да је остварен позитиван резултат из послова осигурања, односно да је премија била довољна за покриће обавеза по основу уговора о осигурању и трошкова спровођења осигурања.

2.3. Алтернативни сценарији и ризици

Главни ризици за остварење пројекција према основном сценарију, које се односе на реални сектор, у вези су са спровођењем реформских процеса, економских индикатора из окружења, односно остваривањем претпоставки које се тичу економског раста у окружењу, кретања цијена на међународном тржишту, временских прилика, изостанка планираних инвестиционих улагања и слично. Слабљење економског раста у земљама у окружењу и кашњење у спровођењу планираних реформских процеса и мјера имало би негативне посљедице на будућа кретања индустријске производње у Републици Српској.

Неизвјесност у вези са остваривањем пројекције кретања цијена односи се на кретање главних фактора који највише утичу на цијене у Републици Српској, прије свега на кретање свјетских цијена примарних производа и даља дешавања на међународном финансијском тржишту. Наиме, ако би се цијене нафте и хране значајније мијењале, то би утицало на цијене у Републици Српској, што би се даље могло одразити на кретања у индустријској производњи, која је по својој структури осјетљива на кретање свјетских цијена берзанских производа.

Основни ризици на тржишту рада у вези су са пословним амбијентом (раст броја запослених и плата), економским растом и обимом инвестиција, растом спољне трговине у БиХ, ЕУ и земљама окружења.

Имајући у виду структуру извоза, те увозну зависност, основни ризици који могу довести до неостварења пројекција спољнотрговинске размјене, односно увоза и извоза су: смањење индустријске производње (посебно прерађивачке индустрије и производње електричне енергије), затим инвестиција, домаће потрошње, смањење извозне тражње, те негативне промјене у односима са земљама значајнијим спољнотрговинским партнерима, неповољне хидрометеоролошке прилике и нагло повећање извозних и увозних цијена главних робних категорија извоза и увоза.

Смањење привредне активности и поремећаји на тржишту негативно би се одразили и на банкарски сектор, уз могуће посљедице: пад тражње за новим кредитима, повећане стопе ненаплативости постојећих кредита, те повећање каматних стопа на кредите. Даље, неизвјесност на тржишту могла би изазвати смањену заинтересованост страних улагача.

Остварење наведених ризика за резултат би могло имати слабљење индустријске производње, извоза, инвестиција и крајње потрошње, што би посљедично утицало на смањење стопа привредног раста, које би се према процјенама, у периоду 2018-2021. године кретале од 3,1% до 3,7%.

3. ФИСКАЛНИ ОКВИР

3.1. Стратегија политике и средњорочни циљеви

У овом дијелу документа дат је консолидовани оквир буџета за сектор опште владе[14] Републике Српске, за период 2019-2021. године. Сектор опште владе обухвата консолидоване буџете подсектора: централна влада, јединица локалне самоуправе и ванбуџетских фондова.

Подсектор централна влада обухвата институције које се финансирају из буџета Републике Српске: општи фонд (01) представља буџет Републике Српске у ужем смислу ријечи и користи се за исказивање свих средстава и свих активности буџетских корисника; фонд прихода по посебним прописима (02) представља средстава која се на основу прописа користе само у посебне сврхе и свих активности које се финансирају из тих средстава (нпр. властити приходи институција); фонд грантова (03) представља грант средства буџетских корисника и свих активности које се финансирају из тих средстава, а који нису укључени у општи фонд; фонд средстава приватизације и сукцесије (04) представља средства приватизације и сукцесије и свих активности које се финансирају из тих средстава ако средства нису укључена у општи фонд (нпр. Развојни програм Републике Српске) и фонд за посебне пројекте (05) представља средства намијењена посебним пројектима и све активности на реализацији односних пројеката који нису укључени у општи фонд (нпр. коришћење приступних фондова Европске уније). Фондови 02-05 користе се за исказивање активности финансиране из припадајућих средстава, ако та средства нису укључена у општи фонд (01).

Влада Републике Српске је на 183. сједници, одржаној 29. јуна 2018. године, усвојила Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2019-2021. године, којим су дефинисани планирани оквири буџета, финансирање и дуг за све нивое власти у Републици Српској. Овај документ је полазни основ за израду Програма економских рефор-

[14] Термини "сектор општа влада" и "подсектори централна влада" у овом документу односе се на институције Републике Српске и њихове буџетске оквире. Према Смјерницама за израду програма економских реформи, које је израдила Европска комисија у мају 2016. године, концепти који се користе у документу треба да буду у складу са стандардима утврђеним на нивоу ЕУ, посебно у контексту Европског система рачуна (ESA), у мјери колико је сада могуће. Према Европском систему националних и регионалних рачуна у Европској унији (ESA), сектор опште државе (S.13) састоји се од институционалних јединица које су нетржишни произвођачи чија је производња намијењена индивидуалној и заједничкој потрошњи, а које се финансирају обавезним плаћањима јединица које припадају другим секторима, те институционалних јединица које првенствено спроводе прерасподјелу националног дохотка и богатства. Сектор опште државе дијели се на подсекторе: централна држава (управне институције и агенције чија се надлежност простире на цијело економско подручје, осим фондова социјалне сигурности), савезна (регионална) држава, локална држава (јединице локалне самоуправе) и фондови социјалне сигурности.

ми Републике Српске за период 2019-2021. године. Подаци за 2017. годину представљају извршење буџета на свим посматраним нивоима власти. Подаци за 2018. годину су у складу са усвојеним буџетима. Подаци за период 2019-2021. године представљају пројекције буџета на свим нивоима власти у Републици Српској.

Када говоримо о циљевима фискалне политике Републике Српске, консолидовани дефицит опште владе може бити до 3% БДП-а. Консолидовани суфицит опште владе Републике Српске у односу на БДП Републике Српске у 2017. години износио је 1% БДП-а. Према пројекцијама, у посматраном периоду предвиђа се кретање дефицита/суфицита у распону од 1,2% дефицита до 1,8% суфицита.

Табела 3.1: Фискални оквир за период 2017-2021. године по основном сценарију

Фискални показатељи	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
(% БДП-а)	Извршење	План	План	План	План
Укупан приход	39,1	39,9	39	38,3	37,7
Укупна потрошња	38,1	41,2	38,6	37	35,9
Нето задуживање/кредитирање	1	-1,2	0,3	1,2	1,8
Издаци по каматама	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1
Примарни биланс	2,2	0	1,5	2,4	2,9

Извор: Министарство финансија Републике Српске.

У оквиру пројектованог БДП-а Републике Српске очекује се да потрошња посматраних нивоа власти учествује од 41,2% у 2018. години до 35,9% у 2021. години. Када је ријеч о политици дуга, основни циљ Републике Српске је свакако везан за процес придруживања Европској унији, што значи да је дугорочна опредијељеност Републике Српске задржавање јавног дуга на нивоу испод 60% БДП-а Републике Српске.

Посматрајући сектор опште владе, како слиједи у периоду 2018-2021. године, већи дио укупних прихода чине порески приходи, односно индиректни порези (од 41,2% до 42,8%) и директни порези (од 11,5% до 11,7%). Значајан дио прихода чине доприноси за социјално осигурање (од 34,4% до 33,9%), док се остали дио односи на непореске приходе (од 11,6% до 11,2%) и грантове (од 0,7% до 0,3%). Приходи од доприноса за социјално осигурање према намјени троше се као дознаке на име социјалне заштите, иако социјална давања премашују приходе по овом основу.

Расподјела укупних прихода од индиректних пореза прописана је тако да се након издвајања средстава на рачун резерви, ради повратa индиректних прихода, прво врши издвајање унапријед утврђених средстава за финансирање институција БиХ, а затим се од преосталог дијела издваја 3,55% за финансирање Брчко Дистрикта БиХ. Остатак средстава дијели се између ентитета према учешћу у крајњој потрошњи сваког ентитета, која је приказана на ПДВ пријави. У складу са Законом о буџетском систему Републике Српске, од средстава од индиректних пореза која припадају Републици Српској, након издвајања средстава за сервисирање спољног дуга Републике Српске, 72% припада буџету Републике Српске, 24% буџетима јединица локалне самоуправе, а 4% ЈП "Путеви Републике Српске".

Руковођени опредјељењем стварања повољне пореске политике и даљег очувања социјалне и фискалне стабилности и спровођења реформи са циљем растерећења рада и повећања привредне активности у периоду од 2018. до 2021. године, у области опорезивања планирано је сљедеће.

Када је ријеч о опорезивању добити правних лица (привредних друштава), у Републици Српској је у примјени Закон о порезу на добит ("Службени гласник Републике Српске", бр. 94/15 и 1/17), од 2016, односно 2017. године, којим је опорезивање добити правних лица унапријеђено у великој мјери у односу на период прије новог закона. То се првенствено односи на принцип групне амортизације, прецизирање прихода и расхода који се прихватају у пореском билансу, примјеном правила спречавања злоупотребе, тзв. "утањене капитализације" кроз правило ЕБИТА, детаљније и прецизније дефинисање правила трансферних цијена, те сужавања постојећих пореских олакшица за инвестиције и запошљавање, тако да је умјесто дотадашње олакшице умањења пореске основице пореза на добит за цјелокупни износ инвестиције та олакшица измијењена, па је утврђено да се износ пореза на добит умањује за 30% привредном субјекту који изврши инвестиције у тој години у вриједности већој од 50% његове пореске основице.

Иако је примјена новог закона резултирала ефикаснијим и ефективнијим системом опорезивања добити, у 2019. години биће донесен Закон о измјенама и допунама Закона о порезу на добит, којим ће се извршити проширење олакшице за инвестиције у производњу, у складу са потписаним Меморандумом из децембра 2017. године. Измјена наведеног законског рјешења условљена је измјенама Закона о порезу на доходак, да би се кроз опорезивање прихода од удјела у капиталу надомјестила средства која ће бити умањена за износ пореза на добит.

У 2015. години донесен је Закон о порезу на доходак ("Службени гласник Републике Српске", број 60/15), са циљем смањења пореског оптерећења, првенствено укидањем опорезивања прихода од удјела у капиталу правних лица, затим прецизнијим дефинисањем и одређивањем пореских олакшица, подстицањем улагања у премије животног осигурања у виду нове пореске олакшице, раздвајањем опорезивања личних примања (примања из радног односа) од других видова примања који се сматрају осталим дохотком (доходак из различитих уговорних односа, приходи од чланства у управним, надзорним одборима, одборима за ревизију, приходи од посланичких и одборничких функција и сл.).

У 2018. години донесен је Закон о измјенама и допунама Закона о порезу на доходак, на основу кога је у одређеном дијелу смањено пореско оптерећење рада у Републици Српској, повећањем основног личног одбитка са 2.400 КМ на 6.000 КМ на годишњем нивоу и на тај начин повећане плате свим радницима у Републици Српској. Да би се извршило повећање плата на овај начин, било је потребно извршити измјену и Закона о раду и свих закона о платама у јавном сектору. Основна измјена била је измјена појма плате, па се сада под појмом плате подразумијева плата у којој је укључен порез на доходак. На овај начин прешло се и на нови обрачун плата, што је омогућило да повећање основног личног одбитка резултира повећањем свих плата у Републици Српској.

У наредном периоду планиране су измјене у оквиру опорезивања дохотка физичких лица да би се извршила прерасподјела и дошло до додатног повећања плата, а уз проширење пореске основице пореза на доходак. Посебан акценат ставља се на опорезивање прихода од удјела у капиталу.

Законом о доприносима, који је донесен у децембру 2017. године и ступио на снагу 1. јануара 2018. године, извршено је смањење стопе доприноса за осигурање од незапослености, уз истовремено повећање стопе за дјечју заштиту у истом износу ради финансирања додатног права из области дјечје заштите на матерински додатак за све незапослене мајке у износу од 405 КМ мјесечно. Такође, овим законом умањена је основица доприноса за лица која користе породиљско одсуство за 20% од основице прије почињања коришћења породиљског одсуства.

У наредном периоду основица доприноса за лица која користе породиљско одсуство ће бити враћена и износиће пуни износ, међутим, преузета обавеза растерећења послодаваца ће бити спроведена кроз повећање износа који се рефундира послодавцима из Фонда за дјечију заштиту. Наиме, планирано је растерећење кроз додатно смањење основице доприноса у 2019. години на 50%, међутим, смањењем основице доприноса лица која користе породиљско одсуство су ускраћена за тај период за остала права која произлазе из плаћања доприноса (ПИО, права по основу незапослености), тако да је повећање износа рефундације бољи начин растерећења уз истовремено остварење и свих права за запослена лица која користе породиљско одсуство. Према важећем Закону о дјечјој заштити, послодавцима се рефундира износ нето плате (плате након опорезивања), док би од сљедеће године тај износ био плата (у

коју је већ укључен порез према законским дефиницијама плате) увећана за 50% доприноса. Приближан износ може бити остварен и кроз рефундацију 80% бруто плате. Реализација било које од поменутих мјера подразумијева измјену Закона о дјечјој заштити у дијелу одређивања износа који ће бити рефундиран послодавцима.

Такође, када је ријеч о пореским политикама у области обавезних доприноса, у наредном периоду планирана је измјена Закона о доприносима, са циљем смањења збирне стопе доприноса ради смањења укупног пореског оптерећења рада у Републици Српској на ниво из 2008. године.

У 2015. години донесен је Закон о порезу на непокретности ("Службени гласник Републике Српске", број 91/15), који је ступио на снагу 1. јануара 2016. године, и то са циљем даљег унапређивања опорезивања непокретности према тржишној вриједности. Овим законом смањен је распон пореске стопе пореза на непокретности (0% до 0,20%) у односу на распон из претходног закона (0,05% до 0,5%), и уведена посебна стопа за непокретности које се користе у производне сврхе (0% до 0,10%). Локалне заједнице, поред стопе, обавезне су да утврђују и почетну вриједност непокретности. Од опорезивања порезом на непокретности ослобођене су оне непокретности које се у пословним књигама воде као залихе, а омогућен је Пореској управи и јединицама локалне самоуправе приступ подацима Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове о непокретностима за потребе употпуњавања фискалног катастра непокретности. Овај закон првенствено има за циљ стабилизацију буџета локалних заједница. У периоду 2019-2021. године није планирана измјена Закона о порезу на непокретности, већ интензивирање активности на пријављивању непријављених непокретности у Републици Српској.

У Републици Српској у примјени је Закон о пореском поступку Републике Српске од 2012. године, којим су у цијелости уређени поступак опорезивања и материјалноправни статус Пореске управе Републике Српске. Предметни закон мијењан је три пута, а посљедња измјена била је у 2016. години у оквиру спровођења реформе привредног система Републике Српске, односно са циљем смањења обима "сиве економије" у Републици Српској. Предметни закон садржи и измјене којима се омогућава контрола нерегистрованог пословања и контрола пријављивања радника у Јединствени систем регистрације, контроле и наплате доприноса од свих инспекцијских органа у Републици Српској, било на републичком, било на локалном нивоу, као и измјене којима се онемогућава регистрација у Пореској управи Републике Српске оних пореских обвезника чији оснивачи имају неизмирене пореске обавезе и оних пореских обвезника чији су оснивачи истовремено и оснивачи пореских обвезника који имају неизмирене пореске обавезе.

У наредном периоду планирано је јачање инспекцијских контрола у Пореској управи Републике Српске са циљем смањења избјегавања плаћања пореза и смањења обима "сиве економије" у Републици Српској. Законом о измјенама и допунама Закона о пореском поступку из 2016. године омогућено је подношење пореских пријава електронским путем, чиме ће се значајно унаприједити рад Пореске управе Републике Српске и смањити трошкови администрирања. Планирано је интензивирање активности на успостављању већег степена е-услуга и е-комуникације пореских обвезника са Пореском управом и интензивирање пореских контрола физичких лица, власника предузетничких дјелатности или правних лица примјеном индиректних метода утврђивања пореске основице.

У наредном периоду приступиће се изради новог закона о пореском поступку Републике Српске са циљем омогућавања примјене реформе регистрације пословања у Републици Српској, односно увођења е-регистрације пословних субјеката. Будући да је предметни закон неколико пута мијењан, испуњени су услови за доношење новог закона јер су измјене Закона обухватиле преко 50% основног текста Закона.

Такође, предметни закон биће донесен након свеобухватне анализе пореског поступка и у сарадњи са Пореском управом.

Од 2018. до 2020. године нису планиране измјене регулативе у области фискалних каса, већ јачање пореских контрола примјене Закона о фискалним касама, које ће допринијети већем степену поштовања Закона.

У јуну 2017. године донесен је Закон о пореском систему Републике Српске, којим је успостављен правни основ за усвајање Регистра пореских и непореских давања у Републици Српској, те општи пропис у односу на увођење, мијењање или укидање пореских и непореских давања у Републици Српској. Одредбе тог закона представљају законску разраду уставних начела у односу на опорезивање, превасходно начела законитости и начела сразмјерности. Наиме, одредбама тог закона прописана је обавеза свих обрађивача и предлагача свих општих прописа (закона, уредби, правилника или одлука) којима се уводе, мијењају или укидају поједина пореска или непореска давања, да израде анализу оправданости увођења или мијењања тих давања, на основу које Министарство финансија даје мишљење, а орган надлежан за доношење таквог акта коначно одлучује да ли је увођење или мијењање пореског или непореског давања оправдано или није.

Такође, одредбама тог закона утврђен је Регистар пореских и непореских давања, те је након протека прелазних рокова прописано да давања која нису садржана у Регистру не стварају обавезу плаћања, а обрађивач или предлагач тог акта у којем се такво давање налази има обавезу да покрене процедуру уклањања тог давања из правног систем. Пореска и непореска давања која не могу бити садржана у Регистру су она која су донесена противно начелима из Закона о пореском систему Републике Српске. Регистар пореских и непореских давања донесен је и постао коначан у трећем кварталу 2018. године, а на основу њега планирано је у наредном периоду анализирање свих непореских давања, те укидање оних код којих анализа укаже да је њихово постојање супротно поменутим начелима, која превише оптерећују пословање или грађане, а чији фискални утицај није велик.

У области индиректног опорезивања, у фебруару 2018. године, донесен је сет закона са циљем повећања путарине за путеве и ауто-путеве за 0,15 КМ/l и приход је јавних предузећа за путеве и ауто-путеве у Републици Српској и ФБиХ.

У наредном периоду планирано је доношење новог закона о порезу на додату вриједност и закона о акцизама ради њиховог усклађивања са прописима Европске уније и прецизирања појединих института. Такође, евентуално ће се извршити и анализа повећања стопе пореза на додату вриједност ради евентуалне компензације са губитком прихода од смањења прихода по основу доприноса.

У пројекцијама пореских и непореских прихода за сектор општа влада узети су у обзир ефекти усвојених измјена законске регулативе које су наведене у овом дијелу, као и ефекти измјена законске регулативе за које се очекује да ће бити усвојене у Народној скупштини Републике Српске заједно са Буџетом Републике Српске за 2019. годину. Планиране измјене законске регулативе, које је потребно усвојити у Парламентарној скупштини БиХ, ради опреза, биће узете у обзир приликом израде пројекција прихода након што прође парламентарну процедуру.

Буџетска потрошња одражава приоритетне политике које су у складу са укупним нивоом доступних средстава и усмјерена је на осигурање реалног оквира унутар којег ресорна министарства и буџетски корисници могу функционисати, водећи рачуна о испуњавању законом створених обавеза, а све то руководећи се начелима рационалности и штедње.

3.2. Извршење Буџета у 2018. години

Највећи дио фискалног оквира опште владе Републике Српске чини буџет Републике Српске. Ребаланс буџета Републике Српске за 2018. годину усвојила је Народна скупштина Републике Српске, 16. маја 2018. године, у износу од 3.424 милиона КМ. Ребалансом буџета Републике Српске за 2018. годину планиран је суфицит у износу од 139,2 милиона КМ, док је на нивоу централне владе планирани дефицит од 95,8 милиона КМ, а на нивоу опште владе дефицит од 129,6 ми-

лиона КМ. У 2019. години је планирани суфицит буџета на нивоу опште владе у износу 37,1 милион КМ. Такође, у 2020. и 2021. години на нивоу опште владе очекује се суфицит од 142 милиона КМ и 221,7 милиона КМ.

Укупни приходи Ребаланса буџета Републике Српске у 2018. години износе 2.757,6 милиона КМ, а њихову структуру чине:

- порески приходи у износу од 1.718,8 милиона КМ, којима су обухваћени приходи од индиректних пореза, приходи од пореза на доходак и пореза на добит и приходи од пореза на имовину;

- доприноси за социјално осигурање у износу од 830,8 милиона КМ;

- приходи од финансијске и нефинансијске имовине у износу од 61,6 милиона КМ и

- остали приходи у износу од 146,2 милиона КМ.

Укупни расходи и издаци Ребаланса буџета Републике Српске у 2018. години износе 2.618,4 милиона КМ, а њихову структуру чине:

- лична примања запослених, планирана у износу од 721,4 милиона КМ, у складу са Законом о платама запослених у органима управе Републике Српске, Законом о платама запослених у институцијама правосуђа Републике Српске, Законом о платама запослених у Министарству унутрашњих послова Републике Српске, Законом о платама запослених у области просвјете и културе Републике Српске, Законом о платама и накнадама судија и тужилаца у Републици Српској и Законом о платама запослених у јавним службама Републике Српске, те Одлуком о утврђивању цијене рада и другим законским и подзаконским актима који регулишу ову област;

- издаци за робу и услуге планирани су у износу од 103,5 милиона КМ;

- дознаке на име социјалне заштите планиране су у износу од 1.279,6 милиона КМ, од чега је највећи износ издвајања планиран у складу са законима који регулишу буџетска издвајања према пензионерима, борачкој популацији, избјеглицама и расељеним лицима;

- издаци за камате у износу од 103,9 милиона КМ у складу са планом отплате инозадужења и унутрашњег задужења, ажурираног плана повлачења по инвестиционим кредитима, планираног финансирања буџета, те календара емисија трезорских записа и дугорочних обвезница;

- субвенције су планиране у износу од 111,3 милиона КМ, а намијењене су за произвођаче робе и услуга и имају циљ да утичу на обим производње, цијену по којој се учинци продају или надокнаду произвођачу по неком другом основу;

- трансфери у износу од 149,8 милиона КМ, од чега се највећи дио издвајања односи на здравствено осигурање незапослених лица, социјалну заштиту (у складу са Законом о социјалној заштити), трансфере јединицама локалне самоуправе и акционе планове и пројекте запошљавања;

- издаци за нефинансијску имовину у износу од 97,4 милиона КМ као резултат обезбјеђења средстава за капиталне пројекте у оквиру јавних инвестиција, средстава за опремање припадника Министарства унутрашњих послова, средстава за реализацију Пројекта реконструкције, доградње и изградње ЈЗУ Болница Источно Сарајево, те осталих пројеката буџетских корисника;

- други расходи планирани у износу од 51,5 милиона КМ, а чине их текућа буџетска резерва, расходи по судским рјешењима и грантови.

Према извјештајима о извршењу Буџета Републике Српске за шест мјесеци 2018. године, у односу на половину плана за 2018. годину, укупни приходи остварени су у висини 98%, од чега су порески приходи остварени у висини од 99%, доприноси за социјално осигурање 97%, приходи од финансијске и нефинансијске имовине 80% и остали приходи 100%.

На расходовној страни остварење укупних расхода износи 95%, текућих расхода 95%, а издатака за нефинансијску имовину 22%. У оквиру текућих расхода расходи за лична примања извршени су 99%, расходи по основу коришћења робе и услуга 84%, расходи финансирања и други финансијски трошкови 99%, дознаке на име социјалне заштите 95% и трансфери између буџетских јединица 90%. Из овог се може видјети да су приликом реализације Буџета отплате дугова приоритет, док се текућа потрошња усклађује са остварењем прихода буџета. На тај начин врши се контрола јавне потрошње кроз ограничење текућих расхода (расхода за коришћење робе и услуга, грантова, субвенција и трансфера).

3.3. Средњорочни изгледи Буџета

У табелама 2.а и 2.б Изгледи буџета шире владе дати су консолидовани подаци о планираним буџетским средствима опште владе за Републику Српску.

Средњорочне **пројекције прихода за сектор опште владе** износе 4.304,4 милиона КМ у 2019. години, 4.432 милиона КМ у 2020. години, односно 4.581,9 милиона КМ у 2021. години. Структуру прихода за сектор опште владе чине:

- приходи од индиректних пореза, који су планирани у износу од 1.811,1 милион КМ у 2019. години, 1.884,8 милиона КМ у 2020. години и 1.965,6 милиона КМ у 2021. години;

- приходи од директних пореза (порез на добит, порез на доходак и порез на имовину) у износу од 460,4 милиона КМ у 2019. години, 477,5 милиона КМ у 2020. години и 495,6 милиона КМ у 2021. години;

- доприноси за социјално осигурање планирани су у износу од 1.548,6 милиона КМ у 2019. години, 1.585,5 милиона КМ у 2020. години и 1.623,1 у 2021. години;

- приходи од имовине (приходи од финансијске и нефинансијске имовине и позитивних курсних разлика) износе 85,6 милиона КМ у 2019. години, 88 милиона КМ у 2020. години и 88,5 милиона КМ у 2021. години;

- остали приходи, који обухватају приходе од такса, накнада, прихода од пружања јавних услуга и остале непореске приходе, планирани су у износу од 363,7 милиона КМ у 2019. години, 376,7 милиона КМ у 2020. години и 390,3 милиона КМ у 2021. години.

Према урађеној пројекцији, **приходи подсектора централна влада** износе 2.992,4 милиона КМ у 2019. години, 3.070,4 милиона КМ у 2020. години, односно 3.178,7 милиона КМ у 2021. години.

Будући да највећи дио фискалног оквира подсектора централна влада чини буџет Републике Српске, у овом дијелу документа приказани су приходи буџета Републике Српске који се очекују у наредном средњорочном периоду. Укупни очекивани буџетски приходи износе 2.791,6 милиона КМ у 2019. години, односно 2.864,1 милион КМ у 2020. години и 2.968,1 милион КМ у 2021. години. Средњорочну структуру прихода буџета Републике Српске чине:

- Пројекција пореских прихода износи 1.587,4 милиона КМ у 2019. години и мањи су за 1,5% у односу на средства планирана Ребалансом буџета за 2018. годину, од чега се највећи дио тог смањења односи на смањење прихода од пореза на доходак због измјене Закона о порезу на доходак. Порески приходи износе 1.652,4 милиона КМ у 2020. години и 1.750,9 милиона КМ у 2021. години.

- Очекивани приходи од директних пореза износе 386 милиона КМ у 2019. години, а 400,9 милиона КМ у 2020. години и 416,7 милиона КМ у 2021. години. Пројекција прихода од пореза на добит узима у обзир трендове кретања прихода од пореза на добит у претходном периоду, као и очекивани привредни раст у наредном периоду. Пројекција прихода од пореза на доходак усклађена је са кретањем прихода од пореза на доходак у претходном периоду и са очекиваним растом плата и запослености у посматраном периоду, при чему је узета у обзир измјена Закона о порезу на доходак у смислу повећања основног личног одбитка са 200 КМ на 500 КМ мјесечно. У оквиру пројекције прихода од директних пореза обухваћена је и пројекција прихода од пореза на имовину, која је усклађена са очекиваним привредним растом у средњорочном периоду.

- У складу са процјеном нето прихода од индиректних пореза који припадају Републици Српској и Законом о буџетском систему Републике Српске, од пројектованих

нето прихода од индиректних пореза очекује се да ће буџету Републике Српске у 2019. години бити дозначен износ од 1.322,8 милиона КМ (са спољним дугом од 276,3 милиона КМ), што представља раст од 2,8% у односу на средства која су планирана Ребалансом буџета за 2018. годину. Такође, од пројектованих нето прихода од индиректних пореза који припадају Републици Српској процјењује се да ће у 2020. и 2021. години буџету Републике Српске бити дозначен износ од 1.367,5 милиона КМ (са спољним дугом од 249,3 милиона КМ), односно 1.429,7 милиона КМ (са спољним дугом од 269,4 милиона КМ), респективно.

- Пројекција прихода по основу осталих пореза (заостале обавезе) износи 16 милиона КМ у 2019. години, 0,7 милиона КМ у 2020. години и 0,7 милиона КМ у 2021. години. Пројекција је усклађена са очекиваним уплатама по раније одобреним репрограмима.

- Законом о доприносима прописана је обавеза обрачуна и уплате доприноса за пензијско и инвалидско осигурање. На основу Закона о буџетском систему Републике Српске, приход по основу доприноса за пензијско и инвалидско осигурање припада буџету Републике Српске од 1. јануара 2016. године. Пројекција прихода по овом основу износи 862,5 милиона КМ у 2019. години, 883,3 милиона КМ у 2020. години, а 903,8 милиона КМ у 2021. години. Наведена пројекција урађена је на основу кретања прихода од овог доприноса у претходном периоду, постојеће законске регулативе у овој области и очекиваног кретања бруто плата и броја осигураника у наредном периоду.

- Приходи од имовине, односно приходи од финансијске и нефинансијске имовине и позитивних курсних разлика процијењени су у износу од 56,9 милиона КМ у 2019. години, 58,3 милиона КМ у 2020. години и 57,9 милиона КМ у 2021. години.

- Очекивани остали приходи износе 147 милиона КМ у 2019. години, 153,1 милион КМ у 2020. години и 159,1 милион КМ у 2021. години. Пројекција осталих прихода урађена је на основу пројекције реалног раста БДП у посматраном периоду и досадашњих трендова у наплати осталих прихода.

Средњорочне пројекције укупних расхода у периоду 2019-2021. године за сектор опште владе износе 3.995,7 милиона КМ, 4.043,7 милиона КМ и 4.097,3 милиона КМ респективно. У оквиру расхода бруто плате и накнаде запосленима крећу се од 1.007,1 милион КМ у 2019. години до 1.014,8 милиона КМ у 2021. години. Издаци материјала и услуга у посматраном периоду су на приближно истом нивоу од око 300 милиона КМ. Дознаке на име социјалне заштите планиране су на нивоу: 2.110 милиона КМ, 2.142,5 милиона КМ и 2.172,3 милиона КМ респективно. Издаци за камате крећу се од 133,4 милиона КМ у 2019. години до 137,4 милиона КМ у 2021. години. Субвенције у 2019. години износе 162,5 милиона КМ, у 2020. години 159,9 милиона КМ и у 2021. години 156,3 милиона КМ. Нето издаци за нефинансијску имовину планирани су на нивоу од 271,6 милиона КМ, 264,4 милиона КМ и 262,9 милиона КМ кроз године.

Средњорочне пројекције укупних расхода у периоду 2019-2021. године за подсектор централне владе имају растући тренд и износе 2.857,8 милиона КМ, 2.890,2 милиона КМ и 2.931,9 милиона КМ кроз године.

Утврђивање висине текућих расхода и укупног фонда за плате највећим дијелом је резултат спровођења реформе јавне управе, а средњорочну структуру расхода Буџета Републике Српске чине:

- Бруто плате и накнаде запослених уз додавање позиције 638100 - Остали издаци из трансакција са другим јединицама власти (боловања преко 30 дана и породиљско одсуство), планиране су у износу од 763,5 милиона КМ у 2019. години, 765,7 милиона КМ у 2020. години и 768,6 милиона КМ у 2021. години. Планирање издвајања за бруто плате и накнаде запослених у средњорочном периоду је у складу са Законима о платама и другим законским и подзаконским актима који регулишу ову област.

- Издаци за робу и услуге планирани су у износу од 106,8 милиона КМ у 2019. години, 106,9 милиона КМ у 2020. години и 106,5 милиона КМ у 2021. години.

- Дознаке на име социјалне заштите планиране су у износу од 1.335,2 милиона КМ у 2019. години, 1.357,6 милиона КМ у 2020. години и 1.381,4 милиона КМ у 2021. години, од чега је највећи износ издвајања планиран у складу са законима који регулишу буџетска издвајања према пензионерима, борачкој популацији, избјеглицама и расељеним лицима.

- Издаци за камате планирани су у износу од 112,1 милион КМ у 2019. години, 119,4 милиона КМ у 2020. години и 121,9 милиона КМ у 2021. години у складу са планом отплате инозадужења и унутрашњег задужења, ажурираног плана повлачења по инвестиционим кредитима, планираног финансирања буџета те календара емисија трезорских записа и дугорочних обвезница.

- Субвенције су планиране у износу од 109,8 милиона КМ годишње у наредном средњорочном периоду, а намијењене су за произвођаче робе и услуга и имају циљ да утичу на обим производње, цијену по којој се учинци продају или надокнаду произвођачу по неком другом основу.

- Трансфери у износу од 169,6 милиона КМ у 2019. години, 168,4 милиона КМ у 2020. години и 168 милиона КМ у 2021. години, од чега се највећи дио издвајања односи на здравствено осигурање незапослених лица, социјалну заштиту (у складу са Законом о социјалној заштити), трансфере јединицама локалне самоуправе и акционе планове и пројекте запошљавања.

- Нето издаци за нефинансијску имовину планирани су у износу од 81 милион КМ у 2019. години, 81,3 милиона КМ у 2020. години и 87,5 милиона КМ у 2021. години, а највећи износ средстава планиран је у оквиру јавних инвестиција.

Финансирање буџета и консолидованог буџета током трајања програма, план, извори, инструменти, намјена

У периоду 2019-2021. године планирано је укупно финансирање[15] (ново задужење) у износу од 1,2 милијарде КМ, од чега 0,6 милијарди КМ у 2019. години, 0,3 милијарде КМ у 2020. години, те 0,2 милијарде КМ у 2021. години.

Током датог периода удио финансирања из спољних извора смањује се у корист финансирања из домаћих извора, при чему у 2019. години учешће спољних, тј. домаћих извора финансирања износи 58%, тј. 42%, док се у 2021. години удио финансирања из спољних извора смањује на свега 7%, а удио финансирања из домаћих извора повећава се до нивоа од 93% укупног планираног финансирања у тој години. Планирано финансирање реализоваће се у цјелини путем дугорочних (домаћих и спољних) инструмената, уз повећање учешћа финансирања путем ХоВ (домаћих дугорочних[16]) током датог периода, и то са нивоа од 42%, колико износи у 2019. години, до 93% укупног планираног финансирања у 2021. години, док се учешће финансирања путем кредита (спољних дугорочних) са 58%, колико износи у 2019. години, смањује на 7% укупног планираног финансирања у 2021. години.

Спољни извори већим дијелом користе се за финансирање инвестиционих пројеката, као резултат максималног искоришћавања приступа концесионим изворима финансирања (Свјетска банка, EIB, EBRD, IFAD, KfW, Развојна банка Савјета Европе итд.). Домаћи извори финансирања углавном се користе за финансирање буџетске подршке, што је посљедица кредитног рејтинга земље и ограниченог приступа међународном тржишту капитала и условљености добијања концесионих средстава испуњавањем циљева постављених на нивоу земље.

3.4. Структурни биланс

За израчунавање циклично прилагођеног (примарног) биланса консолидоване опште владе у периоду 2019-2021.

[15] Финансирање за период 2019–2021. године обухвата план повлачења инокредитних средстава по инвестиционим пројектима у имплементацији одобреним од Народне скупштине Републике Српске, план примитака по основу нових кредитних задужења и емисија хартија од вриједности у сврху финансирања буџетске потрошње, а о чему ће Народна скупштина Републике Српске одлучивати у оквиру годишњих одлука о дугорочном задужењу.

[16] Краткорочне хартије од вриједности на домаћем тржишту користиће се искључиво за привремено финансирање дефицита произашлог из готовинског тока, при чему ће нето задужење по том основу на годишњем нивоу износити 0 КМ.

године циклично прилагођен буџетски салдо је израчунат на основу полуагрегатне методе Европске комисије. Израчунавање цикличног дијела салда, који спроводи Европска комисија, заснива се на уобичајеном поступку у два корака: (1) на оцјени јаза агрегатне производње као показатеља привредног циклуса те (2) процјени еластичности укупних прихода и расхода у односу на тај јаз.

У првом кораку оцјењује се циклично стање економије (енгл. output gap) поређењем стварног БДП-а са потенцијалним. С обзиром на недоступност података, за оцјену јаза агрегатне производње није се могла користи метода производне функције. Тако се процјена потенцијалног БДП-а заснива на прилагођеном Ходрик-Прескотовом филтеру, због његове транспарентности и једноставности, уз коефицијент изглађивања (λ) за годишње податке, 6,25[17]. Према Брушеју, П. А. (2003.), прилагођени Ходрик-Прескотов филтер рјешава проблем пристрасности на почетку/крају узорка, што је главни недостатак оригиналног HP филтера. Користећи тако прилагођен филтер, није било потребно вјештачки продужити серију података изван пројекцијског периода.

У другом кораку процјењује се учинак цикличних кретања на буџет примјеном буџетских еластичности. Укупна еластичност прихода/расхода изводи се као пондерисани збир еластичности појединих категорија прихода/расхода[18] које су осјетљиве на кретање пословног циклуса, при чему су пондери појединих категорија њихови удјели у укупним приходима/расходима. Притом се еластичност поједине компоненте прихода/расхода прво израчунава с обзиром на њихову релевантну макроекономску основицу, а потом се оцјењује еластичност макроекономске основице на јаз агрегатне производње. Множењем ових двију еластичности добије се еластичност поједине компоненте прихода/расхода на јаз агрегатне производње. Добијени резултати у највећој мјери зависе од дужине коришћене серије, те поузданости и квалитета података. Након израчунавања укупне осјетљивости буџетског салда, циклична компонента буџетског салда добија се множењем производног јаза и укупне цикличне осјетљивости. Израчуната на описан начин, укупна еластичност буџетског салда опште владе износи 0,355, док је процијењена циклична осјетљивост прихода 0,875, а расхода -0,007.

Како би се показао стварни карактер дискреционе фискалне политике, израчунава се фискална позиција. Она се мјери као годишња промјена циклично прилагођеног буџетског салда умањеног за једнократне мјере (структурни примарни буџетски салдо). Обрачунавање циклично прилагођеног буџетског салда служи за утврђивање нивоа фискалног прилагођавања током периода.

Графикон - Стварни и циклично прилагођени фискални биланс (% у БДП) у периоду 2011-2021. године

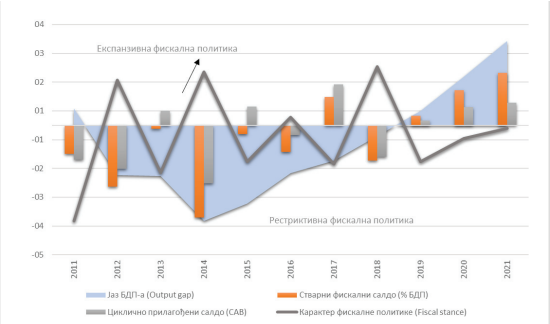

Из претходног графикона, који приказује стварни фискални салдо, циклично прилагођени фискални салдо и производни јаз и карактер фискалне политике може се видјети да, након периода позитивног производног јаза до 2011. године, привреда улази у период негативног производног јаза, када је реални БДП нижи од потенцијалног. Ово кретање може се повезати са негативним ефектима глобалне економске кризе који су се одразили кроз пад макроекономских агрегата и пад или недовољан раст прихода од индиректних пореза. У овом периоду стварни фискални дефицит већи је од циклично прилагођеног дефицита, што је најизраженије у 2012. и 2014. години, када је присутан највећи негативни утицај циклуса са високим негативним вриједностима производног јаза. У овим годинама, Република Српска је била погођена елементарним непогодама, те су уложена значајна средства из јавне потрошње за санирање штета. У осталим годинама тог периода Влада је рестриктивном економском политиком уз мјере фискалне консолидације и контролу јавних расхода успијевала смањити фискални дефицит, односно остварити циклично прилагођени суфицит. У 2017. години је, уз раст буџетских прихода и благи пад расхода, остварен фискални суфицит. С друге стране, у 2018. години је пројектован значајнији раст потрошње, посебно улагања у фиксни капитал, што се одразило кроз фискални дефицит.

Према расположивим подацима и пројекцијама у периоду 2019-2021. године, пројектовани реални БДП премашиће потенцијалне вриједности и ући у период позитивног производног јаза. Очекује се да ће се водити стабилизациона политика и остварити фискални суфицит.

3.5. Ниво задужености и развој догађаја

Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске детаљно су уређени област задуживања и издавања гаранција Републике Српске и јединица локалне самоуправе, начини и процедуре задуживања, што са постојећим законима из области буџетског система и Законом о фискалној одговорности у Републици Српској чини цјеловит правни оквир за унапређивање и контролу буџетске дисциплине. У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске, ограничење износа дуга утврђено је тако да укупан дуг Републике Српске[19] на крају фискалне године не може бити већи од 60%, док јавни дуг Републике Српске не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години. Дуг Републике Српске настао по основу задужења за финансирање санације штете из Јединственог регистра штета, прописаног у Закону о Фонду солидарности за обнову Републике Српске, изузима се из ограничења која су прописана за укупан и јавни дуг Републике Српске. Краткорочни дуг Републике Српске не може бити већи од 8% износа редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама не може бити већа од 15% оствареног БДП-а у тој години. Додатно, Народна скупштина Републике Српске одлучује о укупном износу гаранција Републике Српске које Влада може издати у току фискалне године[20]. Јединице локалне самоуправе могу се дугорочно задужити само ако у периоду стварања дуга укупан износ који доспијева за отплату, по предложеном дугу и цјелокупном доспјелом, неизмиреном постојећем дугу, у било којој наредној години није већи од 18% износа њених редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Краткорочни дуг општина не може бити већи од 5% њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години, а изложеност јединице локалне самоуправе по издатим гаранцијама не може да буде већа од 30% износа њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години (сва правила која важе за јединице локалне самоуправе важе и за фондове социјалне сигурности, осим у дијелу који се тиче гаранција - фондови социјалне сигурности не могу их издавати). Законом о фискалној одговорности[21], у оквиру општих фискалних правила, утврђено је правило о дугу које подразумијева да јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години, док је у оквиру посебних фискалних правила дефинисан праг за дуг, који подразумијева да, уколико јавни дуг Републике Српске на крају фискалне

[17] Morten o. Ravn and Harald Uhlig: "Discussion Paper No. 2858 and adjusting the HP-Filter for the frequency of observation, CEPR, June 2001.

[18] На приходовној страни, као цикличи осјетљиве компоненте, одређени су приходи од индиректних пореза, пореза на доходак, пореза на добит, те приходи од социјалних доприноса, док се на расходној страни узимају само расходи за накнаде незапосленим.

[19] У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске, укупан дуг Републике Српске чине јавни дуг Републике Српске, дуг јавних предузећа, ИРБРС и институција јавног сектора. Јавни дуг је дуг Републике Српске (буџета), дуг јединица локалне самоуправе те дуг фондова социјалне сигурности.

[20] Члан 1. Закона о измјенама Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 114/17).

[21] "Службени гласник Републике Српске", бр. 94/15 и 62/18.

године достигне 50% остваренog БДП-а у тој години, буџет за наредну годину мора да буде са буџетским суфицитом.

У новембру 2018. године Влада Републике Српске усвојила је документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2018-2021. године, који је припремило Министарство финансија Републике Српске. Стратегијом управљања дугом Републике Српске за период 2018-2021. године[22] дефинисани су главни циљ управљања дугом Републике Српске, циљеви задуживања у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске те су идентификовани индикатори, тј. смјернице с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика, и то:

- с циљем управљања валутним ризиком, дуг изражен у страној валути (искључујући дуг у еврима) треба бити мањи од 35% укупног посматраног дуга, док с циљем развоја домаћег тржишта унутрашњи дуг треба бити већи од 25% укупног посматраног дуга;

- с циљем управљања ризиком рефинансирања, просјечно вријеме до доспијећа треба да је дуже од четири године, а краткорочни дуг да је мањи од 8% прихода остварених у претходној години;

- с циљем управљања ризиком каматних стопа, дуг по фиксним условима треба износити више од 60% укупног посматраног дуга, док просјечна пондерисана каматна стопа треба бити нижа од 3,5%.

Реализација стратегије у 2017. години са евалуацијом идентификованих индикатора структуре дуга на крају 2015, 2016. и 2017. године, анализа постојећег портфолија, опис одабране стратегије и алтернативних стратегија управљања дугом Републике Српске, опис анализе осјетљивости (тј. опис примијењеног шока девизног курса, каматне стопе, комбинованог шока у сврху анализе осјетљивости) одабране и алтернативних стратегија стратегије управљања дугом Републике Српске и њихово разматрање у погледу трошкова и ризика детаљно је представљено у наведеном документу.

Институционалним аранжманом посао управљања дугом и индиректним дугом Републике Српске повјерен је Ресору за управљање дугом као организационој јединици Министарства финансија.

Стање **јавног дуга Републике Српске** на дан 30. септембар 2018. године износи **4.065 милиона КМ**, што је 38,5% БДП-а[23], док стање укупног дуга Републике Српске износи **5.190,5 милиона КМ**, тј. 49,2% БДП-а, а чине га:

- дуг Републике Српске (буџета) у износу од 3.473,8 милиона КМ,

- дуг јединица локалне самоуправе у износу од 397,4 милиона КМ,

- дуг фондова социјалне сигурности у износу од 193,8 милиона КМ,

- дуг јавних предузећа и Инвестиционо-развојне банке Републике Српске (ИРБ) у износу од 1.125,5 милион КМ.

Стање **укупног дуга Републике Српске** на дан 30. септембар 2018. године у износу од **5.190,5 милиона КМ**, према поријеклу дуга, односи се на:

- спољни дуг у износу од 3.341,2 милиона КМ, од чега:

- дуг Републике Српске (буџета) износи 2.107,8 милиона КМ,

- дуг јединица локалне самоуправе износи 107,9 милиона КМ,

- дуг јавних предузећа и ИРБ-а износи 1.125,5 милиона КМ, те

- унутрашњи дуг у износу од 1.849,3 милиона КМ, од чега

- дуг Републике Српске (буџета) износи 1.366 милиона КМ,

- дуг јединица локалне самоуправе износи 289,5 милиона КМ, те

- дуг фондова социјалне сигурности износи 193,8 милиона КМ.

Укупан дуг Републике Српске на дан 30. септембар 2018. године, који подлијеже законском ограничењу, износи 5.138,9 милиона КМ (48,7% БДП-а), док јавни дуг који подлијеже законском ограничењу износи 4.013,4 милиона КМ (38% БДП-а).

Укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама, са 30. септембром 2018. године, износи 537,4 милиона КМ (5,1% БДП-а), док стање дуга по основу кредитних задужења за које је Влада Републике Српске издала гаранције износи 522,4 милиона КМ. У оквиру Буџета Републике Српске планирају се средства за отплату обавеза по основу активираних и неактивираних гаранција које су процијењене као ризичне.

Када је ријеч о валутној структури дуга, у укупном дугу Републике Српске доминирају четири валуте: КМ, EUR, SDR, те USD. Највеће учешће у валутној структури дуга имају EUR (40,6%), те КМ (35,6%), с обзиром на то да је унутрашњи дуг у цјелини деноминиран у домаћој валути. Имајући у виду да Централна банка БиХ одржава монетарну стабилност у складу са *currency board* аранжманом[24], може се оцијенити као повољно то што је учешће евра у валутној структури дуга значајно. Високо учешће евра и конвертибилне марке обезбјеђује висок степен предвидивости будућих обавеза (76,2%), те је у том смислу Република Српска изложена мањем валутном ризику. Међутим, због значајног учешћа SDR и USD валуте у валутној структури дуга (16,3% и 2,1%, респективно), а имајући у виду и доминацију USD у структури SDR25, јачање вриједности USD би могло утицати на повећање стања спољног дуга, што би захтијевало више домаће валуте за сервис спољног дуга.

Што се тиче структуре дуга у погледу рочности, веома је битно као позитивну чињеницу истаћи да је посматрани дуг Републике Српске у цјелини дугорочан. Република Српска, са 30. септембром 2018. године, нема неизмирених обавеза по основу краткорочног дуга.

Већи дио укупног дуга, тј. 70%, отплаћује се по фиксним каматним стопама. Од укупног спољног дуга по фиксним условима отплаћује се 64%, док се од укупног унутрашњег дуга по фиксним условима отплаћује 81,1%.

Од укупног дуга Републике Српске у фази отплате је 54,2%, док је преосталих 45,8% дуга у грејс-периоду. Од укупног спољног дуга отплата је почела за 55,5% дуга (при чему је од "старог" дуга у отплати 97,9%, а од "новог" дуга у отплати је 48,5%), док је од укупног унутрашњег дуга у фази отплате 52,2%.

Кад је ријеч о структури укупног дуга Републике Српске са становишта инструмената, утрживи дио дуга (обвезнице и трезорски записи) износи 22%, док преостали дуг представља неутрживи дио дуга (кредити и дуг који се измирује кроз акциони план или у готовини).

Приказано наредном табелом, пројектовано стање спољног дуга у оригиналној валути у периоду 2018-2021. године заснива се на износу повучених кредитних средстава са 30. септембром 2018. године увећаном за процијењена повлачења по инвестиционим пројектима у имплементацији[26] и повлачења у сврху финансирања буџетске потрошње, а умањеном за процијењени износ сервиса спољног дуга. За прерачунавање тако процијењеног стања спољног дуга из оригиналних валута у КМ коришћене су процијењене вриједности девизних курсева засноване на претпоставци да ће до краја 2018. године доћи до апрецијације вриједности свих валута у односу на КМ у износу од 0,9%[27], у односу на вриједности на

[22] Документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2018–2021. године доступан је на порталу Владе Републике Српске: www.vladars.net.

[23] Процијењена вриједност БДП-а за 2018. годину износи 10.552 милиона КМ.

[24] Currency board аранжманом, тј. валутним одбором, утврђено је издавање домаће валуте уз пуно покриће у слободним конвертибилним средствима по фиксном курсу 1 КМ : 0,51129 EUR.

[25] У складу са одлуком Извршног одбора ММФ-а од 30. 11. 2015. године, а која је постала ефективна 1. 10. 2016. године, у корпу валута које чине SDR укључен је RMB ("Chinese renminbi", односно кинески јуан), а омјер валута у корпи је сљедећи: USD 41,73%, JPY 8,33%, EUR 30,93%, GBP 8,09% и RMB 10,92%.

[26] План повлачења сачињен у складу са информацијама ПИУ о динамици повлачења одобрених инокредитних средстава (извјештаји ПИУ са 30. септембром 2018. године).

[27] Коефицијент 0,9% представља однос између процијењене вриједности SDR за период 2018–2021. године (1 SDR= 2,38 КМ, а што представља просјек годишњих просјека вриједности SDR у периоду 2014–2018. године) и његове вриједности на дан 30. јун 2018. године (1 SDR = 2,36 КМ).

дан 30. јун 2018. године, те да ће се њихове вриједности задржати на истом нивоу у периоду 2019-2021. године. Пројектовано стање унутрашњег дуга Републике Српске и индиректног унутрашњег дуга Републике Српске у периоду 2018-2021. године заснива се на стању дуга са 30. септембром 2018. године, увећаном за емисије ХоВ у наредном периоду, а умањеном за процијењени износ сервиса унутрашњег дуга Републике Српске и индиректног унутрашњег дуга Републике Српске. За израду процјене изложености Републике Српске по издатим гаранцијама узети су у обзир кредитна задужења за која је, закључно са израдом овог документа, Влада Републике Српске издала гаранцију Републике Српске и план отплате по гаранцијама. Пројекције стања и сервиса директног дуга јединица локалне самоуправе и фондова социјалне сигурности преузете су од њих.

Табела: Сервис и стање укупног дуга Републике Српске у периоду 2017-2021. године (у милионима КМ)

Редни бр.	ОПИС	2017.	од 1. јануара до 30. септембра 2018.	2018.	2019.	2020.	2021.
		извршење		план	пројекције		
1	Сервис спољног дуга	347,9	219,6	351,5	298,8	271,1	291,4
	1.1. Републике Српске (буџета)	254,6	154,1	255,5	194,1	161	177,4
	1.2. Јединица локалне самоуправе	5,6	3,2	7,6	7,8	8,6	9,5
	1.3. Јавних предузећа и ИРБ-а	87,8	62,3	88,5	96,9	101,4	104,4
2	Сервис унутрашњег дуга	601,5	496,9	584,9	383,3	298,5	360
	2.1. Републике Српске (буџета)	377,5	431,1	494,4	299,5	218,7	281,1
	2.2. Јединица локалне самоуправе	179,3	42,2	59,5	53,8	47,8	46,8
	2.3. Фондова социјалне сигурности	44,7	23,6	31	30	32,1	32
3	Сервис укупног дуга Републике Српске (1 + 2)	949,5	716,5	936,5	682,1	569,6	651,4
3.1.	Сервис дуга из Буџета Републике Српске	760,6	664,5	860	601	489,6	571,8
4	Стање спољног дуга	2.965,4	3.341,2	3.569,4	3.692,5	3.786,8	3.588,1
	4.1. Републике Српске (буџета)	1.748,9	2.107,8	2.211,1	2.294	2.384,2	2.273,6
	4.1.1. које подлијеже законском ограничењу	1.703,6	2.056,2	2.150	2.221,7	2.314,4	2.206,2
	4.1.2. које не подлијеже законском ограничењу	45,3	51,5	61,1	72,3	69,8	67,4
	4.2. јединица локалне самоуправе	110,2	107,9	115,4	124,8	127,3	127
	4.3. јавних предузећа и ИРБ-а	1.106,3	1.125,5	1.242,9	1.273,7	1.275,2	1.187,5
5	Стање унутрашњег дуга	2.002,5	1.849,3	1.802,1	1.735,6	1.706,5	1.679,2
	5.1. Републике Српске (буџета)	1.542,7	1.366	1.333	1.328,9	1.361,4	1.397,7
	5.2. јединица локалне самоуправе	294	289,5	278,6	237,7	200,9	163,3
	5.3. фондова социјалне сигурности	165,8	193,8	190,5	169,1	144,2	118,1
6	ЈАВНИ ДУГ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ (4.1 + 4.2 + 5)	3.861,7	4.065	4.128,7	4.154,4	4.218,1	4.079,8
7	УКУПАН ДУГ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ (4 + 5)	4.467,9	5.190,4	5.371,6	5.428,1	5.493,3	5.267,3
8	Јавни дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу (4.1.1 + 4.2 + 5)	3.816,3	4.013,4	4.067,6	4.082,1	4.148,2	4.012,4
9	Укупан дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу (4.1.1 + 4.2 + 4.3 + 5)	4.922,6	5.138,9	5.310,5	5.355,8	5.423,5	5.199,9
10	Стање краткорочног дуга Републике Српске	82	0	0	0	0	0
11	Изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама	313,3	537,4	521,3	436,1	384,3	331,7

Извор: Министарство финансија Републике Српске, извјештаји јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности.

Имајући у виду очекиване макроекономске показатеље у наредном трогодишњем периоду, а с циљем одржавања прихватљивог капацитета отплате дуга те смањења дуга у односу на БДП, потребно је извршити приоритизацију пројеката који би били финансирани кредитним аранжманима у наредном периоду (заједно са утврђивањем временске одреднице њихове реализације), са циљем подржавања само оних пројеката који би допринијели убрзавању привредног раста Републике Српске или додатном запошљавању, одустати од пројеката који нису довољно профитабилни, а носе високе трошкове или ризике те наставити са јачањем фискалне стабилности у смислу смањења текуће и укупне потрошње, а одлуке о задуживању доносити уважавајући смјернице утврђене Стратегијом управљања дугом Републике Српске.

3.6. Анализа осјетљивости и упоређивање с претходним програмом

Пројекције прихода од директних пореза и непореских прихода урађене су на основу пројектованих макроекономских показатеља за Републику Српску и постојеће пореске политике у области директног опорезивања и прописа који дефинишу непореске приходе. За сваку појединu врсту прихода анализирани су трендови кретања наплате у претходном периоду, укључени су потенцијални једнократни утицаји који ће се десити у наредном периоду, те утврђен степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата. Пројекција прихода ради се појединачно за сваку врсту прихода и то је изузетно важно будући да се тако узимају у обзир правни основи, сезонски утицаји и специфичности сваког појединачног извора прихода.

Пројекције прихода од индиректних пореза (без путарине од 0,10 КМ/l, односно 0,25 КМ/l) који припадају Републици Српској за период од 2019. до 2021. године, поред уочених текућих трендова у наплати прихода и измјена политика у области акциза на дуван и царина (наставак хармонизације акциза на цигарете са стандардима ЕУ и усклађивање акциза на резани дуван са растом акциза на цигарете и примјена Споразума о слободној трговини између БиХ и ЕФТА од 1. јануара 2015. године) базиране су на прогнозама макроекономских показатеља за БиХ и Републику Српску и усвојеном Глобалном оквиру фискалног биланса и политика у БиХ 2019-2021. Политика акциза на дуван у периоду од 2019. до 2021. године подразумијева континуирано годишње повећање специфичне акцизе на цигарете у висини од 0,15 КМ/паклици и усклађивање специфичне

акцизе на дуван за пушење са растом минималне акцизе на цигарете. Такође, Глобалним оквиром фискалног биланса и политика у БиХ за период 2019-2021. године утврђено је да ће средства за финансирање институција БиХ, која ће се издвајати с рачуна Управе за индиректно опорезивање, износити 750 милиона КМ у 2019, 2020. и 2021. години.

С обзиром на специфичност система расподјеле прихода од индиректних пореза, процјена кретања макроекономских показатеља за Републику Српску има значај из аспекта сагледавања кретања крајње потрошње у наведеном периоду, као основ за утврђивање коефицијента расподјеле прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ. Међутим, за систем расподјеле прихода од индиректних пореза унутар Републике Српске, тј. између подсектора централне владе, јединица локалне самоуправе и ЈП "Путеви Републике Српске" од посебне важности је пројекција сервиса спољног дуга.

Промјена било које од претпоставки на којима се заснива пројекција прихода захтијеваће измјену пројекције прихода које су наведене у овом документу.

Основни ризици за остварење наведених пројекција прихода могу бити:

- одступање макроекономских показатеља од пројектованих вриједности, с обзиром на уску повезаност ових пројекција са пројекцијама прихода, односно на степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата;

- промјене политике опорезивања у области директних пореза, доприноса и непореских прихода;

- евентуална промјена политика индиректног опорезивања, при томе, очекивани ефекти измијењених политика опорезивања у области акцизних производа, уколико нису праћене адекватним административним и оперативним мјерама и радњама, могу бити умањени кроз нелегални увоз и продају и пореску евазију;

- значајнија одступања у кретању коефицијента расподјеле прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ у односу на процијењени ниво;

- неочекиване флуктуације на међународном девизном тржишту кроз промјене у сервисирању спољног дуга могу довести до одступања остварених у односу на пројектоване приходе од индиректних пореза;

- рад пореске администрације има значајан утицај на кретање прихода, порески приходи зависе од унапређивања пореске дисциплине;

- развој других догађаја (елементарне непогоде и др.).

Основни политички ризици за остварење наведене пројекције прихода од индиректних пореза су сљедећи:

- усвојеним Глобалним оквиром фискалног биланса и политика у БиХ за период 2019-2021. године утврђено је да ће средства за финансирање институција БиХ која ће се издвајати с рачуна Управе за индиректно опорезивање износити 750 милиона КМ за 2019, 2020. и 2021. годину. Међутим, постојање обавезе да се сваке године усваја Глобални оквир фискалног биланса и политика у БиХ за наредне три године ствара ризик у случају промјене утврђеног износа од 750 милиона КМ;

- увођење новог аутоматског система расподјеле прихода с рачуна Управе за индиректно опорезивање.

Пројекције расхода раде се на основу захтјева корисника буџета и обавеза проистеклих из законских и подзаконских аката. Реализација буџета врши се у складу са остварењем прихода и прилива у буџет. Ризик остварења јесте у (не)остварењу макроекономских и других претпоставки на којима се заснива пројекција. Такође, ризици у реалном сектору одразили би се на очекивани привредни раст и број запослених.

Ако се упореде документи ЕРПРС за период 2019-2021. године и ЕРПРС за период 2018-2020. године, евидентно је да су у 2017. години остварени укупни расходи значајно мањи од планираних, што уз нешто веће остварење прихода као резултат има суфицит који је већи за 164,1 милион КМ од планираног. Ажурираним пројекцијама за 2018. годину у овогодишњем Програму, у односу на прошлогодишње за исту годину, повећани су приходи и расходи, с тим да је повећање расхода готово двоструко веће у односу на повећање прихода. Ово је имало за резултат дефицит опште владе од 129,6 милиона КМ у односу на суфицит од 55,4 милиона КМ, планиран прошлогодишњим програмом. У оквиру укупне потрошње у 2018. години највише је повећана планирана потрошња на фиксни капитал. Слично је и са ажурираним пројекцијама за 2019. и 2020. годину. И у 2019. и у 2020. години значајније су повећани расходи у односу на повећање прихода, што је, у поређењу са прошлогодишњим пројекцијама, довело до смањења у планираном суфициту за 191,4 милиона КМ и 95,9 милиона КМ, по годинама. Треба имати у виду да се пројекције за наредни период базирају на опрезним пројекцијама прихода и истовремено расходима заснованим на израженим потребама корисника буџета. Приликом извршавања буџета расходи се своде у оквире остваривих прихода и прилива. Из тог разлога у фазама усвајања буџета и његовог извршења може доћи до већих промјена на страни расхода. Такође, неки једнократни приливи и/или мјере које нису биле раније познате могу довести до промјена у односу на планирано.

3.7. Фискално управљање и буџетски оквир

Управљање јавним финансијама у Републици Српској представља приоритет Владе Републике Српске. Успостављање свеобухватних и добро организованих јавних финансија представља предуслов за успјешне процесе реформи и даљи развој свих сектора друштва. Оквир и основ за вођење фискалне политике су закони, стратегије и аранжмани наведени у наставку.

Закон о буџетском систему Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 121/12, 52/14, 103/15 и 15/16) дефинише буџетски систем Републике Српске и израду Документа оквирног буџета Републике Српске као основа за припрему и израду буџета. Сваке године доноси се Документ оквирног буџета Републике Српске за сљедећу годину и наредне двије године, а намјена му је да постави стратешки оквир и горње границе ресурса, унутар којих би требало да се припрема годишњи буџет. У том контексту, припрема и израда буџета заснива се на Документу оквирног буџета. Кључни циљ овог документа је да осигура бољу повезаност између приоритетних политика Владе и начина на које она алоцира јавне ресурсе.

Закон о фискалном савјету БиХ дефинише постојање Фискалног савјета БиХ, који координира фискалну политику БиХ и усваја Глобални оквир фискалног биланса и политика БиХ, који се доноси сваке године за сљедећу годину и наредне двије године. У овом документу предложени су фискални циљеви буџета и горње границе задужења институција БиХ, ФБиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта БиХ.

Закон о фискалној одговорности Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 94/15 и 62/18) уређује фискална правила, мјере и процедуре на основу којих се успоставља фискални оквир, ограничава јавна потрошња, јача одговорност за ефикасно и ефективно коришћење буџетских средстава, оснива Фискални савјет Републике Српске и јача систем контрола и надзора. Овим законом дефинисана су општа и посебна фискална правила. Општа фискална правила односе се на укупан буџетски систем Републике Српске, док посебна фискална правила представљају обавезујуће, аутоматске мјере ако индикатори исказани општим фискалним правилима достигну вриједносне прагове дефинисане овим законом. Спровођењем Закона о фискалној одговорности у Републици Српској, кроз Фискални савјет Републике Српске, који је успостављен у јулу 2017. године, значајно су унапријеђени фискална одговорност и дисциплина за трошење јавних средстава у цијелом буџетском систему Републике Српске, и на републичком нивоу и на нивоу јединица локалне самоуправе и ванбуџетских фондова.

Стратегијом управљања дугом Републике Српске за период 2018-2021. године[28] дефинисани су главни циљ

[28] Документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2018–2021. године доступан је на порталу Владе Републике Српске: www.vladars.net.

управљања дугом Републике Српске, циљеви задуживања у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске те су идентификовани индикатори, тј. смјернице с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика

Усвајањем **Стратегије управљања јавним финансијама Републике Српске** у 2019. години јасно ће бити дефинисани правци реформи у области јавних финансија и заокружен систем унапређивања фискалне одговорности и дугорочне фискалне стабилности Републике Српске.

У области финансијског извјештавања даље ће се **унапређивати систем извјештавања владиног сектора** кроз активности усмјерене на развој статистичких основа финансијског извјештавања, усаглашених са међународно признатим стандардима макроекономских статистичких система, повећање ефикасности, обухватности и транспарентности консолидованих финансијских извјештаја корисника буџета те контролисаних јединица јавног сектора. Паралелно са овим процесом вршиће се и усаглашавање процеса планирања, односно буџетирања за кориснике буџета унутар јавног сектора.

3.8. Одрживост јавних финансија

Влада Републике Српске је у претходном периоду као кључни циљ поставила унапређење фискалне дисциплине, односно управљање јавним финансијама било је у фокусу рада Владе. Учињени су значајни напори на фискалној консолидацији, која је била угрожена прво ударима свјетске економске кризе (први и други талас 2009, па 2012. године), а потом и елементарним непогодама изазваним поплавама у мају 2014. године.

Усвајањем Закона о фискалној одговорности у Републици Српској и успостављањем Фискалног савјета Републике Српске унапређење фискалне одговорности посебно је постигнуто код јединица локалне самоуправе и код свих оних субјеката који су укључени у буџетски систем Републике Српске, а имали су неизмирене обавезе из претходног периода.

У 2016. години усвојен је сет закона са циљем установљавања и спровођења мјера на сузбијању сиве економије, превасходно путем јачања контролисања непријављеног рада и обављања нерегистроване дјелатности. Мјере које су усвојене у оквиру тог сета закона односе се на заједничке контроле свих инспекцијских органа у Републици Српској и санкције за непријављени рад и нерегистровану дјелатност у виду високих новчаних казни и изрицања мјере забране обављања дјелатности. Поред ових мјера, Пореска управа Републике Српске спроводи континуирано мјере са циљем повећања добровољног пријављивања и плаћања пореза, смањења пореског дуга и јачања услуга у Пореској управи. Додатне мјере у наредном периоду за смањење сиве економије у домену поступка опорезивања односе се на унапређење функције пореске контроле уз појачану примјену индиректних метода, заједничких контрола непријављених радника и нерегистроване дјелатности и контрола трансакција између повезаних лица те кроз електронско подношење пореских пријава и развој електронских услуга у поступку опорезивања.

Увођењем Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске у буџет Републике, од 1. јануара 2016. године, Влада Републике Српске исказала је опредјељење да пензионерска популација има приоритет у исплати буџетских давања, а уједно је на тај начин извршена и потпуна фискална консолидација Фонда ПИО.

Изазови за наредни период посебно су везани за **потпуну реализацију реформе здравственог система**, при чему пажњу треба посветити убрзању динамике реализације реформе, нарочито у фази заустављања повећања неизмирених обавеза и изналажењу модела за њихово измирење. Све наведено је само предуслов за увођење свих здравствених установа и Фонда здравственог система у трезорски систем пословања, чиме ће се очувати њихова фискална дисциплина, те створити претпоставке за структурну реформу система, која ће се заснивати на нормирању мреже здравствених установа и изналажењу нових модела финансирања здравственог осигурања.

Поред реформе здравственог система, с циљем ефикасније и ефективније употребе јавних средстава, потребно је **успоставити регистар подстицаја**, који ће обухватити подстицаје на свим нивоима власти у Републици Српској, те **регистар социјалних давања**, како би се извршила праведнија расподјела и боље "циљање" социјалних давања.

Реформа пензијског система, која је спроведена 2011. године, дала је значајне резултате у погледу одрживости пензијског система, у средњем року. Међутим, због демографских кретања биће неопходно у наредном периоду веома пажљиво пратити параметре пензијског система, посебно у сегменту адекватности пензија, како би се могло правовремено реаговати на негативне демографске или економске трендове.

Реформа јавних предузећа могла би се посматрати кроз три сегмента: јавна предузећа која оптерећују или траже додатна средства из буџета Републике, комунална јавна предузећа у власништву јединица локалне самоуправе, чије реформисање је потребно хитно започети, те стратешка јавна предузећа од којих се очекује да буду изузетно профитабилна и буду један од извора прихода буџета Републике, чија реформа мора да буде пажљиво спроведена с циљем ефикаснијег и продуктивнијег пословања, а све ради остваривања значајније добити.

4. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2019-2021. ГОДИНЕ

Основни оквир за израду Приједлога ПЕРРС 2019-2021 су Меморандуми о заједничким политикама и мјерама, потписани у децембру 2017. године са социјалним партнерима Владе Републике Српске, Смјернице за развој привреде, које је Влада Републике Српске припремала од априла 2018. године са представницима Уније удружења послодаваца Републике Српске и Привредне коморе Републике Српске, које су презентоване на конференцији "Привреда Републике Српске од 2019. до 2022. године - дијалог за будућност", те Програм рада Владе Републике Српске за мандатни период 2018-2022. године.

Акценат политика Владе у наредном периоду биће помјерен са фискалних политика на политике реалног сектора и структурне реформе.

Главни циљеви политика дати су кроз седам приоритета, који су дефинисани након идентификације кључних препрека за раст и конкурентност:

1. повећање конкурентности и продуктивности привреде Републике Српске са циљем повећања плата,

2. одржив здравствени систем,

3. ефикасан укупан јавни сектор,

4. образовни систем и тржиште рада прилагођени потребама привреде,

5. побољшање демографске позиције Републике Српске,

6. истраживање, развој, иновације и дигитална економија,

7. европске интеграције, регионална и међународна сарадња.

Претходно дефинисани циљеви обухватају мјере којим ће се имплементирати и смјернице за политике које су усвојене на Економском и финансијском дијалогу у мају 2018. године, али уз пуно поштовање уставних овлашћења сваког нивоа власти у БиХ и надлежности институција.

4.1. Идентификација кључних препрека за конкурентност и инклузивни раст

Анализирајући веома детаљно економску и фискалну позицију Републике Српске, уочено је да постоје препреке и изазови које је потребно отклонити у наредном периоду да би се унаприједила конкурентност и побољшала продуктивност привреде Републике Српске, што је кључно за побољшање економског статуса сваког појединца. Детаљне препреке за раст и конкурентност дате су у оквиру сваке

области реформе у наставку, а овдје ћемо издвојити кључних пет препрека, а то су:

1. низак ниво конкурентности и продуктивности привреде,

2. фискално преиздашан здравствени сектор, који акумулира неизмирене обавезе,

3. неефикасан јавни сектор,

4. неусклађеност образовања и тржишта рада, са израженом структурном незапослености,

5. неодржива демографска слика Републике.

Неконкурентна привреда додатно је угрожена и погођена нелојалном конкуренцијом због пословних субјеката који послују у сивој зони. Незадовољавајући ниво и квалитет научне продуктивности и застарјела и неефикасна структура привреде, утичу на недовољан раст продуктивности привреде Републике Српске. С друге стране, продуктивност у суштини може бити једини реалан економски путоказ за могуће повећање плата.

Здравствени сектор оптерећен је неадекватном мрежом здравствених установа, демографском структуром становништва, која веома неповољно утиче на његову одрживост, великом неефикасношћу система, а у исто вријеме и његовом превеликом солидарношћу и социјалном осјетљивошћу, која умногоме превазилази пакет услуга који је оптималан у складу са доприносом сваког појединца систему.

Неефикасност јавног сектора огледа се првенствено у неефикасности јавних предузећа, а постоји простор и за унапређење јавне управе Републике Српске, првенствено кроз њену дигитализацију. Реформу јавних предузећа треба посматрати кроз три сегмента, односно, јавна предузећа која захтијевају буџетску подршку, комунална јавна предузећа у власништву јединица локалне самоуправе те стратешка јавна предузећа од којих се очекује да буду профитабилна и да буду један од извора прихода буџета Републике, чија реформа мора да буде пажљиво спроведена с циљем ефикаснијег пословања.

Неусклађеност образовања и тржишта рада доводи до структурне незапослености, негативно утиче на конкурентност и продуктивност привредних субјеката, доводи до нерационалне употребе ресурса, а са друге стране повећава и трошкове привредним субјектима како би преквалификовали кадар. У области високог образовања, школујући кадар за занимања за којим Република нема потребе, стварају се искривљена слика на тржишту рада и незадовољство оних који завршавају факултете за којим тржиште рада нема потребу. Уједно, Завод за запошљавање преоптерећен је административним пословима и није у пуној функцији посредовања у запошљавању и спровођења мјера активне политике запошљавања.

Демографска слика Републике Српске, дугорочно посматрано, представља кључни проблем са којим се Република Српска суочава и тек ће се суочавати. Негативни демографски трендови дугорочно погоршавају позицију тржишта рада и фискалну позицију и одрживост свих буџетских давања смањујући понуду радне снаге и доводећи до старења популације. Посебне проблеме негативне демографске прилике узрокују фондовима социјалне заштите и утичи на адекватност укупних социјалних давања. Ако се томе још додају и трендови миграција становништва, онда негативна демографска слика захтијева да се у свим политикама у наредном периоду политике које утичу на побољшање услова који ће довести до задржавања становништва на просторима Републике Српске и на повећање стопе укупног фертилитета морају да имају приоритет.

4.2. Скраћени преглед реформских мјера

На основу главних циљева који су претходно дати кроз седам приоритета биће дефинисане све структурне мјере. Посматрано по областима реформе, подсјетићемо да су мјере у области фискалне политике дефинисане у дијелу 3. Фискални оквир, у складу са Смјерницама Европске комисије. Поред тога, у скалду са реформским областима Европске комисије, структурне мјере Републике Српске су:

- Реформа тржишта енергије и транспорта:

1) Унапређење правног оквира у складу са Уговором о енергетској заједници,

2) Реструктурирање Жељезница Републике Српске а.д. Добој;

- Секторски развој:

3) Унапређење пољопривреде, шумарства и водопривреде,

4) Увођење модела постепене дерегулације и либерализације цијена осигурања од аутоодговорности;

- Пословно окружење и смањење неформалне економије:

5) Реформа здравственог система,

6) Регистар подстицаја привреди,

7) Реформа Инспектората Републике Српске,

8) Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи,

9) Развој правног и планског оквира у сектору слободног кретања робе,

10) Унапређивање сектора слободног пружања услуга,

11) Унапређење рада невладиних организација у Републици Српској;

- Истраживање, развој и иновације и дигитална економија:

12) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом у Републици Српској,

13) Развој дигиталног друштва;

- Реформе у вези са трговином:

14) Уређење области посредовања у промету некретнина;

- Образовање и вјештине:

15) Унапређивање повезаности образовања и тржишта рада;

- Запошљавање и тржиште рада:

16) Повећање ефикасности тржишта рада и наставак реформи Завода за запошљавање;

- Социјална заштита:

17) Побољшати циљање социјалних давања,

18) Унапређење и заштита права националних мањина у Републици Српској.

4.3. Анализа по областима и мјерама структурних реформи

У наставку ћемо, по свакој реформској области, које су дефинисане Смјерницама Европске комисије, дати анализу стања и главних препрека за раст и конкурентност, а након тога дефинисати мјеру(е) које би требало да отклоне дефинисане препреке.

Свака мјера детаљно ће бити разрађена на начин да је прво описана сама мјера, затим дата динамика њене реализације по активностима те дефинисан очекивани утицај на конкурентност. Поред тога, биће дат и преглед кључних индикатора успјешности мјере, извршена процјена трошкова и извор финансирања, анализиран очекивани утицај на запошљавање и родно питање, посебно наглашени потенцијални ризици за реализацију мјере и дефинисане и мјере за ублажавање ризика од неимплементације мјере.

Подсјећања ради, по областима реформе дате су само кључне реформске мјере, а постоји још много мјера, које нису структурне, али доприниће претходно дефинисаним циљевима и оне ће бити уграђене у програме рада ресора нове Владе Републике Српске.

4.3.1. Реформа тржишта енергије и транспорта

У области реформе тржишта енергије Народна скупштина Републике Српске, на 25. сједници, одржаној 21. јуна 2018. године, усвојила је Стратегију развоја енергетике Републике Српске до 2035. године, а у септембру 2018. године усвојена је и Оквирна енергетска стратегија БиХ. У

наредном периоду потребно је правни оквир у потпуности ускладити са Уговором о оснивању енергетске заједнице.

У области реформе тржишта транспорта процес реформе Жељезница Републике Српске спроводи се у складу са усвојеним Програмом реструктурирања, који је припремљен у сарадњи са експертима Свјетске банке. Током 2018. године завршен је поступак одобрења кредитног задужења код Свјетске банке у износу од 51,3 милиона евра. Овај износ подијељен је на три компоненте зајма: за потребе финансијског реструктурирања (тзв. компонента 1) предвиђен је износ од 42,7 милиона евра; за потребе реструктурисања радне снаге (тзв. компонента 2) предвиђен је износ од 3,5 милиона евра; те за потребе финансирања организационог реструктурирања - раздвајање инфраструктуре и операција, консултантске услуге и информатизација (тзв. компонента 3) предвиђен је износ од пет милиона евра. Такође, договорено је да ће се Влада Републике Српске задужити за износ компоненте 1, а за компоненте 2 и 3 Жељезнице Републике Српске. Предвиђено је да се у току 2018. године за реализацију овог пројекта повуче од 80% до 90% укупног износа кредита, а преостали износ до краја 2021. године. Приоритет при повлачењу средстава је измирење дуговања према радницима и Пореској управи Републике Српске и смањење број запослених за 500.

У области реформе тржишта енергије и транспорта структурне мјере у периоду 2019-2021. године јесу:

1) Унапређивање правног оквира у складу са Уговором о енергетској заједници,

2) Реструктурирање Жељезница Републике Српске а. д. Добој.

Унапређивање правног оквира у складу са Уговором о енергетској заједници захтијева да се изврши реструктурирање Мјешовитог холдинга "Електропривреда Републике Српске" а.д. Требиње у складу са одредбама 3. енергетског пакета ЕУ за електричну енергију. Поред тога, потребно је извршити и усклађивање рада великих постројења за сагоријевање, у првом реду термоелектрана, са преузетим стандардима ЕУ и Акционим планом за смањење емисија из великих ложишта.

Динамика реализације мјере:

- Унапређивање законског оквира у области тржишта електричне енергије: Доношење закона о електричној енергији, имплементација 3. енергетског пакета ЕУ за електричну енергију - дерегулација и либерализација тржишта ел. енергије (2019. година),

- Унапређивање законског оквира у области обновљивих извора енергије: Доношење закона о измјенама и допунама Закона о обновљивим изворима енергије; повећања конкурентност међу произвођачима из обновљивих извора енергије, увођење система аукција, ограничење система подстицаја (2019. година),

- Унапређивање регулаторног оквира у области енергетске ефикасности: Доношење закона о измјенама и допунама Закона о енергетској ефикасности; измјене и допуне Закона о уређењу простора и грађењу; Доношење стратегије енергетске обнове зграда у Републици Српској и подзаконских аката из области енергетске ефикасности у грађарству (2019. година),

- Изградња постројења за одсумпоравање димних гасова у ТЕ Угљевик с циљем заштите животне средине и смањења емисија сумпор-диоксида за 98,4% (2019. година),

- Реструктурирање јавног предузећа које се бави производњом и дистрибуцијом електричне енергије у складу са новом регулативом: Закон о електричној енергији - дерегулација цијена електричне енергије и либерализација тржишта, те раздвајање дјелатности (2020. година).

Очекивани утицај на конкурентност: Зависно од ситуације на тржишту, дерегулација цијена и либерализација тржишта могу произвести значајне ударе и на потрошаче (тарифни шокови) и на енергетске субјекте (неконкурентност цијена и нерентабилност у пословању, вишак запослених и др.). Усклађивање емисија из великих ложишта (термоелектрана) са одредбама Уговора повећава ниво трошкова за производњу електричне енергије, а тиме смањује конкурентност цијене електричне енергије. Такође, реорганизација и промјена власничке структуре у МХ "Електропривреда Републике Српске" а. д. Требиње према законима Републике Српске, усклађеним са правилима ЕУ, мора пратити висок ниво заштите права мањинских акционара, за шта према процјени треба обезбиједити вишемилионска финансијска средства. Удио власништва Републике, односно Акцијског фонда Републике Српске у 10 акционарских друштава МХ "Електропривреда Републике Српске" а. д. Требиње, износи око 65%.

Кључни индикатори успјешности: Успјешност мјере зависи од минимизирања потенцијалних трошкова реструктурирања те минимизирања тарифних шокова, који могу да погоде потрошњу у наредном периоду.

Процјена трошкова и извор финансирања: Реорганизација и промјена власничке структуре захтијева значајна финансијска средства, а њихов износ као ни извор у овом моменту није могуће проценити. Такође, зависно од ситуације на тржишту, потрошачи и енергетски субјекти могу бити суочени са тарифним шоковима, које у овом моменту није могуће процијенити.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Реорганизација предузећа МХ "Електропривреда Републике Српске" а. д. Требиње засигурно ће захтијевати ефикаснију организацију и смањење трошкова радне снаге, што може довести до смањења броја и укупних трошкова запослених. Реализација мјере нема ефекат на родно питање.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Ризици за реализацију мјере повезани су са трошковима који се очекују и чија процјена у овом тренутку није могућа.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: С обзиром на то да је мјера обавеза Републике Српске у складу са Уговором о енергетској заједници, не постоји могућност дефинисања алтернативних мјера, али је могуће дефинисати мјере и подесити динамику реализације да би потенцијални трошкови реализације и тарифни шокови који могу погодити потрошаче и привредне субјекте били минимизирани.

У складу са наведеним, у периоду 2019-2021. године потребно је завршити мјеру **Реструктурирање Жељезница Републике Српске а. д. Добој**, које ће бити реализовано кроз три компоненте: власничко, финансијско и организационо реструктурисање. Важно је напоменути да ће се финансијско и организационо реструктурисање финансирати из кредита Свјетске банке (Кредит бр. ИБРД 8808-БА). Власничко реструктурисање ће се постићи кроз конверзију дуга, који Жељезнице Републике Српске а. д. Добој имају према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита, које Влада Републике Српске отплаћује у њихово име, у капитал. На овај начин Република Српска постаће власник више од 99% акција Жељезница Републике Српске а. д. Добој, након чега ће се приступити откупу акција мањинских акционара. Финансијско реструктурисање подразумијева измирење обавеза према Пореској управи Републике Српске за порезе и доприносе до 31. јула 2018. године и измирење обавеза према радницима за накнаде за превоз, топли оброк и регрес за период 2011-2016. године, што ће дати основ за власничко реструктурирање, те финансирање информатизације Друштва. Организационо реструктурисање спровешће се кроз смањење броја запослених, раздвајање послова инфраструктуре и послова операција на рачуноводствено одвојене организационе цјелине те кроз формирање профитних центара од појединих организационих дијелова предузећа.

Динамика реализације мјере:

- 2018: Смањење броја радника за 500 и измирење дуговања према тим радницима, те избор консултаната за реструктурисање и уговарање;

- 2019-2020: Власничко реструктурисање предузећа кроз конверзију дуга у акције, те откуп акција мањинских акционара;

- 2019: Финансијско реструктурирање предузећа; Смањење броја радника за 200;

- 2020-2021: Раздвајање послова инфраструктуре и послова операција на рачуноводствено одвојене организационе цјелине, те формирање профитних центара од појединих организационих дијелова предузећа; Смањење броја радника за 300; Потписивање уговора са Владом Републике Српске за одржавање инфраструктуре и подршку оператеру кроз суфинансирање путничког саобраћаја.

Очекивани утицај на конкурентност: Реализација пројекта реструктурирања довешће до растерећења Жељезница Републике Српске дугова које имају према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита, а које не могу самостално сервисирати, те дуговања према радницима и Пореској управи Републике Српске и до смањења трошкова пословања, прије свега усљед смањења трошкова бруто зарада, али због оптимизације пословања и информатизације друштва. Коначан резултат би се требало да се огледа у способности Жељезница да буду финансијски самоодрживе, као и у квалитету пружених услуга, што ће у значајној мјери повећати конкурентност јавног предузећа.

Кључни индикатори успјешности: Успјешност ће се огледати кроз смањење дуговања предузећа према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита, те дуговања према радницима и Пореској управи Републике Српске. Такође, смањење укупних трошкова пословања предузећа треба да предузеће учини финансијски самоодрживим.

Процјена трошкова и извор финансирања: Трошкови имплементације једнаки су укупном зајму од Свјетске банке, који износи 51,3 милиона евра, за реализацију све три фазе реструктурирања. Оптерећење за Буџет Републике је отплата дуга по основу задужења код Свјетске банке за финансирање компоненте 1, у износу од 42,7 милиона евра.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Реструктурирање предузећа довешће до смањења броја запослених. Планирано је да се број запослених смањи за 1.000 радника, и то 500 запослених до краја 2018. године и преосталих 500 до окончања процеса реструктурирања, до краја 2021. године. Смањење броја запослених и смањење укупних трошкова предузећа имаће негативан утицај на економски и социјални положај радника који нису збринути по Закону о измјени и допунама Закона о жељезницама Републике Српске (око 100 радника у 2017. години), односно радника који не могу остварити право на пензију. Жељезнице Републике Српске припремиле су Програм збрињавања вишка радника у складу са Законом о раду Републике Српске, на који је Влада Републике Српске дала сагласност. У оквиру тог програма радници којима у складу са Законом о измјени и допунама Закона о жељезницама Републике Српске престане уговор о раду биће збринути на начин да ће имати могућност остваривања права на пуну пензију. Средином 2018. године спроведен је и поступак добровољног одласка уз добијање посебних накнада за добровољни одлазак. Жељезнице Републике Српске су од 6. марта 2017. године до 31. августа 2018. године, смањиле број радника за 553. Реализација мјере нема ефекат на родно питање.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Главни ризик спровођења мјере реструктурирања Жељезница Републике Српске огледа се у добијању политичке подршке на нивоу Босне и Херцеговине, што може проузроковати кашњење одобрења кредита од стане Свјетске банке.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: План Б за овај комплексан пројекат није разматран.

4.3.2. Секторски развој

4.3.2.1. Пољопривреда

У области пољопривреде у претходном периоду унапријеђен је модел финансирања развоја аграрног сектора кроз повећање аграрног буџета и измјену Правила пласмана средстава ИРБРС. Такође, омогућен је приступ ИПА 2 средствима, а у фази реализације су сљедећи пројекти, финансирани из међународних извора: Развој руралног пословања (ИФАД), Развој руралне конкурентности (ИФАД) и Пројект развоја система за наводњавање (Свјетска банка).

Кључне препреке за раст и конкурентност у области пољопривредне производње су: низак ниво инвестиција у пољопривреду, уситњеност обрадивих пољопривредних површина, високо учешће малих газдинстава, ниска продуктивност и застарјелост производних и прерађивачких капацитета те недостатак пољопривредног информационог система и пољопривредног пописа.

Према томе, у области пољопривреде, структурна мјера у периоду 2019-2021. године је:

3) Унапређивање пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Унапређивање пољопривреде, шумарства и водопривреде биће реализовано кроз сљедеће активности:

1. израдити нови информациони систем у шумарству, који треба да обезбиједи квалитетније податке, праћење и контролу у свим сегментима пословања ЈПШ "Шуме", те унаприједити рад извјештајно-дијагнозне и прогнозне службе (ИДП) кроз технолошко усавршавање унаприједиће се могућност дијагнозе здравственог стања шума и превентивног дјеловања у заштити шумских еко-система са циљем спречавања велике еколошке и економске штете;

2. Успоставити систем идентификације земљишних парцела

3. Спровођење процеса идентификације животиња кроз усавршавање система контроле кретања животиња

4. Унапређивање спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње је активност која ће се спроводити у континуитету

5. Креирање ИПАРД Оперативне структуре.

Израдити нови информациони систем у шумарству: Циљ је обезбиједити квалитетније податке, могућност праћења и контроле у свим сегментима пословања ЈПШ "Шуме Републике Српске" те унаприједити рад извјештајно-дијагнозне и прогнозне службе (ИДП) кроз технолошко усавршавање. Циљ је и унаприједити могућност дијагнозе здравственог стања шума и превентивног дјеловања у заштити шумских еко-система да би се спријечиле велике еколошке и економске штете.

Динамика реализације: На основу израђеног пројектног задатка предвиђени рок за израду ИС је 18 мјесеци од тренутка потписивања уговора. Расписана је јавна набавка за израду. Објективно је очекивати да се активност реализује у планском хоризонту.

Трошкови имплементације и начин финансирања: Финансирање израде ИС везано је за повлачење 5,5 мил. КМ револвинг средстава (Партнер фонд). Достављена понуда је виша од расположивих средстава и у току је дефинисање модела финансирања из властитих и екстерних средстава.

Утицај ове активности на конкурентност и запошљавање: Информациони систем у шумарству је интегрални пословни информациони систем, чијом примјеном би се омогућио виши степен контроле и поузданост у свим фазама производње и другим пословним активностима. Примјеном оваквог система повећала би се и транспарентност производње, што омогућава прерађивачима реалније планирање властите производње у дјелатности која је у потпуности конкурентна и у односу на најзахтјевнија тржишта и која биљежи стални раст извоза и запослености.

Резултат примјене ове активности: Повећање степена поузданости у оквиру свих производних и пословних активности у склопу сектора шумарства, што доводи до веће транспарентности у раду и објективнијим контролама, које као резултат имају и повећање прихода.

Успоставити систем идентификације земљишних парцела: Успостављањем система за идентификацију земљишних парцела (LPIS) жели се постићи ефикаснија примјена новчаних подстицаја на бази земљишне површине. За промовисање бољег коришћења пољопривредног земљишта и новчане подршке по јединици површине, поред успостављања LPIS-а, неопходно је истовремено и даље унапређивање и одржавање Регистра пољопривредних газдинстава (РПГ), Регистара домаћих животиња, унапређи-

вање и одржавање система за прикупљања и анализу података пољопривредног рачуноводства (FADN) и успостављање и одржавање пољопривредног тржишног информационог система (PTIS).

Динамика реализације: Реализација ове активности у току 2019. године је упитна. Пракса у свим земљама у претприступном периоду била је да се ове активности финансирају из претприступних фондова Европске уније (IPA је фондови), међутим, у наредном периоду није предвиђен пројекат Европске уније којим би се финансирало успостављање LPIS-а. За успостављање LPIS-а у Хрватској, преко пројеката ЕУ, утрошено је седам милиона евра. Процјена је да је за Републику Српску неопходно око два милиона евра.

Трошкови реализације и начин финансирања: Нису планирана средства из домаћег буџета. Такође, још није планиран IPA пројекат из којег би се ова активност могла финансирати. Процјена Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске јесте да би за успостављање система за идентификацију земљишних парцела (LPIS) у Републици Српској било потребно око два милиона евра.

Утицај ове активности на конкурентност и запошљавање: Ефикаснија примјена новчаних подстицаја коришћењем система за идентификацију земљишних парцела (LPIS), као што је већ наведено, има првенствени циљ постизање ефикасније примјене буџетских средстава у области подстицања пољопривредних произвођача. Дакле, може се констатовати да ова активност нема директан утицај на повећање конкурентности и на запошљавање, међутим индиректно, путем ефикаснијег коришћења новчаних средстава и њиховог упућивања у правом смјеру може се утицати на јачање конкурентности пољопривредних произвођача, корисника подстицаја. Повећање конкурентности и обима производње корисника буџетских средстава у области пољопривреде може позитивно утицати и на запошљавање у овој области.

Резултат примјене ове активности: Главни резултат примјене ове активности јесте ефикаснија примјена новчаних подстицаја на бази земљишне површине.

Спровођење процеса идентификације животиња кроз усавршавање система контроле кретања животиња: С обзиром на то да постојећи систем идентификације и контроле кретања животиња у БиХ није у потпуности ажуран и поуздан и да због тога постоје одређене резерве према подацима о броју појединих врста и категорија домаћих животиња, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске је почело активности, које ће се наставити у току 2019. године, на креирању система контроле кретања животиња у Републици Српској. Систем идентификације и контроле кретања животиња успостављен је у оквиру система здравствене заштите животиња и безбједности хране, тј. надлежности DG SANTE (безбједност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика), и циљ система је успостављање сљедивости у производњи хране животињског поријекла по систему "од штале до трпезе". Са те стране, имплементација и надзор над системом идентификације и контроле кретања животиња би, по аналогији са истим системима ЕУ, морала да се налази у дијелу који је под директном контролом ветеринарских служби, као надлежног тијела за здравствену заштиту животиња и безбједност хране животињског порекла. Циљ ове активности је унапређење информационог основа везаног за идентификацију и контролу кретања животиња да би се могао искористити за ефикасније програмирање, реализацију и праћење аграрне и руралне политике у области сточарске производње.

Динамика реализације: Израђен је Акциони план, којим су наведене активности и обавезе Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и Канцеларије за унос података у систем за идентификације и контролу кретања животиња. У току 2019. године планирана је израда аката којим ће се дефинисати систем идентификације и контроле кретања животиња у Републици Српској.

Трошкови имплементације и начин финансирања: За реализацију ове активности планирано је коришћење домаћих буџетских средстава.

Утицај ове активности на конкурентност и запошљавање: Индиректан утицај путем омогућавања ефикаснијег коришћења подстицајних новчаних средстава у области сточарства.

Резултат примјене ове активности: Главни резултат примјене ове активности јесте ефикасније програмирање, реализација и праћење аграрне политике у области сточарства, на бази тачних података о бројности и кретању сточног фонда у Републици Српској.

Унапређивање спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње је активност која ће се спроводити у континуитету: С обзиром на обавезе БиХ, дефинисане важећим споразумима о слободној трговини са ЕУ, те ЦЕФТА и ЕФТА споразумима, којим је, на принципу слободне трговине, омогућен увоз значајних количина пољопривредних прехрамбених производа, неопходно је континуирано јачање механизама заштите домаће производње у пољопривредном и прехрамбеном сектору. Област спољнотрговинског пословања и заштите домаће производње под ингеренцијом су Министарства спољне трговине и економских односа БиХ. Међутим, чињеница је да заштита домаће производње није на довољно високом нивоу, што домаће пољопривредне произвођаче доводи у неконкурентан положај у односу на произвођаче земаља у окружења и ЕУ. С обзиром на то да су механизми спољнотрговинске заштите којима би се могла бранити неповољна позиција домаће пољопривредне производње скромни и ограничени, једно од рјешење унапређења конкурентности домаће пољопривредне производње је путем унапређења подршке покретању, проширењу и модернизацији пословања породичних пољопривредних газдинстава и других пословних субјеката који се баве том производњом. Циљ ове активности јесте да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске покретањем одређених иницијатива ка Министарству спољне трговине и економских односа БиХ, с једне стране, утиче на уређење спољнотрговинског пословања и заштите домаће производње, а да с друге стране путем унапређења подршке покретању, проширењу и модернизацији пословања породичних пољопривредних газдинстава утиче на унапређење конкурентности домаће пољопривредне производње. Уређење спољнотрговинског пословања и заштита домаће производње представља један од водећих принципа Стратешког плана развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2016-2020.

Динамика реализације: Ова активност се спроводи континуирано.

Трошкови имплементације и начин финансирања: Имплементација ове активности спроводи се коришћењем домаћих буџетских средстава.

Утицај ове активности на конкурентност и запошљавање: Унапређивање спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње је активност која има директан утицај на повећање конкурентности домаћих пољопривредних произвођача и прехрамбено-прерађивачке индустрије, што ће довести и до повећања запошљавања.

Резултат примјене ове активности: Као резултат примјене ове активности имаћемо унапређивање спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње кроз примјену споразумима дозвољених мјера заштите домаће производње, те кроз примјену новчане подршке покретању, проширењу и модернизацији пословања породичних пољопривредних газдинстава с циљем унапређивања конкурентности домаћих пољопривредних произвођача и прехрамбено-прерађивачке индустрије.

Успостављање ИПАРД Оперативне структуре у БиХ (Управљачко тијело и ИПАРД Платна агенција) неопходно је с обзиром на то да ће се испуњењем овог предуслова отворити могућност коришћења ЕУ фондова за рурални развој. Дакле, крајњи циљ који се жели постићи покретањем

наведене активности јесте поновно покретање међуинституционалне сарадње које ће као крајњи резултат имати коришћење ИПАРД фондова Европске уније.

Динамика реализације: Очекује се да ће се до 2020. године, ако не раније, стећи услови за наставак рада укључених институција (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ, Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ...) на креирању оперативне структуре за коришћење ИПАРД средстава да би се ова средства могла планирати у ИПА3 програмском периоду. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је координациона институција која би требало да активира активности везане за креирање за ИПАРД Оперативне структуре у БиХ. Под претпоставком да ће се наведене активности поново покренути, динамика реализације требало би да буде веома интензивна, што значи да би се на кварталном нивоу требало да одрже минимално три састанка између представника укључених институција.

Трошкови реализације и начин финансирања: У ранијем периоду (од 2008. до 2013. године) пракса је била да се за ову врсту активности користе ИПА средства, кроз реализацију одређених пројеката Европске уније. Међутим, с обзиром на вишегодишњи прекид активности о питању ИПАРД Оперативне структуре, сматрамо да би се поновно активирање ових активности у виду састанака укључених институција могло бити финансирано од тих институција.

Утицај ове активности на конкурентност и запошљавање: Дугорочно посматрано, утицај ове активности на конкурентност и запошљавање биће позитиван. Међутим, с обзиром на тренутну ситуацију у Босни и Херцеговини у вези са креирањем ИПАРД Оперативне структуре, те с обзиром на дужину трајања процеса креирања ове структуре који, према искуствима других земаља, траје дужи низ година, није реално очекивати скорији позитиван утицај на конкурентност и запошљавање покретањем ове активности. Позитивни ефекти осјетиће се тек након креирања и акредитације ИПАРД Оперативне структуре, односно након што претприступна средства Европске уније за рурални развој буду доступна нашим пољопривредним газдинствима.

Резултат примјене ове активности: Дугорочно гледано резултати примјене ове активности биће позитивни из више разлога. Претприступна средства из фонда Европске уније за рурални развој биће доступна нашим пољопривредним газдинствима. Коришћењем ових средстава пољопривредни произвођачи упознаће се са процедуром коришћења средстава Европске уније, а такође и са административним капацитетима, што представља основ за успјешно коришћење фондова Европске уније по стицању статуса земље чланице. С обзиром на то да се ради о значајним новчаним средствима по појединачним пројектима, отвара се могућност за унапређење производних капацитета у области примарне производње и прехрамбено-прерађивачке индустрије, у области сигурности хране, фитосанитарној области и ветеринарству. Све наведено позитивно ће утицати на унапређење цјелокупног сектора пољопривреде и руралног развоја.

4.3.2.2. Производне дјелатности

Прерађивачка индустрија представља један од најзначајнијих сектора привреде Републике Српске. Међутим, у прерађивачкој индустрији послује још 19 привредних друштава у којима није приватизован државни капитал, од чега је 10 друштава са већинским и 100% државним капиталом, чији статус треба ријешити.

Инвестиционо-развојна банка Републике Српске је у претходном периоду улагала значајне напоре у покушају да изврши приватизацију или реструктурирање наведених привредних друштава и наставиће са тим и у наредном периоду. Изражена је незаинтересованост потенцијалних инвеститора да приватизују преостале капацитете прерађивачке индустрије, јер прерађивачка индустрија има низак ниво конкурентности и продуктивности својих производа, што је резултат примјене застарјелих технологија, недостатка развојних капацитета и недовољно развијеног система квалитета у привредним друштвима. Поред тога, веома је присутна и појава одлива радне снаге, првенствено због ниских плата.

С тим у вези, ИРБРС наставља континуирано да спроводи активности приватизације и реструктурирања предузећа из свог портфеља с циљем повећања обима производње и запослености у приватизованим привредним друштвима. Активности ће се спроводити континуирано, у складу са усвојеним Планом приватизације ИРБРС, који се доноси на годишњем нивоу и исказаним интересом стратешких партнера за приватизацију. Процес реструктуирања подразумијева конверзију дуга привредних друштава према буџету Републике Српске у акције друштва.

У области корпоративног управљања предузећима из портфеља Акцијског фонда Републике Српске и Фонда за реституцију Републике Српске, која су повјерена на управљање Инвестиционо-развојној банци Републике Српске промијенићемо концепт управљања и инсистирати на пуној одговорности управљача, по моделу како то ради Друштво за управљање Пензијским резервним фондом Републике Српске.

4.3.2.3. Услужне дјелатности

У претходном периоду значајна пажња посвећена је реформама финансијског сектора у Републици Српској. С тим у вези реализоване су и двије структурне мјере, којима је значајно унапријеђен финансијски сектор.

Реформска мјера: **“Увођење строжих бонитетних захтјева банкарског пословања и уређење поступка реструктурирања банака”** реализована је доношењем Закона о банкама Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 4/17 и 19/18) и Закона о измјенама и допунама Закона о Агенцији за банкарство Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, број 4/17), који су значајно усклађени са директивама ЕУ, а којима су уведени строжи бонитетни захтјеви банкарског пословања и уређен поступак реструктурирања банака, те проширене надлежности Агенције за банкарство Републике Српске на послове реструктурирања банака и унапријеђени интерни процеси управљања и одлучивања. Реализовањем ове мјере испуњена је препорука ФСАП мисије из 2014. године.

Новим законским оквиром и Статутом Агенције за банкарство Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, број 63/17) створени услови су за даље институционално јачање Агенције за банкарство Републике Српске у погледу организације надзора и реструктурирања банака, уз поштовање принципа функционалне подвојености послова надзора од послова реструктурирања банака. У Агенцији за банкарство Републике Српске успостављене су функционално одвојене и самосталне јединице за надзор и реструктурирање банака (Јединица за надзор и Јединица за реструктурирање) и именовани су руководиоци ових јединица, те су формирани Одбор за надзор и Одбор за реструктурирање.

На основу новог Закона о банкама Републике Српске усвојено је укупно 60 подзаконских аката, који представљају спроведбене прописе и уређују оперативна питања из области надзора и реструктурирања банака.

У складу са Законом о банкама Републике Српске и Одлуком о плановима опоравка банке и банкарске групе, све банке су Агенцији за банкарство Републике Српске доставиле планове опоравка у предвиђеном року, тј. до почетка јула 2018. године. Агенција за банкарство Републике Српске почела је процес преиспитивања и оцјене планова опоравка и у току је комуникација са банкама, а крајњи рок завршетка оцјене планова опоравка зависи од потребе њихове корекције.

У складу са Одлуком о подацима и информацијама које се достављају Агенцији за банкарство Републике Српске за потребе израде и ажурирања плана реструктурирања банке и банкарске групе, банке су доставиле прве извјештаје, те је Агенција за банкарство Републике Српске почела актив-

ности на изради планова реструктурирања, у складу са планираном динамиком.

Доношењем Закона о банкама Републике Српске и Закона о измјенама и допунама Закона о Агенцији за банкарство Републике Српске створене су правне претпоставке за реализацију компоненти предвиђених Пројектом јачања банкарског сектора (8741-БА). Ове активности су већ почете у 2017. години пружањем техничке помоћи корисницима, тј. Агенцији за банкарство Републике Српске и Инвестиционо-развојној банци Републике Српске, и имплементирају се у складу са планом имплементације.

Наглашавамо да је, с циљем спровођења Пројекта, закључен Споразум о зајму између БиХ и Међународне банке за обнову и развој 31.10.2017. године, а Пројектни споразум између Међународне банке за обнову и развој и Републике Српске закључен је 9. новембра 2017. године. Сачињен је Правилник о организацији и раду Тима за имплементацију Пројекта у Републици Српској, именован је Тим за имплементацију и 24. октобра 2018. године закључен је Супсидијарни споразум између БиХ и Републике Српске, чиме су 25. октобра 2018. године испуњени сви услови за ефективност Пројекта.

У оквиру ове мјере Агенција за банкарство Републике Српске ће у 2019. години израдити планове реструктурирања за сваку банку и банкарску групу која је предмет надзора на консолидованом основу.

У складу са законским роком, тј. до 14. октобра 2018. године, сви затворени инвестициони фондови су се преобликовали у отворене и може се констатовати да је реализована мјера из области финансијског сектора утврђена документом ЕРП 2016-2018: **"Утврђивање обавезног преобликовања затворених инвестиционих фондова који су настали трансформацијом приватизационих инвестиционих фондова у отворене инвестиционе фондове"**, те да су евидентни први позитивни ефекти спровођења преобликовања затворених у отворене инвестиционе фондове.

Сва друштва за управљање инвестиционим фондовима су, а како је то Законом о измјенама и допунама Закона о инвестиционим фондовима[29] и предвиђено, до 14. августа 2018. године доставила Комисији за хартије од вриједности Републике Српске (у даљем тексту: Комисија) захтјев за одобрење потпуног преобликовања. Од 13 затворених инвестиционих фондова, који су били у обавези да се преобликују у отворене инвестиционе фондове, настало је 17 отворених инвестиционих фондова.

Такође, сва друштва за управљање инвестиционим фондовима ускладила су своје пословање са Законом о измјенама и допунама Закона о инвестиционим фондовима и подзаконским актима Комисије те планом активности усклађивања улагања и изложености према појединим лицима, који је одобрила Комисија. Као што је и било очекивано, смањен је број друштава за управљање и сада на тржишту хартија од вриједности послује пет друштава за управљање, која управљају једним затвореним и са 17 отворених инвестиционих фондова.

У складу са законском обавезом, удјели отворених инвестиционих фондова уврштени су на службено берзанско тржиште Бањалучке берзе хартија од вриједности а. д. Бања Лука (у даљем тексту: Бањалучка берза) и на основу досадашњих резултата евидентно је да је ријеч о веома ликвидним хартијама од вриједности, за које постоји велика заинтересованост инвеститора и чији промет значајно доприноси укупном промету на Бањалучкој берзи.

С обзиром на то да је окончан процес преобликовања затворених инвестиционих фондова, може се констатовати да су законске одредбе које се односе на обавезан процес преобликовања затворених инвестиционих фондова у отворене успјешно примијењене у пракси. Окончањем активности на преобликовању затворених инвестиционих фондова реализоваће се и препорука ФСАП мисије из 2014. године.

Тржиште капитала и тржиште новца Републике Српске у претходних седам година били су значајан извор за обезбјеђење финансирања и подршку ликвидности првенствено Буџета Републике Српске кроз дужничке хартије од вриједности. Међутим, тржиште власничких хартија од вриједности није имало своју кључну улогу, односно није било искоришћено као најповољнији извор додатног капитала за развој привредних друштава. Намјера Владе Републике Српске јесте да кроз нове производе и додатну едукацију на тржишту власничких хартија од вриједности тржиште учинимо привлачнијим, а процедуре ефикаснијим и ефективнијим, омогућавајући да се и награђивање радника врши кроз учешће у власништву привредних друштава. На тај начин повећаћемо њихов осјећај одговорности и припадности привредном друштву, повећати заинтересованост запослених за дугорочни останак у датом привредном субјекту, те побољшати доступности финансијских средстава привреди. Са циљем додатног унапређења тржишта капитала и тржишта новца, те потребе измјене начина на који се ствара јавни дуг, стављајући приоритет на изворе који имају мању цијену и прилагодљивије услове, Влада Републике Српске ће у наредном периоду посебну пажњу посветити неопходним измјенама законске регулативе да би се емисије дужничких хартија од вриједности учиниле бржим и ефикаснијим. На тај начин омогућићемо бржу и јефтинију, нову политику обезбјеђења потребног финансирања.

Такође, радићемо на обједињавању надзора финансијског система обједињавањем Агенције за банкарство Републике Српске, Агенције за осигурање Републике Српске и Комисије за хартије од вриједности Републике Српске, а све ради успостављања ефикаснијег и ефективнијег надзорног тијела.

Обавезно осигурање од аутоодговорности има доминантно учешће у укупно обрачунатој премији на тржишту осигурања Републике Српске са 59,3%. Ова врста осигурања има и посебан друштвени значај, имајући у виду број возила, број саобраћајних незгода и укупне штетне посљедице које настају по том основу. Висина премије осигурања од аутоодговорности још се одређује административно, тј. надлежност је Агенције за осигурање Републике Српске (у даљем тексту: АЗОРС) утврђена законом. Наведено значи да не постоји слобода друштава за осигурање да врше оцјену ризика и самостално одређују цијену осигурања од аутоодговорности, док је квалитативни и квантитативни обим покрића у значајној мјери регулисан законом.

Основни проблем који је већ дужи период присутан у спровођењу ове врсте осигурања јесте непоштивање административно утврђене премије, тј. одредаба заједничког премијског система аутоодговорности, и то кроз нелојалну конкуренцију, те посредно и непосредно давање недозвољених попуста. Наведено утиче на пораст трошкова спровођења осигурања, те доводи до слабљења финансијског положаја друштава за осигурање и, у крајњем, до немогућности накнаде штете осигуранику у случају настанка осигураног случаја, будући да се премија осигурања не утврђује у складу са процјеном ризика.

С циљем креирања слободног тржишног амбијента за стварање конкурентских предности на тржишту осигурања по повољнијим цијенама, односно са премијом која одражава стварне ризике, у 2015. години донесен је нови Закона о обавезним осигурањима у саобраћају ("Службени гласник Републике Српске", број 82/15), чиме је остварен значајан напредак у уређењу ове области и извршено усклађивање са релевантном директивом ЕУ у овој области (Директива 2009/103/ЕЗ - кодификована верзија), а у складу са степеном развијености тржишта осигурања Републике Српске. У том смислу утврђен је одговарајући модел постепене дерегулације и либерализације цијена осигурања од аутоодговорности, који је позитивно оцијењен и од ФСАП мисије у 2014. години, под претпоставком унапређења пруденцијалног оквира сектора осигурања, а како је изнесено у коначним извјештајима (Aide-Mémoire) Процјене стања финансијског сектора Босне и Херцеговине.

С тим у вези, реформска мјера у овој области је:

4) Увођење модела постепене дерегулације и либерализације цијена осигурања од аутоодговорности.

Увођењем модела постепене дерегулације и либерализације цијена осигурања од аутоодговорности предви-

[29] "Службени гласник Републике Српске", број 82/15.

ћени су напуштање административног одређивања цијена осигурања од аутоодговорности и прелазак на тржишне принципе пословања. Код свих осталих врста осигурања, укључујући и друге врсте обавезних осигурања у саобраћају, већ постоји либерално формирање тарифа премија, у складу са актуарским методима и правилима струке.

Временски оквир за реализацију ове мјере предвиђен је у периоду од 2015. до 2023. године, и то:

- административно одређивање висине премије осигурања (од 2015. до 2020. године): у периоду од пет година од дана ступања на снагу Закона друштва за осигурање користе заједничку тарифу премија и цјеновник за осигурање од аутоодговорности, које доноси Управни одбор АЗОРС-а,

- период дјелимичне либерализације (од 2020. до 2023. године): друштва за осигурање користе сопствену тарифу премија и цјеновник за осигурање од аутоодговорности, а на које су добила претходну сагласност АЗОРС-а; поред тога, друштва за осигурање дужна су у израчунавању тарифе премија примјењивати смјернице које доноси Управни одбор АЗОРС-а,

- период потпуне либерализације (од 2023. године): наступа истеком осам година од дана ступања на снагу наведеног закона, при чему престаје обавеза друштва за осигурање да прибавља претходну сагласност АЗОРС-а на сопствену тарифу премија и цјеновник за осигурање од аутоодговорности.

У периоду дјелимичне и потпуне либерализације друштво за осигурање дужно је да утврђује тарифе премија у складу са актима АЗОРС-а, актуарским методама и моделима те правилима струке тако да обезбјеђује трајно испуњавање свих обавеза друштва за осигурање из уговора о осигурању, укључујући и формирање довољних техничких резерви за осигурање.

Законом о обавезним осигурањима у саобраћају утврђено је да у периоду дјелимичне и потпуне либерализације друштва за осигурање, уз тарифу премија, достављају АЗОРС: техничке основе које употребљава при утврђивању тарифа премија и позитивно мишљење овлашћеног актуара о адекватности премија за трајно испуњавање свих обавеза друштва за осигурање из уговора о осигурању. У случају утврђене недовољности премије за трајно извршавање обавеза друштава, надзорни орган, тј. АЗОРС, поред редовних мјера надзора, као што су захтјеви за докапитализацију, има надлежност и да захтијева измјене, односно допуне услова осигурања и тарифа премија.

У 2019. години планирано је да супервизор донесе смјернице за израду тарифе премија за осигурање од аутоодговорности којима ће се друштва за осигурање упутити на основне актуарске принципе и правила формирања тарифа премија и цијена осигурања аутоодговорности, те ће се дати оквир за спровођење основних активности за припрему и израду сопствених тарифа премија за осигурање од аутоодговорности и оквир за утврђивање адекватности премија у односу на осигуране ризике. Поред наведеног, за правилно формирање цијена неопходно је успостављање јединствене базе података осигурања од аутоодговорности (полиса и штета) на нивоу тржишта осигурања Републике Српске, ради обезбјеђења поузданог статистичког основа.

Динамика реализације мјере:

- 2018: Анализа и израда Смјерница за израду тарифе премија за осигурање од аутоодговорности (АЗОРС);

- 2019: израда закона о измјенама и допунама Закона о друштвима за осигурање - мањи обим измјена с циљем међуентитетског усаглашавања са најзначајнијим питањима (МФРС); припремне активности на новом закону о друштвима за осигурање - израда цјеловитог закона (МФРС); доношење смјерница за израду тарифе премија за осигурање од аутоодговорности (АЗОРС); активности на унапређењу финансијске писмености становништва о улози и значају осигурања од аутоодговорности (АЗОРС); едукација друштава за осигурање за примјену Смјерница за израду тарифе премија за осигурање од аутоодговорности (АЗОРС); развој актуарске функције са нагласком на улогу актуара у формирању тарифа и премија осигурања аутоодговорности (АЗОРС и Удружење актуара Републике Српске);

- 2020: израда новог закона о друштвима за осигурање - израда цјеловитог закона (МФРС); реализација обавезе друштава за осигурање да израде сопствену тарифу премија и цјеновник за осигурање од аутоодговорности (друштва за осигурање и АЗОРС); давање сагласности на тарифу премија и цјеновник за осигурање од аутоодговорности друштава за осигурање (АЗОРС); континуирани надзор усклађености услова и тарифа премија обавезног осигурања од аутоодговорности са прописима и правилима актуарске струке, те изрицање корективних и других мјера (АЗОРС);

- 2021: праћење примјене и адекватности тарифа премија за осигурање од аутоодговорности, те налагање надзорних мјера (АЗОРС).

Очекивани утицај на конкурентност: Увођење тржишног модела, тј. система слободног одређивања цијена осигурања од аутоодговорности утицаће на већу конкурентност међу учесницима на тржишту осигурања, што би могло довести до флуктуације цијена осигурања од аутоодговорности, а тиме и до пада прихода од премија на нивоу сектора осигурања. Због везивања премије осигурања са стварним ризиком осигураника очекује се да ће нови концепт утврђивања премија осигурања од аутоодговорности дати позитиван ефекат на кориснике услуга осигурања. У кратком року пад прихода од премија због повећане конкурентности може негативно утицати на ефикасност у исплати одштетних захтјева и на испуњење регулаторних захтјева у сектору осигурања. Међутим, очекује се да ће у дугом року доћи до успостављања оптималног нивоа цијена осигурања од аутоодговорности, у складу са преузетим ризиком. Даље, остварени приходи од премије осигурања и трошкови спровођења осигурања реалније би се исказивали, тј. добила би се реалнија слика финансијског стања друштва за осигурање. Такође, очекује се да ће друштва за осигурање, имајући у виду значајне трошкове спровођења осигурања (режијски додатак износи до 30% бруто премије осигурања), с циљем задржавања своје позиције на тржишту, адекватно управљати трошковима и пословање прилагодити новим условима.

Кључни индикатори успјешности: Испуњеност капиталних захтјева друштава за осигурање, континуиран и досљедан надзор од АЗОРС, ефикасно корпоративно управљање друштава за осигурање; унапређење финансијске писмености учесника на тржишту осигурања; комбиновани рацио испод 100.

Процјена трошкова и извор финансирања: За реализацију ове мјере није потребно издвојити додатна средства из буџета Републике Српске, док се буџетом АЗОРС, које своје активности финансира из накнада по основу надзора над сектором осигурања, обезбјеђују средства за реализацију сваке појединачне активности.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Реализација мјере нема утицај на запошљавање и родно питање.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: У случају да се не обезбиједе потребни предуслови, ризици су: ризик утврђивање цијене осигурања која не покива преузети ризик; ризик значајне флуктуације осигураника међу друштвима за осигурање, а тиме и административних трошкова друштава за осигурање; ризик прелијевања обавезе друштава за осигурање на Заштитни фонд Републике Српске, у случају ликвидације или стечаја друштава за осигурање, код којих је материјализован ризик утврђивања цијене осигурања од аутоодговорности на нивоу нижем од преузетог ризика.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Нису дефинисане потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере.

4.3.3. ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ И СМАЊЕЊЕ НЕФОРМАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

У области пословног окружења извршено је дјелимично смањење оптерећења рада кроз повећање неопорезивог

дијела дохотка са 200 КМ на 500 КМ на мјесечном нивоу, те на тај начин повећане су плате свим запосленим у Републици Српској, без повећања трошкова послодавцима. Извршена је рефундација заосталих обавеза по основу боловања од Фонда здравственог осигурања Републике Српске према привредним субјектима. Такође, извршена је дјелимична реформа финансирања дјечје заштите тако што је од 1. јануара 2018. године умањена основица за обрачун пореза и доприноса код породиљског боловања за 20%, а од 1. јануара 2019. године основица ће износити 50%, те ће од 1. јануара 2020. године бити извршено потпуно растерећење послодаваца, па ће се рефундације породиљског боловања вршити у бруто износу. Поред тога, успостављен је Регистар пореских и непореских давања, који представља основ за анализу свих давања, након чега ће бити укинута или умањена она давања за које анализа покаже да нису фискално, економски и социјално оправдана. Такође, успостављен је и правни основ за Регистар запослених у јавном сектору, који ће бити основ за смањење укупне потрошње на плате.

Здравствени систем Републике Српске кумулира неизмирене обавезе, а уједно није дио буџетског система Републике Српске, чиме је значајно умањена његова фискална дисциплина. С тим у вези, још у септембру 2015. године почела је реформа здравственог система, у сарадњи са експертима Свјетске банке, и дефинисана је у четири фазе: анализа неизмирених обавеза, увођење трезорског система у здравствене установе и Фонд здравственог осигурања Републике Српске, нормирање мреже здравствених установа и изналажење нових модела финансирања здравственог система. До сада је завршена прва фаза и опочео је пилот-пројекат увођења трезорског система у здравствене установе.

У сарадњи са пословном и академском заједницом израђене су Смјернице за развој привреде Републике Српске, које су основ за дефинисање структурних мјера за период 2019-2021. године. Као посебни проблеми за привреду, а посебно за фискалну позицију Републике Српске, идентификовани су: потреба смањења неформалне економије, али и повећање плата, системско усклађивање и реформа образовног система с циљем усклађивања са потребама тржишта рада, већа улагања у технолошки развој и стручне компетенције привредника и системски приступ развоју појединих привредних сектора са значајним развојним потенцијалом.

У области инспекције успостављена су одјељења за инспекцијске послове, односно инспекције у јединицама локалне самоуправе у Републици Српској у складу са Законом о локалној самоуправи и Законом о инспекцијама у Републици Српској. Контрола јавних институција, предузећа и установа је на нивоу Републике Српске, а на локалном нивоу врше је надлежне републичке инспекције. Контролу привредних субјеката на локалном нивоу врши надлежне инспекције јединица локалне самоуправе. Надзор над радом инспекција у Републици Српској врше ресорно надлежна министарства, док надзор над радом Инспектората Републике Српске врши Влада Републике Српске.

Успостављена је Јединствена контакт тачка за пословање / портал www.pscsrpska.vladars.net, који обухвата поступке, административне процедуре и формалности за покретање и обављање привредних дјелатности, укључујући пружање услуга и друге садржаје од значаја за пружање квалитетних података грађанима и пословним субјектима ради лакшег покретања и обављања привредних дјелатности. Такође, успостављени су јавно доступни и ажурирани Регистар важећих прописа који дефинишу техничке и друге захтјеве за производе и Информациона тачака за прописе, стандарде и сертификациона тијела Републике Српске, Влада Републике Српске је усвојила Нацрт стратегије инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2018-2021. и пратећи акциони план и упутила их у скупштинску процедуру, те је усвојен и Правилник о обавјештавању о производу који је опасан по потрошаче ("Службени гласник Републике Српске", број 83/18). На основу планских активности, до сада је из правног система Републике Српске ван примјене стављено више од 604 непримјењивих и превазиђених техничких и других прописа, а усвојени су и Листа преузетих ЈУС стандарда са обавезном примјеном за које је потребно донијети одговарајуће прописе Републике Српске и план тих активности за наредних пет година.

Кроз Меморандум о заједничким мјерама, који је у децембру 2017. године потписан са Савезом синдиката Републике Српске, дефинисана је потреба унапређења рада невладиних организација, усвајањем новог закона о удружењима и фондацијама у Републици Српској. Јединствени Регистар удружења и фондација води Министарство управе и локалне самоуправе, на основу писменог обавјештења регистрационог суда о извршеној регистрацији удружења и фондација. Надзор над законитошћу рада удружења и фондација врши надлежни орган управе Републике Српске у чијем дјелокругу рада је праћење стања у области на коју се односи дјелатност удружења или фондације, док надзор над законитошћу и намјенским коришћењем и располагањем финансијским средствима врши надлежни орган управе (Пореска управа), посредством Агенције за посредничко, информатичке и финансијске услуге (АПИФ).

Кључне препреке за раст и конкурентност у области пословног окружења и смањења неформалне економије подијељене су у неколико сегмената.

У области фискалне политике и даље је високо фискално оптерећење на рад, постоји велики број парафискалних намета те значајан ниво неформалне економије, неадекватна структура јавне потрошње, уз низак ниво јавних инвестиција и непостојање јединствене евиденције која би омогућила квалитетније планирање и контролу расподјеле укупних подстицаја. Поред тога, укупна издвајања за плате у односу на БДП су висока и потребно их је смањити.

У области здравственог система је фискално преиздашан и нереформисан здравствени сектор који акумулира неизмирене обавезе.

У области инспекција: Постојање преклапања контроле привредних субјеката од стране два нивоа инспекција; Непостојање координације/комуникације између републичког и локалног нивоа инспекција; Изрицање више репресивних мјера контролисаним субјектима у односу на превентивне.

Када је ријеч о условима за пласирање производа на домаће и инотржиште и постизање конкурентности: Недовољно јасан и транспарентан правни оквир за техничке и друге захтјеве за производе (домаће или увезене), односно слободно кретање робе; Недовољни домаћи капацитети за оцјењивање усаглашености производа, надзор над тржиштем и заштиту потрошача (лабораторије, сертификациона тијела, акредитација, признавање докумената усаглашености и сл.); Недовољни капацитети за оперативан рад на унапређењу електронске јединствене контакт тачке у дијелу који се односи на пружање услуга.

У области рада невладиних организација: Могућност двоструке или троструке регистрације удружења и фондације под истим именом и од истог оснивача; Непостојање могућности увида у Регистар удружења и фондација регистрованих у ФБиХ, на нивоу БиХ и у Брчко Дистрикту БиХ и обратно; Немогућност контроле финансијског пословања удружења и фондација у погледу прилива и утрошка средстава и располагања тим средствима на транспарентан начин; Немогућност утврђивања броја регистрованих, активних и удружења која нису активна, а која нису брисана из Регистра; Постојање више удружења из исте области са статусом од јавног интереса и статусом репрезентативног удружења.

Реформске мјере у области Пословно окружење и смањење неформалне економије су:

5) Реформа здравственог система,

6) Регистар подстицаја привреди,

7) Реформа Инспектората Републике Српске,

8) Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи,

9) Развој правног и планског оквира у сектору слободног кретања робе,

10) Унапређивање сектора слободног пружања услуга,

11) Унапређивање рада невладиних организација у Републици Српској.

Једна од кључних реформи у наредном периоду је **Реформа здравственог система**. Потребно је да ресорно министарство много одлучније предузме потребне кораке с циљем убрзавања анализа и спровођења потребних мјера које ће систем учинити фискално одрживим. На састанку Министарства здравља и социјалне заштите и Свјетске банке у септембру 2018. године договорено је да се са 31. децембром 2018. године изврши инвентура свих обавеза здравственог система. Свјетска банка ће обезбиједити потребну техничку асистенцију у смислу дефинисања података и образаца које ће бити потребно попунити, уз могућност израде апликације помоћу које ће подаци бити уношени и анализирани. База података и апликација остаће и у каснијој употреби у јавном здравственом сектору у Републици Српској и након завршетка пописа.

Поред тога, појавила се потреба да се дефинишу и спроведу двије међуфазе прије увођења здравствених установа и Фонда здравственог осигурања у трезорски систем. Потребно је дефинисати и спровести мјере које ће зауставити даљи раст неизмирених обавеза у свакој здравственој установи појединачно, а након тога дефинисати и модел за измирење неизмирених обавеза сваке здравствене установе појединачно, како се проблем неизмирених обавеза не би пренио на буџете општина и градова или буџет Републике. Наравно, предуслов за све активности јесте прво дефинисање јасне одговорности свих актера здравственог система.

Потребно је наставити са мјером Реформа здравственог система. У складу са претходно наведеним, реформа ће обухватити сљедеће фазе: (1) Дефинисање јасне одговорности свих актера здравственог система; (2) Попис и анализа свих обавеза у здравственом сектору, са посебном пажњом на заостале обавезе; (3) Дефинисање и спровођење мјера којима ће се зауставити даљи раст неизмирених обавеза у свакој здравственој установи; (4) Изнаћи моделе за измирење неизмирених обавеза у здравственом систему, чиме ће се створити претпоставке за завршетак процеса увођења здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске у трезорски систем пословања; (5) Увођење здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске у трезорски систем; (6) Извршити нормирање мреже здравственог система Републике Српске, (7) Изнаћи нове моделе финансирања здравственог система и дефинисати више "пакета" здравствене заштите.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Дефинисање јасне одговорности свих актера здравственог система; Попис и анализа свих обавеза у здравственом сектору, са посебном пажњом на заостале обавезе; У сарадњи са тимом Свјетске банке дефинисати и спровести мјере за спречавање даљег раста неизмирених обавеза у здравственом систему; У сарадњи са Министарством финансија изнаћи моделе за измирење неизмирених обавеза у здравственом систему, чиме ће се створити претпоставке за завршетак процеса увођења здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске у трезорски систем пословања; Увођење трезорског система у здравствене установе и Фонд здравственог осигурања Републике Српске; Извршити нормирање мреже здравственог система Републике Српске; Утврдити врсту, број, просторни распоред и капацитет здравствених установа чији је оснивач Република Српска, јединица локалне самоуправе и друго правно или физичко лице, а на основу броја и старосне структуре становника, развијености јединица локалне самоуправе, разуђености подручја јединице локалне самоуправе, врсти здравствене дјелатности те на основу одређених популационих и/или нозолошких група,

- 2020: Изнаћи нове моделе финансирања здравственог система - повећати средства за здравствену заштиту становништва, те дефинисати више "пакета" здравствене заштите.

Очекивани утицај на конкурентност: Реформом здравственог система биће успостављен фискално одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту и на тај начин побољшати здравље становништва, а самим тим и бољу радну продуктивност и ефикасност. Такође, измирењем неизмирених обавеза биће обезбијеђена средства у буџету Републике и буџетима општина и градова, која ће моћи бити искоришћена за побољшање конкурентности те капиталну потрошњу. Кроз изналажење нових модела финансирања повећаће се квалитет здравствене заштите.

Кључни индикатори успјешности: Спроведен попис и сачињен извјештај о анализи обавеза; Припремљен и реализован пакет мјера за спречавање даљег раста неизмирених обавеза у здравственом систему; Измирене заостале обавезе ЈЗУ-а, смањене укупне обавезе ЈЗУ-а, повећана ликвидност ЈЗУ-а, повећана финансијска стабилност ЈЗУ-а; Врста, број, просторни распоред и капацитет здравствених установа чији је оснивач Република Српска, јединица локалне самоуправе и друго правно или физичко лице; Већа количина средстава на располагању за здравствену заштиту становништва Републике Српске.

Процјена трошкова и извор финансирања: У овом моменту није могуће проценити трошкове реформе, а дио средстава за финансирање реформе биће обезбијеђен кроз грант и кредитну подршку Свјетске банке. Трошкове ће бити могуће сагледати након завршетка пописа и анализе свих обавеза здравственог система.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Нормирањем мреже здравствених установа могуће је да анализа укаже да постојање неких здравствених установа није оправдано, што може утицати на смањење броја запослених радника.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Потенцијални трошкови реализације мјере могу значајно да успоре њену реализацију.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: У самом моделу реформе дефинисане су прво мјере које ће ублажити ризик од нереализације мјере, а то су прве четири фазе реформе, док посљедње двије фазе реформе представљају суштинске структурне реформе.

Регистар подстицаја привреди има за циљ да се обезбиједи јасан преглед свих доступних подстицајних средстава, како би се пратили њихова реализација и ефекти у пракси, како оних који се додјељују на нивоу републичких институција, тако јединица локалне самоуправе и евентуално других давалаца помоћи.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Мапирање свих доступних подстицаја и њихових извора (1. квартал); Припрема и финализација софтверског рјешења за регистар и његово тестирање (2. квартал 2019. године до први квартал 2020. године); Израда, усаглашавање и усвајање правног оквира за израду регистра подстицаја (3. до 4. квартал),

- 2020: Уношење података, тестирање (1. квартал); Промоција (1. квартал).

Очекивани утицај на конкурентност: Већа транспарентност, правовремена информисаност свих привредних субјеката, равноправан статус свих привредних субјеката, спречавање дуплирања исте врсте подстицаја, основ за квалитетније планирање система додјеле подстицаја.

Кључни индикатори успјешности: Израђен функционалан регистар који омогућава аналитички основ за унапређење коришћења подстицајних средстава.

Процјена трошкова и извор финансирања: У овом тренутку немамо јасну процјену трошкова. Трошкови који се односе на ангажовање кадра реализовали би се са постојећим кадровима. Међутим, додатни трошкови се углавном односе на израду софтверског рјешења (и пратећег хардвера) и евентуално подршку код израде правног оквира. Извори могу бити донаторски или буџетски.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Постоји значајан утицај на запошљавање с обзиром на то да транспарентан регистар омогућава привредницима лакше доступне информације (посебно на значајне подстицаје који се додјељују за запошљавање) и квалитетнији

приступ планирању и избјегавању дуплирања овог сегменту подстицаја различитих нивоа власти.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Укљученост већег броја учесника може отежати реализацију мјере (локални, републички ниво, низ институција), као и недостатак средстава за израду регистра (будући да треба бити рађен на платформи која захтијева већи број учесника, очекује се и да ће средства за његову израду бити већа).

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

Реформа Инспектората биће реализована у двије фазе: (1) Израдити и усвојити акциони план за реформу инспекција у Републици Српској и (2) Реформисати Инспекторат Републике Српске и инспекције са свих нивоа власти у Републици Српској. Циљ је уређење стања у области инспекција у погледу превазилажења недостатака утврђених приликом анализе стања.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Додатна анализа стања и извођење препорука за реформу (1. квартал); Израда и усвајање акционог плана (2. и 3. квартал) и Доношење новог закона о инспекцијама (4. квартал),

- 2020: Успостављање нове организационе структуре Инспектората Републике Српске.

Очекивани утицај на конкурентност: Ефикасан и економичан, професионалан и одговоран и транспарентан рад инспекцијских органа, који ће допринијети смањењу сиве економије у свим сферама живота. Непристрастан, савјетодаван и превентиван приступ приликом контроле субјекта, са циљем да крајњи резултат рада инспекција буде већи степен поштовања прописа од контролисаних субјеката.

Кључни индикатори успјешности: Утврђене конкретне мјере и кораци у акционом плану; Анализа сваке реализоване мјере; Организован Инспекторат Републике Српске у складу са резултатима реализованих активности из акционог плана.

Процјена трошкова и извор финансирања: Имплементација наведених мјера не захтијева финансијске трошкове.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Ефикаснији рад инспекцијских органа допринијеће смањењу сиве економије и преласку из неформалне у формалну запосленост. Поред тога, смањиће се оптерећеност привредних субјеката инспекцијским контролама, што ће омогућити у ефикаснији рад контролисаних субјеката.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Постојаће засигурно отпор јединица локалне самоуправе за задржавање инспекцијских органа.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи биће реализовано кроз успостављање регистра запослених код корисника буџетских средстава те кроз измјену организације јавне управе и повећање ефикасности њеног рада.

Регистар запослених код корисника буџетских средстава је формално успостављен доношењем законских прописа. Међутим, његово оперативно успостављање биће реализовано у наредном периоду, а циљ је да се њиме обухвате сви запослени у Републици Српској који плату примају из јавних средстава. Циљ је да се успостави свеобухватан регистар запослених код корисника буџетских средстава ради стварања јединствене евиденције броја запослених и транспарентнијег коришћења буџетских средстава за лична примања запослених, што ће бити основ за операционализацију стратешких планова за смањење укупне потрошње на плате. На тај начин биће успостављена ефикаснија и ефективнија републичка управа, која ће допринијети унапређивању свеукупног амбијента у Републици Српској.

Измјеном организације јавне управе и повећањем ефикасности њеног рада циљ је да се унаприједе постојећа организација и систем дјеловања управе која је способна пружити услуге грађанима и пословној заједници, са квалитетом који очекују и да се створе претпоставке за спровођење реформи неопходних за процес европских интеграција, уз поштовање принципа и стандарда ЕУ. Измјена организације биће извршена доношењем новог закона о државним службеницима. Закон о државним службеницима одредиће критеријуме квалификованости и тестове компетентности при запошљавању државних службеника и намјештеника.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Омогућити да у Регистар буду унесени и запослени у здравственом систему Републике Српске; Доношење Упутства о вођењу регистра запослених код корисника буџетских средстава (по дознаци средстава за ове намјене од Свјетске банке); Израда регистра запослених код корисника буџетских средстава, заједно са АДУ и другим надлежним органима; Донијети закон о државним службеницима - након извршене анализе у сарадњи са СИГМА, чији принципи се заснивају на успостави државне службе и чији је дјелокруг и правни оквир јасно дефинисан и примјењује се у пракси, заснован на професионализму, запошљавању, обучавању и оцјени рада, коректном и транспарентном платном систему и промоцији интегритета и превенције корупције,

- 2020: Анализа сваког појединачног радног мјеста запослених у републичким органима управе, датог у регистру, а на које се примјењују одредбе Закона о државним службеницима; На основу извршене анализе и аналитичке процјене свих радних мјеста, успоставити систем одређивања плата према вриједности којим ће бити успостављен правичнији систем плата у републичким органима управе; Усвојити оперативни план за смањење потрошње на плате.

Очекивани утицај на конкурентност: Израдом регистра биће могуће спровести анализу сваког радног мјеста, сагледати његов учинак и извршити плаћање у складу са учинком. На тај начин биће успостављена ефикаснија јавна управа, а уједно смањиће се и укупна потрошња на плате у односу на БДП, тако да ће се створити простор за повећање капиталне потрошње. На основу извршене анализе и аналитичке процјене радних мјеста, успоставиће се вриједносни систем радних мјеста у републичким органима управе, чиме ће се створити претпоставке за коректнији платни систем. Одређивањем критеријума квалификованости и увођењем тестова компетентности унаприједиће се ефикасност и ефективност рада запослених у републичким органима управе, а све уз поштовање принципа ЕУ.

Кључни индикатори успјешности: Донесено Упутство о вођењу регистра запослених код корисника буџетских средстава; Успостављен регистар запослених код корисника буџетских средстава; Донесен Закон о државним службеницима; Одређени критеријуми квалификованости и израђени тестови компетентности за свако радно мјесто при запошљавању државних службеника и намјештеника; Спроведена анализа сваког појединачног радног мјеста запослених у републичким органима управе; Донесен Закон о платама запослених у републичким органима управе Републике Српске; Усвојен Оперативни план за смањење укупне потрошње на плате; Смањено учешће издатака на плате у јавном сектору у односу на БДП.

Процјена трошкова и извор финансирања: Финансирање израде регистра биће извршено из средстава Свјетске банке планираних за ову намјену. Финансирање доношења Закона о државним службеницима биће извршено из буџета Републике Српске и уз помоћ средстава намијењених за спровођење пројеката у области реформе јавне управе.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Утицај на запошљавање биће могуће сагледати тек након анализе сваког појединачног радног мјеста из регистра.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Нема ризика за реализацију мјере.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

Развој правног и планског оквира у сектору слободног кретања робе у Републици Српској континуирани је

процес, који директно утиче на повољнију пословну климу, конкурентност домаћих произвођача и заштиту потрошача, а подразумијева: ажурирање прегледа важећег правног оквира Републике Српске у сектору слободног кретања робе и усклађивање нових прописа са acquis и стандардима ЕУ; даље уклањање из правног система Републике Српске "конфликтних" СФРЈ прописа и ЈУС стандарда са обавезном примјеном; унапређење свеобухватног Регистра важећих прописа и Информационе тачака за прописе, стандарде и сертификациона тијела Републике Српске; успостављање оперативне и ефикасне Нотификационе тачке прописа Републике Српске у припреми (према захтјевима ЕУ и ЦЕФТА); доношење и праћење реализације Стратегије инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023 и пратећег Акционог плана реализације Стратегије и преузимања у правни систем Републике Српске прописа ЕУ из области слободног кретања робе и Акционог плана за испуњавање обавеза из чл. 34-36. Уговора о функционисању ЕУ у Републици Српској за период 2019-2023".. За реализацију ове мјере надлежни су Министарство за економске односе и регионалну сарадњу и 11 републичких органа управе, који доносе и уређују области техничких и других захтјева за производе и услуге.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Ажурирање Листе важећих прописа Републике Српске који дефинишу техничке и друге захтјеве за производе и услуге (континуирано); Усвајање приједлога Закона о измјенама и допунама закона о техничким прописима Републике Српске; Усвајање Стратегије инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023 и пратећег Акционог плана реализације стратегије и преузимања у правни систем Републике Српске прописа ЕУ из области слободног кретања робе; Анализа прописа Републике Српске који могу имати утицај или препреке слободном кретању робе и усвајање Акционог плана испуњавање обавеза из чл. 34-36. Уговора о функционисању ЕУ у Републици Српској за период 2020-2023". (4. квартал),

- 2020: Ажурирање Листе важећих прописа Републике Српске који дефинишу техничке и друге захтјеве за производе и услуге (континуирано); Доношење уредбе о поступку пријављивања прописа у припреми, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској (1. квартал); Обезбјеђење софтвера за управљање Регистром (Базом) прописа и рад Информационе тачке; Успостављање оперативног свеобухватног Регистра прописа Републике Српске и информационе тачке за привреднике, инвеститоре и органе управе (2. квартал); Успостављање Нотификационе тачке прописа Републике Српске у припреми; Усвајање Плана усаглашавања прописа Републике Српске са (новим) acquis из области опште безбједности производа и тржишног надзора; Усвајање Извјештаја о реализацији Стратегије инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023. и пратећег акционог плана; Усвајање Извјештаја о реализацији Акционог плана испуњавање обавеза из чл. 34-36. Уговора о функционисању ЕУ у Републици Српској (4. квартал); Унапређење рада Нотификационе тачке прописа Републике Српске у припреми (континуирано),

- 2021: Ажурирање Листе важећих прописа Републике Српске који дефинишу техничке и друге захтјеве за производе и услуге (континуирано); Унапређење софтвера за управљање Регистром прописа и рад информационе тачке (3. квартал); Усвајање Извјештаја о реализацији Стратегије инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2017-2020 и пратећег акционог плана; Усвајање Извјештаја о реализацији Акционог плана испуњавање обавеза из чл. 34-36. Уговора о функционисању ЕУ у Републици Српској (4. квартал); Унапређивање рада Нотификационе тачке прописа Републике Српске у припреми (континуирано).

Очекивани утицај на конкурентност: Уређен правни оквир за пласирање производа и услуга на тржиште Републике Српске и њихов извоз, усаглашен са релевантним правом и стандардима ЕУ, има значајан утицај на конкурентност домаћих производа на страним тржиштима, те значајно доприноси унапређењу пословне климе. То доприноси и успјешном пословању, али свакако и привлачењу страних и домаћих инвестиција. Оперативне базе (регистри) и ефикасне информационе тачке за прописе, стандарде и сертификациона тијела Републике Српске доприносе транспарентности и информисаности грађана, привредника и инвеститора о правном оквиру и условима пословања у Републици Српској, док ефикасна Нотификациона тачка прописа Републике Српске у припреми омогућава уклањање свих потенцијалних препрека слободној трговини и извозу, али и заштити домаће производње. То уједно доприноси испуњавању обавеза из ЦЕФТА и СТО споразума, те ССП-а. Такође, то доприноси заштити здравља домаћих потрошача и заштити околине, спречава негативне посљедице по грађане и привреду усљед употребе или повлачења са тржишта небезбједних и ризичних домаћих производа и негативну рекламу домаћих извозника. Утврђивање стратешког и планског оквира развоја и унапређења инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске позитивно ће се одразити на домаће привреднике, који ће производити, увозити и извозити производе без техничких препрека, домаћим потрошачима ће бити доступни квалитетни и безбједни производи, републички органи управе ће на једноставнији и ефикаснији начин спроводити надзор над примјеном прописа који дефинишу техничке и друге услове, а привреда Републике Српске биће у позицији да постане активан учесник на европском и свјетском тржишту. Овај стратешки оквир биће основ за обезбјеђење услова за именовање неопходних тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској и сарадњу на регионалном нивоу.

Кључни индикатори успјешности: Јавно доступни сви важећи прописи, по секторима; Набављен софтвер и регистар прописа оперативан, за потребе привреде, инвеститора и органа управе; Успостављена оперативна нотификациона тачка и број нотификованих прописа Републике Српске; Повећана ефикасност нотификационе тачке и број нотификација.

Процјена трошкова и извор финансирања: У 2020. години биће обезбијеђено 360.000 КМ донаторских средстава за израду софтвера за управљање регистром. Остале активности ће се реализовати редовним средствима буџета Републике Српске.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Јасан и транспарентан правни и плански оквир за производњу и пласирање производа на тржиште Републике Српске, усаглашен са правним оквиром и праксом у региону и обавезама из процеса европских интеграција, те релевантним правом ЕУ, неопходни су предуслови за раст домаће производње и извоза, повећање инвестиција, а самим тим и запошљавања нове радне снаге.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Ризик имплементације мјере огледа се у великом броју укључених надлежних институција.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

<u>Унапређивање сектора слободног пружања услуга</u> реализоваће се кроз сљедеће. Због велике сложености рјешења из Директиве о услугама на унутрашњем тржишту, а у сврху боље координације планираних активности, формирано је Координационо тијело за слободно пружање услуга у Републици Српској, у оквиру којег се спроводе активности усмјерене на реализацију Акционог плана за спровођење Закона о услугама/транспоновање Директиве о услугама на унутрашњем тржишту. Један од резултата активности из поменутог акционог плана је израда свеобухватне Листе правних прописа којима је у Републици Српској регулисана област услуга. На основу Закона о услугама ("Службени гласник Републике Српске", број 89/13), донесена је Уредба о евиденцији, анализи, испитивању и процјени процедура и формалности за пословање у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 84/18). Донесеном уредбом стављена је у функ-

цију електронска јединствена контакт тачка која дјелује у Министарству за економске односе и регионалну сарадњу и налази се на адреси: www.pscsrpska.vladars.net. Електронска јединствена контакт тачка је интернет портал који обухвата поступке, административне процедуре и формалности за покретање и обављање привредних дјелатности, укључујући и пружање услуга. Електронска јединствена контакт тачка садржи базу података и осталих информација и у њој су, између осталог, подаци о услугама, на основу Закона о услугама, приказани на издвојен начин.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Утврђивање Листе правних прописа који уређују област услуга у Републици Српској (3. квартал); Ажурирање информација које садржи електронска јединствена контакт тачка у дијелу који се односи на слободно пружање услуга (4. квартал); Анализа правних прописа који у Републици Српској уређују сектор услуга и предлагање мјера за усаглашавање за захтјевима из Закона о услугама (континуирано),

- 2020: Анализа правних прописа који у Републици Српској уређују сектор услуга и предлагање мјера за усаглашавање за захтјевима из Закона о услугама (континуирано); Унапређење рада Јединствене електронске контакт тачке и примјена Уредбе о евиденцији, анализи, испитивању и процјени процедура и формалности за пословање у Републици Српској (континуирано),

- 2021: Унапређење рада Јединствене електронске контакт тачке и примјена Уредбе о евиденцији, анализи, испитивању и процјени процедура и формалности за пословање у Републици Српској (континуирано).

Очекивани утицај на конкурентност: Унапређивање и реализација правног оквира у сектору слободног пружања услуга допринијеће смањењу или укидању препрека развоју услужних дјелатности. Кроз управно поједностављење и коришћење централизоване базе података о условима за пружање услуга биће омогућен брз приступ информацијама заинтересованим субјектима који се баве или се намјеравају бавити дјелатностима из области сектора услуга

Кључни индикатори успјешности: Развој сектора услужних дјелатности и допринос креирању нових радних мјеста.

Процјена трошкова и извор финансирања: Предложена мјера ће у периоду 2019-2021. године бити реализована у оквиру редовних средстава из буџета Републике Српске.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Унапређење сектора слободног пружања услуга допринијеће остварењу високог квалитета услуга, стварању претпоставки за нове услужне дјелатности и повећању запослености те развоју тржишта услуга као цјелине.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Ризик имплементације мјере огледа се у великом броју укључених институција.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

Унапређивање рада невладиних организација у Републици Српској биће реализовано кроз доношење новог закона о удружењима и фондацијама у Републици Српској. Циљ је унапређење и ефикаснија контрола функционисања удружења и фондација у Републици Српској.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Формирање Радне групе за израду Закона о удружењима и фондацијама Републике Српске (2. квартал); Анализа стања у регистрационим судовима у Републици Српској; Разматрање могућности регистровања удружења и фондација посредством АПИФ-а, а тиме и могућност увида у финансијске извјештаје; Успостављање интернет странице о регистрованим удружењима и фондацијама у Републици Српској, са циљем транспарентнијег увида у податке удружења и фондација, како грађана тако и надлежних органа, у складу са законом; Израда Нацрта закона и консултације са невладиним сектором и заинтересованом јавношћу (3. квартал); Доношење Закона о удружењима и фондацијама Републике Српске (4. квартал).

- 2020: Реализација законског рјешења.

Очекивани утицај на конкурентност: Унапријеђен рад, ефикаснија контрола и транспарентност рада удружења и фондација.

Кључни индикатори успјешности: Извршена анализа стања у области невладиних организација; Успостављена интернет страница са основним подацима; Успостављен систем регистрације и контроле пословања удружења и фондација, по принципу регистрације привредног друштва; Дефинисан поступак утврђивања удружења и фондација од јавног интереса и репрезентативности у једној области; Транспарентност рада удружења и фондација.

Процјена трошкова и извор финансирања: За реализацију ове мјере нису потребна финансијска средства.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Нема утицаја на запошљавање.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Нема ризика за имплементацију мјере.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: С обзиром на то да нема ризика за реализацију мјере, није потребно дефинисати алтернативне мјере.

4.3.4. Истраживање, развој и иновације и дигитална економија

Стратегија научног и технолошког развоја Републике Српске за период од 2017. до 2021. године - "Знање за развој" показује да је у претходном петогодишњем периоду извршен значајан напредак у области истраживања и развоја у Републици Српској, као што су институционализација ове области, организација научноистраживачког рада и технолошког развоја, увођење савремених критеријума за суфинансирање програмских активности и подизање квалитета научноистраживачког рада и иновација. Такође, уложена су значајна (претежно кредитна) средства у модернизацију научноистраживачке опреме у једном броју установа и организационих јединица јавних универзитета. Међутим, у области истраживања и иновација потребно је направити додатне искораке.

Стање у области истраживања и иновативности слично је као у земљама региона, иако постоје специфичности које се односе на Републику Српску. У области истраживања карактерише га институционални оквир недовољно усклађен са добрим европским праксама, незадовољавајући ниво и квалитет научне продуктивности, низак ниво сарадње научноистраживачке заједнице са привредом, изузетно ниска улагања у научноистраживачки сектор, одбојност ка увођењу екстерног вредновања рада појединаца и организација, те недовољна интердисциплинарност у истраживању.

Област технолошког развоја карактерише изражен јаз између могућности привреде да апсорбују нова технолошка рјешења и недовољно развијена свијест доносилаца одлука о важности иновација и нужности коришћења савремених технолошких рјешења. Истовремено, у Републици Српској послује мали број великих компанија које улажу у иновативност. На високошколским установама нема системске усмјерености ка развоју иновација, нити постоји адекватан систем вредновања и награђивања иноватора, односно управљања интелектуалном својином. Према извјештају Глобалног индекса иновативности 2018. године, који рангира 126 земаља, БиХ заузима 77. мјесто (у 2017. години од 127 земаља је БиХ била на 86. мјесту; у 2016. години од 128 земаља БиХ је заузимала 87. мјесто; у 2015. години од 141 земље БиХ је била на 79. мјесту) са изразито ниским оцјенама у области иновативности и пословне софистицираности. Овакво стање је посљедица слабе комерцијализације истраживачких резултата и недовољно развијених људских ресурса. Према подацима Републичког завода за статистику, у 2016. години највећи број истраживача ангажован је у сектору високог образовања (80,3%), непрофитном сектору (16,8%), пословном сектору (2,9%), док у државном сектору није било ангажованих истражи-

вача. Када се посматра научна област истраживачког рада, највише истраживача ангажовано је у области природних наука (29,2%). У Републици Српској од укупно 409 промовисаних доктора наука између 2010-2016. године чак 193 или 47,19 % је из друштвених наука, што са 50 доктора наука из области хуманистичких наука чини чак 59,41% свих доктора наука. Број доктора наука у области инжињерства и технологије - 16,63%, медицинских и здравствених наука - 13,45% и свега 6,11% из природних наука и 4,40% из пољопривредних наука знатно је мањи од просјека у ЕУ. Просјечан број научних радова аутора из БиХ једва је већи од 30 на годишњем нивоу у периоду између 1996. и 2015. године. Поред Словеније и Хрватске, које у просјеку биљеже перманентан раст, најзначајнији раст броја међународних научних публикација биљежи Србија од 2006. године, када су избори у виша научнонаставна и научна звања условљени објављивањем радова у међународним публикацијама са рецензијама. Ово показује да је појединачно најважнија институционална промјена везивање избора за научнонаставна звања објављивањем радова у међународним публикацијама са рецензијама.

Научна продуктивност у Републици Српској вишеструко је мања од научне продуктивности земаља региона. У 2016. години објављено је свега 167 научноистраживачких радова, од чега највећи број радова припада примијењеним истраживањима (59,9%), развојним истраживањима (22,2%) и фундаменталним истраживањима (18%). Од 2010. до 2014. године истраживачи из Републике Српске објавили су 780 радова (Web of Science), од чега је 301 рад цитиран, а укупно је регистрован 1.161 цитат, према подацима из 2015. године. Најраспрострањенији показатељ улагања у истраживања и развој (ИР) је износ улагања изражен као проценат БДП-а. На основу података Института за статистику при UNESCO-u, у 2015. години глобални просјек износи 1,7% БДП-а, али овај постотак крије бројне разлике између развијених земаља и земаља у развоју. Просјечно улагање у развијеним земљама је 2,5%, док је у земљама у развоју 1%, при чему је улагање у ИР најмање у неразвијеним земљама, свега 0,2% БДП-а. У Републици Српској бруто домаћи издаци за ИР у 2016. години износили су 16.736.000 КМ, од чега су текући издаци били 14.650.000 КМ (87,5%), а инвестициони издаци 2.086.000 КМ (12,5%). Бруто домаћи издаци највећи су у областима Инжењерство и технологија (59,7%) и Природне науке (20,7). Имајући у виду да су 2015. године бруто домаћи издаци за ИР износили 0,196% БДП-а, а да су улагања у ИР 2016. године износила 0,174% БДП-а, евидентно је да је Република Српска улаже много мање у ИР у односу на земље Европске уније.

Такође, Република Српска улаже знатно мање у односу на очекивани ниво када се посматра ниво општег развоја. Према подацима Еуростата из 2016. године, ЕУ улагање у ИР износи нешто више од 2% БДП-а иако је планирано да се до 2020. године повећа интензитет улагања у истраживање и развој на 3% у ЕУ, и то је један од пет главних циљева стратегије Europe 2020. У 2016. годину земље чланице ЕУ укупно су у просјеку уложиле скоро двије трећине кроз пословни сектор (65%), државни сектор (11%), високо образовање (23%), а 1% улагања долази из приватног непрофитног сектора.

На основу Статистичког годишњака 2017. године и расположивих података Министарства науке и технологије који се односе на буџетска средства пласирана путем овог министарства, уочава се да се у посљедњих пет година издвајања за науку око 0,03% БДП-а, а за развој технологије у интервалу од 0,006 до 0,004% БДП-а у периоду од 2011. до 2016. године. У просјеку, за научнотехнолошки развој издваја се око 0,036% БДП-а.

Конкурентност земаља све више зависи од њихових иновативних способности. Република Српска спада у ред скромних иноватора. У периоду 2014-2016. године према подацима Републичког завода за статистику иновативна активност предузећа у Републици Српској повећава се са њиховом величином, тако да је 50,1% иновативно активних предузећа у посматраном броју великих предузећа (250 и више запослених), затим 32,4% у посматраном броју средњих предузећа (50-249 запослених), док је 18,8% иновативно активних предузећа из групе малих предузећа (10-49 запослених). Највише иновативно активна била су предузећа која припадају подручју Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (71,9%).

Успјешан модел сарадње различитих актера јесте фондација Иновациони центар Бања Лука (ИЦБЛ), као први модерно опремљени комбиновани центар за подршку и развој предузетништва у Републици Српској. Од оснивања до октобра 2018. године кроз сталне програме ИЦБЛ-а одобрено је 79 пословних идеја, на основу којих је основано 35 компанија са преко 258 запослених особа. Такође је реализовано 87 обука са више од 1.810 учесника, организовано је и девет циклуса студентске праксе, у којима је учествовало око 550 студената који су обављали праксу у 50 компанија.

Паметна специјализација је нови концепт иновационе политике који користе земље ЕУ ради промовисања ефикасног и ефективног коришћења јавних инвестиција у истраживању. Циљ паметне специјализације је повећање конкурентности привреде, стварање нових радних мјеста и економски раст кроз развој иновативних рјешења у приоритетним областима. Истраживања показују да је ИКТ сектор блиско повезан са иновативношћу у осталим областима, односно коришћење људских и технолошких ИКТ ресурса има директан утицај на развој иновативног окружења. За развој ИКТ сектора у Српској потребно је створити стимулативно окружење у којем ће стручњаци у различитим ИКТ подобластима без потешкоћа покретати фирме и планирати своју будућност у Српској. То није могуће извести у свим срединама. Потребно је усмјерити напоре у развој тзв. софтвер средина, које ће након двије или три године створити препознатљиве производе за свјетско тржиште.

Кључне препреке за раст и конкурентност у области истраживања, развоја и иновација и дигиталне економије су: институционални оквир, који је недовољно усклађен са добрим европским праксама, незадовољавајући ниво и квалитет научне продуктивности, низак ниво сарадње научноистраживачке заједнице са привредом, изузетно ниска улагања у научноистраживачки развој у односу на развијене европске земље, одбојност ка увођењу екстерног вредновања рада појединаца и организација и недовољно развијене е-услуге.

С тим у вези, кључне реформске мјера Владе Републике Српске у 2019. години у области истраживања, развоја и иновација и дигиталне економије су:

12) Успостављање ефикаснијег система управљања, научноистраживачким и иновационим потенцијалом у Републици Српској и

13) Развој дигиталног друштва.

Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом у Републици Српској: Квалитетно образовање, развијен научноистраживачки потенцијал и снажне институције представљају потребан, али не и довољан услов развоја научноистраживачке дјелатности. Улога јавног сектора у овом сегменту је посебно наглашена код превазилажења парцијалног односа према истраживању и иновацијама. Кључни задатак политика јавног сектора је да подстичу и стварају амбијент погодан за умрежавање и структурно повезивање образовног, научноистраживачког и институционалног сектора са привредом. Комплексност овако дефинисаног задатка није само у стварању него и у ефикасном управљању раније стеченим претпоставкама тог развоја. Претходни период карактеришу значајни позитивни помаци у смислу институционализације ове области, снажније промоције и боље организације научноистраживачког рада и технолошког развоја, увођења савремених критеријума за суфинансирање програмских активности и подизања општег квалитета научноистраживачког рада и иновативности. Иако су уложени озбиљни напори са циљем унапређивања, постоје бројни изазови и препреке за даља побољшања, као што су: недовољна хоризонтална и вертикална институционална усклађеност и сарадња, недовољан број и/или структура истраживача и истраживачких институција, изражен "одлив

мозгова", низак ниво и квалитет научне продуктивности, недовољна сарадња научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом, скромна улагања у научноистраживачки развој, недостатак објективности и пристрасност у процесу процјене истраживачких резултата и недовољна интердисциплинарност у истраживању. Изражен је и несклад између могућности привреде да апсорбује нова технолошка рјешења и недовољно развијене свијести доносилаца одлука о важности иновација и коришћења савремених технолошких рјешења, додатно појачан врло скромном финансијском подршком из јавних извора. Такође, видљив је изостанак системског приступа иновацијама, нарочито на високошколским установама, и незаинтересованост привреде за улагања у истраживачке центре који могу да подстакну и промовишу развој иноваторства. Посљедице су: недовољан ниво иновативних активности, застарјела технолошка рјешења у привреди и недовољно креативно прилагођавање постојећим свјетским технологијама. У складу са овако дефинисаним стањем у области истраживања и иновација, неопходна је примјена јасних и циљаних јавних политика, усмјерених на повећање квалитета резултата истраживања, јачање постојећих и изградњу савремених капацитета, уз претходно одређене приоритете, јер само овакав приступ може повећати капацитет привреде у смислу примјене иновативних рјешења као ефикасног инструмента повећања конкурентности.

Претпоставке за спровођење наведене реформске мјере у наредном периоду су: објективније вредновање резултата научноистраживачког рада; промјена модела финансирања истраживања и иновација, која укључује оснивање Фонда за науку и иновативност Републике Српске (ФНИРС); усклађивање правног оквира у складу са реформским циљевима.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Закон о Фонду за науку и иновативност Републике Српске; током цијеле године: подстицање сарадње научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом кроз финансирање пилот-пројеката који ће наћи директну примјену у привреди, те помоћи унапређењу пословања; током цијеле године: Успостављање електронског сервиса за повезивање младог научноистраживачког кадра, образовних институција и привреде; Успостављање регионалне сарадње с циљем интернационализације науке и иновативности кроз политику стипендирања младог научноистраживачког кадра (4. квартал); Успостављање ефикасног система у области сцијентометрије и библиометрије кроз формирање тима консултаната из те области (континуирано);

- 2020: Оснивање Фонда за науку и иновативност Републике Српске уз алтернативна мјеру измјене модела финансирања науке у смислу пројектног вишегодишњег финансирања; Успостављање адекватног и подстицајног правног оквира за истраживања и иновације, као процеса који захтијева координисан приступ више министарстава у Влади Републике Српске и других јавних институција и агенција, али и свих учесника у друштвено-економском животу Републике Српске (1. и 2. квартал); Процјена сврсисходности сцијентометријских анализа урађених током 2019. године (3. квартал);

- 2021: Усклађивање правног оквира у складу са уоченим недостацима и потребама ефикаснијег система функционисања сцијентометрије и промоције науке и Фонда за науку и иновативност Републике Српске (1. и 2. квартал); Компаративна анализа претходног и новог система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом Републике Српске; Даља унапређивања заснована на резултатима претходне анализе (3. и 4. квартал).

Очекивани утицај на конкурентност: Иновативно активне средине снажно побољшавају конкурентност не само између домаћих субјеката него и у односу на шире тржиште. Истраживања доводе до иновативних рјешења које реални сектор апсорбује и користи, због чега је неопходно стално јачање процеса умрежавања академске и пословне заједнице, у подстицајном амбијенту и уз помоћ инструмената којим располаже јавни сектор.

Кључни индикатори успјешности: Примјена иновативних процеса или производа; Интензиван раст и развој; Веће плате и већи број запослених.

Процјена трошкова и извор финансирања: Значајни фискални ефекти предложених реформских мјера биће видљиви тек у дугом року, с обзиром на специфичност инвестиција у истраживање и развој. С друге стране, улагања у реализацију предложених мјера представљају релативно скроман износ, с обзиром на очекиване ефекте. Фонд за науку и иновативност, који практично преузима грант позиционира у буџету Министарства, достиже праг рентабилности само ако се, као један од извора, обим буџетских средстава обезбиједи у износу минимално четири милиона КМ (што је на нивоу издвајања реализованих у буџету Републике Српске у 2011. години). У релативно кратком року (три до четири године), кроз побољшани квалитет људских истраживачких ресурса, уочавају се финансијски мјерљиве користи у смислу смањења потреба за буџетском подршком научноистраживачкој заједници, односно веће заинтересованости реалног сектора да преузме значајан дио финансирања, због чега се у истом омјеру могу очекивати уштеде у буџету. Друга врста финансијских ефеката односи се на уштеде које ће пословни сектор остварити због ангажовања квалитетних истраживача у процесима рјешавања пословних проблема са којима се суочава.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Примјена иновативних процеса или производа, преузетих или развијених у оквиру пословног субјекта, има снажан финансијски ефекат и резултује интензивним растом и развојем. Ово води и додатном ефекту - веће зараде значе и већу могућност улагања средстава у истраживање и развој и могућност новог запошљавања, чиме се наставља циклус позитивних активности у овој области. Додатни финансијски ефекти и ефекти на конкурентност дугорочно ће утицати, с једне стране, на повећање запошљавања у научноистраживачкој дјелатности, али и стварању нових радних мјеста у реалном сектору, с друге стране, захваљујући ефектима који произлазе из коришћења квалитетних и употребљивих истраживачких и иновативних рјешења.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Ризик изостанка институционе сарадње; Стагнација или даљи пад улагања у научноистраживачку дјелатност.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

Развој дигиталног друштва је мјера на којој је Република Српска радила у претходном периоду. У суштини, ријеч је о наставку реализације активности на online регистрацији пословних субјеката и предузетника, која је проширена додатним активностима које постављају основе за развој дигиталног друштва. Циљ је успоставити бржи и ефикаснији систем регистрације пословних субјеката и предузетника, уз истовремено стварање услова за квалитетнију и бржу размјену информација између институција и промоцију примјене е-услуга у Влади.

Динамика реализације мјере:

- 2018: **Извршена је дигитализација судске архиве регистрованих привредних субјеката у Републици Српској.** Према извршеним прелиминарним процјенама постоји око 13 милиона страница у свим предметима које је потребно дигитализовати. Ова активност је у току и очекује се завршетак до краја 2018. године.

- 2019: **Извршити измјене постојеће легислативе с циљем прилагођавања овој фази реформе**. Влада Републике Српске је у нацрту усвојила Закон о измјенама и допунама Закона о регистрацији пословних субјеката, Закон о измјенама и допунама Закона о занатско-предузетничкој дјелатности, Закон о измјени Закона о привредним друштвима. Подзаконски акти су такође припремљени у нацрту; **Набавка, израда и оспособљавање хардверских и софтверских претпоставки** за примјену апликативног рјешења за онлајн регистрацију. Припреме на реализацији ове активности су у току. Реализација зависи од динамике донатора; **Успостављање СА - сертификационог тијела које ће издавати квалифико-**

ване електронске потписе, што ће у пракси омогућити потпуну примјену закона којима се регулише електронски потпис, електронски документ и електронско пословање. Влада је донијела одлуку да се у оквиру Агенција за информационо друштво Републике организационо и суштински успостави ово тијело.

Очекивани утицај на конкурентност: Ефикасно и транспарентно пружање услуга путем е-регистрације и услуга издавања сертификационог дигиталног потписа омогућиће привредним субјектима једноставан и сигуран поступак уласка на тржиште и значајно брже процедуре. То ће директно утицати на скраћивање времена и трошкова привредних субјеката и предузетника, а за простор Републике Српске унапређење елемената који се оцјењују код конкурентности одређене локације.

Кључни индикатори успјешности: Функционалан и оперативан систем за е-регистрацију.

Процјена трошкова и извор финансирања: Средства ће бити осигурана из донаторских и буџетских средстава.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Једноставан и сигуран поступак уласка на тржиште и значајно брже процедуре директно ће утицати на скраћивање времена и трошкова привредних субјеката и предузетника, што ће обезбиједити претпоставке за ново запошљавање.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Велики број учесника у процесу и зависност реализације од динамике донаторских средстава.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

4.3.5. Реформе у вези са трговином

У оквиру Стратегије развоја трговине Републике Српске до 2022. године као стратешки циљеви идентификовани су, између осталог, стварање ефикасног институционалног и законодавног оквира за развој трговине Републике Српске и унапређење и стимулисање конкурентности домаћих привредних друштава и њихових производа.

У Републици Српској потребно је усвојити европске стандарде у области посредовања у промету некретнина и нормативно уредити наведену област кроз доношење закона о посредовању у промету непокретности. Наведеним законским прописом јачаће се конкурентност привредних субјеката у сектору услуга и сузбити сива економија уз стварање услова за развој тржишта непокретности у Републици Српској, а што је у складу са постављеним циљевима у области уређења унутрашњег тржишта, заштите фер конкуренције и заштите потрошача.

Анализом тренутног стања у Републици Српској у области посредовању у промету непокретности уочено је: високо учешће сиве економије у пословима посредовања у промету непокретности; неквалитетна услуга посредника; непостојање осигурања од одговорности; није одређена потребна стручна спрема за лице које обавља послове посредовања; посредници немају обавезу да прикажу сву документацију у вези са непокретношћу нити да та документа, тј. копије докумената чувају; уговори о посредовању у пракси се ријетко закључују; уговори не садрже све потребне елементе, ни обавезе и одговорности посредника; провизије се често исплаћују у готовом, а не преко рачуна, чиме се доводи у питање контрола токова новца и опорезивање; држава нема адекватан извор података о обављеним трансакцијама у посредовању у промету непокретности (обим, врста, вриједност, по територији итд.); ангажовање нестручних лица на пословима посредовања, и то без закључења одговарајућег уговора у складу са законом којим се регулишу радни односи, што све доводи до неквалитетног пружања услуге; велики број трансакција на тржишту непокретности обавља се уз посредовање нерегистрованих привредних субјеката, дакле у сивој зони економије, гдје не важе никаква правила ни стандарди пословања, уз истовремено избјегавање плаћања пореза држави.

С тим у вези, кључна структурна мјера у области трговине у периоду 2019-2021. године је:

14) Уређење области посредовања у промету некретнина.

Циљеви мјере **Уређење области посредовања у промету некретнина** јесу: обезбјеђење високог степена правне сигурности за све учеснике у посредовању у промету непокретности, виши квалитет услуга у области посредовања по европским стандардима пословања, јачање конкурентности привредних субјеката у сектору услуга, сузбијање сиве економије и развој тржишта непокретности у Републици Српској.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Израда и усвајање закона о посредовању у промету некретнина,

- 2020: Успостављање регистра лица који се баве посредовањем при промету некретнина, праћење ефеката донесеног закона на смањењу сиве економије, расту и развоју ове дјелатности и заштити учесника у промету некретнина,

- 2021: Ажурирање регистра лица која се баве прометом некретнина; праћење ефеката донесеног закона на смањењу сиве економије, расту и развоју ове дјелатности и заштити учесника у промету некретнина.

Очекивани утицај на конкурентност: Правним уређењем ове дјелатности и стварањем лојалне конкуренције стварају се услови за развој и раст ове дјелатности, сузбијање сиве економије, заштиту учесника (и купаца и продаваца некретнина) у области посредовања у промету некретнина.

Кључни индикатори успјешности: Повећан број регистрованих, односно легалних посредника у Републици Српској, додатна средства у буџету Републике, нова радна мјеста, повећање запослености; раст животног стандарда становништва, јачање куповне моћи становништва.

Процјена трошкова и извор финансирања: За реализацију наведених активности нису потребна новчана средства.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Уређењем ове области засигурно ће доћи до повећања запослености.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Нема ризика за имплементацију мјере.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

4.3.6. Образовање и вјештине

Унапређивање повезаности образовања и тржишта рада дуготрајан је процес који захтијева континуирану активност и надлежних институција и друштва у цјелини. Креирајући уписну политику за академску 2018/2019. годину, Министарство просвјете и културе руководило се стратешким правцима развоја високог образовања, те је узело у обзир податке Привредне коморе Републике Српске о исказаним потребама послодаваца за запошљавањем кадрова високе стручне спреме, уз консултације са високошколским установама, представницима студената, Савјетом за развој високог образовања и осигурање квалитета, Привредном комором Републике Српске и Унијом удружења послодаваца Републике Српске. Успјешно повезивање образовања и тржишта рада захтијева детаљну анализу стања на тржишту рада, с циљем усаглашавања уписних политика у средњим школама и високошколским установама са потребама послодаваца и тржишта рада јединица локалне самоуправе. Стављање акцента на предузетничко-иновативне компоненте у области средњег и високог образовања, усклађеност стандарда занимања и стандарда квалификација са потребама тржишта рада заједно са јачањем сарадње реалног сектора и сектора образовања може бити најкраћи пут за убрзање привредног развоја у Републици Српској. Министарство просвјете и културе прихватило је као свој стратешки циљ унапређивање наведених компонената успјешног повезивања тржишта рада и система образовања.

Препреке за раст и конкурентност у области образовања и вјештина су: Неусклађеност уписних политика са

захтјевима тржишта рада; Недовољно изражена предузетничко-иновативна компонента у образовном процесу; Практична настава и обука која се изводи ван образовних установа није доступна ученицима и студентима у предузећима, као и недостатак ментора у предузећима који би радили и пратили ученике и студенте; Наставни процесу нису у довољној мјери прилагођени савременим методама и облицима рада у области образовања.

На основу идентификованих кључних препрека, кључна реформска мјера Владе Републике Српске у 2019. години, у области образовања и вјештина јесте:

15) Унапређивање повезаности образовања и тржишта рада.

Унапређивање повезаности образовања и тржишта рада захтијева детаљну анализу стања на тржишту рада, с циљем усаглашавања уписних политика у средњим стручним школама и високошколским установама са захтјевима послодаваца.

Квалификација занимања треба да одговара релевантним захтјевима тржишта рада, а да би се то постигло, нужно је укључити све друштвене партнере те почети процедуру развијања квалификационог оквира Републике Српске, што ће омогућити адекватно праћење, вредновање и усклађивање студијских програма и наставних планова и програма, односно модула са потребама послодаваца и тржишта рада.

Квалификацијским оквиром описаће се и вредновати на исти начин све квалификације стечене у средњој школи, високошколским установама и на радном мјесту. Квалификацијски оквир обухвата све квалификације стечене формалним, неформалним и информалним образовањем и дефинише нивое квалификација и исходе учења на сваком нивоу. Образовање је дјелатност од општег друштвеног интереса и зато треба континуирано радити на подизању квалитета.

Први корак у тим активностима је квалитетније креирање уписне политике у средњим школама и на високошколским установама.

План уписа треба да буде одраз потреба привреде Републике Српске, кроз усклађеност са потребама послодаваца, тржишта рада, јединица локалне самоуправе и исказаним потребама за наставак даљег школовања на високошколским установама.

При изради плана уписа у средње школе и високошколске установе потребно је узети у обзир мишљење јединице локалне самоуправе, Завода за запошљавање Републике Српске, Привредне коморе Републике Српске, Занатске коморе Републике Српске, Уније удружења послодаваца Републике Српске.

Креирајући уписну политику за академску 2018/2019. годину, Министарство просвјете и културе руководило се стратешким правцима развоја високог образовања, те је узело у обзир податке Привредне коморе Републике Српске о исказаним потребама послодаваца за запошљавањем кадрова високе стручне спреме уз консултације са високошколским установама, представницима студената, Савјетом за развој високог образовања и осигурање квалитета и Привредном комором Републике Српске.

Мјера Владе Републике Српске у области образовања и вјештина: Унапређење повезаности образовања и тржишта рада реализоваће се континуирано.

У области високог образовања мјера ће бити реализована путем иновирања студијских програма тако да буду оријентисани према практичном и истраживачком дијелу студија, те кроз сарадњу високошколских установа и привреде, чиме ће се повећати учешће струковних студијских програма на 7% у периоду до пет година.

У средњем стручном образовању потребно је континуирано радити на стварању услова за развој стандарда занимања и стандарда квалификација заснованих на исходима учења. Стандард занимања је попис свих послова које појединац обавља у одређеном занимању и попис компетенција потребних за њихово успјешно обављање.

Средњорочним планом рада Министарства просвјете и културе за период 2018-2020. године планирана је за сваку годину израда стандарда занимања, односно стандарда квалификација. У складу са стандардима занимања и стандардима квалификација формирају се програми стручног образовања, кроз које се омогућава стицање квалификације одговарајућег нивоа образовања, с циљем запошљавања или наставка образовања.

Министарство је започело активности на изради стандарда занимања у оквиру пет струка и 19 занимања:

1. машинство и обрада метала, у занимањима: техничар за CNC технологије, ауто-механичар, бравар, варилац, инсталатер, лимар, ковач, механичар, металобрусач, монтер, обрађивач метала резањем, прецизни механичар и механичар гријне и расхладне технике,

2. шумарство и обрада дрвета, у занимању: столар,

3. пољопривреда и прерада хране, у занимању: пекар,

4. угоститељство и туризам, у занимањима: кувар и конобар,

5. текстилство и кожарство, у занимањима: текстилни техничар, техничар моделар обуће и кројач.

Од школске 2017/2018. године Министарство је посебан акценат ставило на повећање броја часова практичне наставе код послодаваца. Да би се овај вид стручног образовања могао имплементирати у формално средње стручно образовање, Министарство је одобрило експериментално извођење наставног процеса са повећаним фондом часова практичне наставе за занимања трећег степена: за занимања столар: у ЈУ Центар средњих школа "Иво Андрић", Прњавор, и ЈУ Техничка школа "Михајло Пупин", Бијељина, и за занимање обућар: у ЈУ Средњошколски центар "Михајло Пупин", Дервента. Иако је привреда исказала интерес и Министарство одобрило упис према огледном наставном плану и програму за занимање обућар у ЈУ Средњошколски центар "Никола Тесла", Котор Варош, и за занимање столар у ЈУ Центар средњих школа "Иво Андрић", није било заинтересованих ученика, те није реализован упис.

Такође у школској 2018/2019. години, Министарство просвјете и културе је одобрило увођење дуалног система у средње стручно образовање као огледно одјељење за занимање варилац у ЈУ Технички школски центар Зворник.

Циљ наведених огледа јесте унапређење квалитета средњег стручног образовања и припреме ученика за потребе тржишта рада и запошљавање у Републици Српској кроз провјеру вриједности нових облика, метода и организације рада дуалног система образовања те могућност увођења истих у редован наставни процес. Евалуација огледа ће оцијенити нове облике, методе и организацију рада дуалног система, те његове ефекте на тржиште рада.

Стандард квалификација је стандард који одређује услове за стицање јавне исправе о одређеној квалификацији, која укључује све податке потребне за одређивање нивоа, обима и профила квалификације и податке потребне за осигурање и унапређивање квалитета стандарда квалификација, а припрема се на основу стандарда занимања, који произилази из потреба за конкретном квалификацијом с циљем запошљавања или наставка образовања.

У средњем стручном образовању наставни план и програм подразумијева примјену модуларне методологије, која омогућава брзо реаговање на примјену у друштву и технологији и могућност да се дио наставног плана и програма у износу од 30% утврђује у складу са потребама тржишта рада јединице локалне самоуправе у којој дјелује средње школа.

Динамика реализације мјере:

- 2019: 1. квартал: Развити 20 стандарда занимања; 3. квартал: Израдити флексибилне програмске садржаје до 20% садржаја да креирају наставници, ученици и школа у сарадњи са локалном заједницом; 4. квартал: У сарадњи са надлежним институцијама израдити акциони план о изради ревидираних модуларних наставних планова и програма, у складу са потребама тржишта рада и приступити његовој

изради; континуирано: Подизање свијести о значају предузетничког учења;

- 2020: 1. квартал: Дефинисати правила и процедуре за израду Квалификацијског оквира за средње стручно образовање; 2. квартал: Развити десет стандарда занимања; 4. квартал: Израђен Квалификацијски оквир од другог до пет нивоа квалификација; Континуирано: Донесен Програм континуиране обуке наставника у стручном образовању усклађен са потребама тржишта рада;

- 2021: 1. квартал: Предложити и усвојити квалификацијски оквир за средње стручно образовање као пилот-пројекат у периоду до пет година; 2. квартал: Урађена евалуација модернизованих модуларних програма са повећаним бројем часова практичне наставе, с циљем увођења у редовни наставни процес; 4. квартал: Израдити квалификацијски оквир за II, III, IV и V ниво квалификација до 20 стандарда квалификација, Израдити критеријуме и индикаторе квалитета уџбеника.

Очекивани утицај на конкурентност: Повећање ефикасности образовања, па посредно и тржишта рада, у значајној ће мјери утицати на конкурентност привреде Републике Српске, чији је крајњи циљ смањење стопе незапослености.

Кључни индикатори успјешности: Повећање ефикасности образовања; Боља повезаност образовања и тржишта рада, Смањење структурне незапослености; Повећање ефикасности тржишта рада; Повећање запослености; Мањи број година чекања на запошљавање.

Процјена трошкова и извор финансирања: У овом моменту није могуће проценити фискалне ефекте, будући да се ради о мјери која ће се реализовати у средњорочном периоду.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Повећање конкурентности привреде Републике Српске и њене атрактивности за страна улагања, кроз повећање ефикасности тржишта рада има директне утицаје на запошљавање и социјални положај становништва.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Ризик реализације мјере огледа се у великом броју укључених партнера и потребној веома детаљној и свеобухватној анализи потребних занимања по свакој јединици локалне самоуправе.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

4.3.7. Запошљавање и тржиште рада

У области рада и запошљавања и даље су основни проблем високе стопа незапослености и економске неактивности радно способног становништва. Иако је кроз примјену реформског Закона о раду из 2016. године дошло до смањења ригидности у поступцима запошљавања, остваривања и заштите права по основу рада те отпуштања, и даље постоје приговори пословне заједнице на недовољну флексибилност радног законодавства. Такође, социјални дијалог између представника послодаваца и синдиката, нарочито на најнижим облицима организовања, није довољно изражен, што резултира у релативно малом броју закључених колективних уговора на нивоу послодавца и нивоу подручја, области или гране. Иако су у току 2017. године више пута вођени преговори с циљем закључивања Општег колективних уговора, који би обавезивао све раднике и послодавце у Републици Српској, до краја трећег квартала 2018. године, он још није закључен. С циљем утврђивања стања у области примјене Закона о раду, у четвртом кварталу 2017. године и првом кварталу 2018. године одржано је више јавних расправа о примјени тог закона, израђен је Извјештај о анализи примјене Закона о раду, који је разматран на сједници Економско-социјалног савјета Републике Српске, када је закључено да ће наведени извјештај бити основ за будуће интервенције у закону.

Препреке за раст и конкурентност у области запошљавања и тржишта рада су: непостојање прецизних евиденција и података о активној понуди радне снаге; слаба повезаност система образовања са тржиштем рада; недовољна усаглашеност и некоординисано дјеловања и слаб развој институција на тржишту рада, те низак ниво запошљивости активних тражилаца посла.

С циљем повећања запошљавања, неопходно је обезбиједити нови пословни амбијент и проширити тржиште рада кроз организован и систематичан развој пољопривредне и индустријске производње и да се искористе предности које постоје у овим областима, кроз развијање новог модела привређивања и предузетништва уопште.

На основу идентификованих кључних препрека, кључна реформска мјера Владе Републике Српске у 2019. години у области запошљавања и тржишта рада је:

16) Повећање ефикасности тржишта рада и наставак реформи Завода за запошљавање.

У реализацији мјере **Повећање ефикасности тржишта рада и наставак реформи Завода за запошљавање** остварен је дјелимичан успјех, јер се спроводи још од 2017. години. Наиме, овом мјером као кључна активност повећања ефикасности тржишта рада Републике Српске планирани су реформација и редефинисање улоге јавне службе за запошљавање - ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске, у складу са усвојеним стратешким циљевима из Стратегије запошљавања Републике Српске 2016-2020. и Акционим планом запошљавања у Републици Српској за 2017. годину и у 2018. години. Основ за планирану мјере је усвајање измјена и допуна Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености и других прописа у вези са вођењем евиденција о незапосленим лицима. С тим циљем формирана је интерресорна радна група, у чији рад су активно укључени и представници социјалних партнера. Ова радна група је након одржаних састанака и анализе стања на тржишту рада, а посебно анализе новчаних накнада за вријеме незапослености и других пасивних мјера, припремила радни текст овог закона, али су даље активности обустављене због чињенице да истовремено није постигнут значајан напредак у изради новог закона о здравственом осигурању, којим, између осталог, треба на другачији начин да буде уређено остваривање права на здравствено осигурање незапослених лица, а чије доношење је предуслов за даље активности на формализирању Нацрта закона и других везаних прописа.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Усвајање закона о измјенама и допунама Закона о штрајку; Усвајање закона о измјенама и допунама Закона о посредовању у запошљавању и првима за вријеме незапослености (и других прописа у вези са вођењем евиденција незапослених лица), а што је директно условљено претходним усвајањем Закона о здравственом осигурању Републике Српске, којим ће на адекватан начин бити уређено остваривање права на здравствено осигурање незапослених лица; Раздвајање евиденција незапослених лица на евиденцији завода; Редефинисање улоге Завода за запошљавање Републике Српске.

Очекивани утицај на конкурентност: Завод за запошљавање Републике Српске ослободиће се сервисирања услуга здравственог осигурања одвајањем активних тражилаца посла од лица која су на евиденцији ради остваривања права на здравствено осигурање и других права чије остваривање је условљено статусом незапослености. Одвајањем активних од пасивних тражилаца посла ојачаће се посредничка улога Завода за запошљавање са сврхом посредовања за лица која активно траже запослење.

Кључни индикатори успјешности: Јачање посредничке улоге Завода за запошљавање и повећање квалитета услуга посредовања и боље циљање активних политика запошљавања.

Процјена трошкова и извор финансирања: Реализација ове мјере не захтијева додатне трошкове.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Јачање посредничке улоге Завода за запошљавање и повећање квалитета услуга посредовања и боље циљање активних политика запошљавања повољно ће утицати на већу подршку запошљавању.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: С обзиром на то да је ријеч о комплексној области, која је уједно и социјално осјетљива, неопходна је стручна, детаљна и пажљива анализа стања у сврху синхронизоване активности у вези са издвајањем администрирања здравственог осигурања из Завода за запошљавање и Министарства рада на бази искустава других земаља из окружења. Ове активности би требало да се наставе, у континуитету, обављати посредством Министарства здравља и социјалне заштите и Фонда здравственог осигурања, уз претходно створене нормативне претпоставке, а све с циљем да незапослена лица имају континуирану здравствену заштиту. Ризик реализације мјере јесте неусвајање закона о здравственом осигурању Републике Српске, који је претходна активност коју треба да спроведе Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

4.3.8. Социјална заштита

Обезбјеђивање социјалне заштите и права које пружа социјална политика Републике Српске веома је подијељено међу различитим институцијама и подршка том систему је са различитих нивоа власти у Републици Српској. Све наведено утиче на то да су социјалне накнаде обично засноване на статусу, а не на потребама. Ово чини систем социјалне заштите недовољно развијеним, а ефикасност социјалних давања је ограничена. Поред тога, корисници социјалних накнада, који имају веће потребе, веома често истичу да социјалне накнаде нису довољне да подмире њихове потребе, а недовољност социјалних накнада управо је посљедица њиховог лошег "циљања". А "циљање" није могуће кориговати, јер не постоји свеобухватно "мапирање" социјалних накнада.

Осим тога, прописи коју уређују област унапређења и заштите права националних мањина у Републици Српској су: Закон о заштити права припадника националних мањина ("Службени гласник Републике Српске", број 2/05), Правилник о суфинансирању културног стваралаштва националних мањина ("Службени гласник Републике Српске", број 25/15). Народна скупштина Републике Српске формирала је Савјет националних мањина Републике Српске, основан је и Савез националних мањина Републике Српске, са статусом удружења од јавног интереса. Формирана су и удружења у Републици Српској за сваку националну мањину, која дјелују као невладине организације и наступају самостално.

Препреке у области унапређивања и заштите права националних мањина у Републици Српској су: Законом није свеобухватно дефинисана заштита права и положаја националних мањина у друштву, те није прецизно дефинисана уставна категорија Остали; Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Српској 2013. године није утврдио тачан број лица која припадају одређеној националној мањини; Националне мањине, односно Остали уставним и законским оквиром нису у довољној мјери заступљени у органима извршне и законодавне власти; Недовољна медијска заступљеност.

Кључне мјере у области социјалне заштите у периоду 2019-2021. године су:

17) Побољшати циљање социјалних давања,

18) Унапређивање и заштита права националних мањина у Републици Српској.

Циљ мјере **Побољшање циљања социјалних давања** јесте да социјалне накнаде буду засноване на потребама, а не на статусу и припадности појединој категорији друштва. На тај начин могуће је укупан систем социјалних давања унаприједити, те створити фискални простор за повећање накнада корисницима којима су накнаде заиста и потребне. Наведено би систем социјалних давања учинило ефикаснијим и ефективнијим.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Извршити свеобухватно "мапирање" свих социјалних давања у Републици Српској, који се додјељују на свим нивоима власти;

- 2020: Израдити Регистар социјалних давања у Републици Српској; Извршити анализу свих социјалних давања која су дата у Регистру;

- 2021: Остварити прелазак са статусно засноване подршке на подршку засновану на потребама.

Очекивани утицај на конкурентност: Побољшање циљања социјалних давања укупан систем учиниће ефикаснијим и ефективнијим.

Кључни индикатори успјешности: Списак свих социјалних давања на свим нивоима власти у Републици Српској; Регистар социјалних давања у Републици Српској; Ефикаснија употреба буџетских средстава за социјалне програме.

Процјена трошкова и извор финансирања: Трошкове израде Регистра у овом моменту није могуће процијенити. Бољим циљањем социјалних давања биће остварене уштеде, које ће се моћи искористити за повећање накнада најугроженијим корисницима социјалних давања.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Мјера нема утицај на запошљавање.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: С обзиром на то да је ријеч о комплексној области, која је уједно и социјално осјетљива, неопходна је стручна, детаљна и пажљива анализу стања.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

Мјеру **Унапређивање и заштите права националних мањина у Републици Српској** Република Српска ће извршити кроз усвајање Стратегије за унапређивање и заштиту права припадника националних мањина у Републици Српској за период 2019-2023. године. Циљ је утврђивање правца за унапређивање и заштиту права припадника националних мањина, као и за органе власти у Републици Српској, ради очувања културног, вјерског, језичког и др. идентитета припадника националних мањина.

Динамика реализације мјере:

- 2019: Анализа стања у области заштите права припадника националних мањина у Републици Српској (2. квартал); Израда Нацрта стратегије, уз консултације са републичким органима управе, представницима националних мањина у Републици Српској, медијима, стручном и научном заједницом (3. квартал); Доношење Стратегије за унапређивање и заштиту права припадника националних мањина у Републици Српској за период 2019-2023. године (4. квартал),

- 2020: Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање и заштиту права припадника националних мањина у Републици Српској за период 2019-2023. године (1. и 2. квартал).

Очекивани утицај на конкурентност: Унапређивање положаја припадника националних мањина у различитим сферама живота и промоција.

Кључни индикатори успјешности: Спроведена анализа стања; Извршена анализа постојећих прописа из ове области; Утврђена евентуална потреба за доношењем новог закона; Утврђен оквир за органе власти и њихова обавеза за заштиту права и положаја припадника националних мањина; Усвојена Стратегија за унапређивање и заштиту права припадника националних мањина у Републици Српској за период 2019-2023. године.

Процјена трошкова и извор финансирања: Нису потребна финансијска средства за израду и доношење стратегије.

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање: Унапређивање положаја припадника националних мањина у различитим сферама живота и промоција.

Потенцијални ризици за реализацију мјере: Нема ризика за реализацију мјере.

Потенцијалне мјере за ублажавање ризика за реализацију мјере: С обзиром на то да нема ризика за реализацију мјере, није потребно дефинисати алтернативне мјере.

5. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧЕНОСТ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

У процесу израде Приједлога ПЕРРС 2019-2021. Влада Републике Српске је на 168. сједници, одржаној 15. марта 2018. године, разматрала Информацију о активностима које се на нивоу БиХ спроводе у вези са израдом Програма економских реформи БиХ, те захтијева да се свака будућа активност у вези са израдом Програма економских реформи БиХ врши, искључиво, кроз радна тијела успостављена системом координације процеса европских интеграција у БиХ.

Процес израде Приједлога ПЕРРС 2019-2021. Република Српска је почела у децембру 2017. године, када је кроз Меморандум о заједничким политикама за период 2018-2020. године са Унијом удружења послодаваца и Меморандум о заједничким мјерама за период 2018-2020. године са Савезом синдиката Републике Српске дефинисала кључне политике за период 2018-2020. године.

Наставак активности дефинисаних кроз Меморандум са Унијом удружења послодаваца јесу Смјернице за развој привреде, на којима је Влада Републике Српске радила заједно са представницима Уније удружења послодаваца Републике Српске и Привредне коморе Републике Српске од априла 2018. године. Смјернице за развој привреде презентоване су на конференцији "Привреда Републике Српске од 2019. до 2022. године - дијалог за будућност" и оне представљају основ свих наших политика у периоду 2019-2021. године.

У складу са Смјерницама Европске комисије, координатор за израду ПЕРРС 2019-2021 затражио је и од ресорних министарстава да доставе анализу реализације мјера из Програма економских реформи Републике Српске за период 2018-2020. године те приједлоге реформи из своје ресорне области за период 2019-2021. године, у складу са претходно дефинисаним оквиром политика.

Координатор за израду ПЕРРС 2019-2021, у сарадњи са министарствима и институцијама Републике Српске, израдио је прву верзију структурних мјера и доставио их 26. септембра 2018. године OECD-u, који пружа техничку подршку за израду документа. На радионици OECD-a, која је одржана у Сарајеву, 9. и 10. октобра 2018. године, представници OECD-a изнијели су примједбе и сугестије на предложене мјере, које су достављене ресорним министарствима.

У складу са примједбама OECD-a, координатор за израду ПЕРРС 2019-2021. и ресорна министарства припремили су, према методологији коју захтијева Европска комисија, Нацрт ПЕРРС 2019-2021. и доставили га на разматрање и усвајање Влади Републике Српске.

Влада Републике Српске је на 202. редовној сједници, одржаној 9. новембра 2018. године, усвојила Нацрт програма економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године и поставила га на интернет страницу Владе Републике Српске да би омогућила свим заинтересованим странама да доставе своје писмене приједлоге и коментаре за његово унапређивање. Приједлоге мјера доставили су Привредна комора Републике Српске, Унија удружења послодаваца Републике Српске и Савез синдиката Републике Српске, а кроз консултације за састав нове владе Републике Српске, сви партнери Владе имали су прилику и усмено да изнесу своје приједлоге и сугестије мандатару за састав нове владе.

Након обављених консултација за састав нове Владе Републике Српске, мандатар за састав нове владе припремио је Програм рада Владе Републике Српске за период 2018-2022. године, који у коначници представља основ за израду Приједлога програма економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године - по хитном поступку.

Имајући у виду све претходно наведено, а са намјером да у потпуности прати методологију и услове које поставља Европска комисија за израду докумената који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, Програм економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године по трећи пут биће достављен Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

ПРИЛОГ 1: ТАБЕЛЕ

Табела 1д: Секторски биланси

			2017.	2018.	2019.	2020	2021.
	% од БДП-а	% од БДП-а	ESA код	година	година	година	година
			X - 2	X - 2	X - 1	X	X + 1
1.	Нето кредитирање/задуживање у односу на остатак свијета	B.9				необавезујуће	необавезујуће
	Од чега:						
	- Биланс робе и услуга						
	- Биланс примарног дохотка и трансфера		0	0	0		
	- Капитални рачун						
2.	Нето кредитирање/задуживање приватног сектора	B.9/ EDP B.9	0	0	0		
3.	Нето кредитирање / задуживање шире владе		99,8	-129,6	37,1	142	221,7
4.	Статистичка дискрепанција			необавезујуће	необавезујуће	необавезујуће	необавезујуће

Табела 2а : Изгледи буџета опште владе - Република Српска

			2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
		ESA код	**год.**	**год.**	**год.**	**год.**	**год.**
			X - 2	**X - 1**	**X**	**X + 1**	**X + 2**
			ниво	% БДП			
	Нето кредитирање (B9) по подсекторима						
1.	Шира влада	S13	99,8	-1,2	0,3	1,2	1,8
2.	Централна влада	S1311	65,5	-0,9	-0,1	0,6	1,1
3.	Државна влада	S1312		0	0	0	0
4.	Локална влада	S1313	32,7	-0,1	0,4	0,3	0,3
5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	11,9	-0,2	0,1	0,3	0,4

	Шира влада (S13)						
6.	Укупан приход	TP	3.934,6	39,9	39	38,3	37,7
7.	укупна потрошња	TE	3.834,8	41,2	38,6	37	35,9
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B9	99,8	-1,2	0,3	1,2	1,8
9.	Издаци по каматама	EDP.D41 укљ. FISIM	118,1	1,2	1,2	1,2	1,1
10.	Примарни биланс		217,8	0	1,5	2,4	2,9
11.	Једнократне и друге привремене мјере						
	Компоненте прихода						
12.	Укупан порез (12 = 12а + 12б + 12ц)		2.138,1	22,3	21,7	21,3	21,2
12.а	Порез на производњу и увоз	D2	1.680,7	17,7	17,6	17,3	17,2
12.б	Текући порези на приход и богатство	D5	453,2	4,6	4	4	3,9
12.ц.	Порез на капитал	D91	4,1	0,04	0,04	0,04	0,04
13.	Социјални доприноси	D61	1.420,7	14	14	13,6	13,3
14.	Приход од имовине	D4	130,9	1,4	1,5	1,5	1,4
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		245	2,2	1,9	1,8	1,8
16=6	Укупан приход	TP	3.934,6	39,9	39	38,3	37,7
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			3.558,7	36,3	35,6	35	34,5
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.158,1	12,4	11,7	11,2	10,8
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	1.971,8	19,4	19,4	18,7	18,1
18.а.	Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	690,1	6,8	6,8	6,6	6,3
18.б.	Остали социјални трансфери осим неновчаних	D62	1.281,6	12,6	12,6	12,2	11,8
19=9.	Издаци по каматама (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	118,1	1,2	1,2	1,2	1,1
20.	Субвенције	D3	132,7	1,6	1,5	1,4	1,3
21.	Формација бруто фиксног капитала	P51	238	4,1	2,1	1,8	1,8
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21)		216,2	2,5	2,8	2,7	2,7
23.	Укупна потрошња	TE	3.834,8	41,2	38,6	37	35,9
	п. м. накнада запосленима	D1	921,2	9	8,9	8,5	8,1

НАПОМЕНА

У табели су консолидовани подаци за ниво опште Владе Републике Српске који обухвата ниво централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, подаци о средствима од пројеката финансираних из иностранства и средствима са escrow рачуна), ниво јединица локалне самоуправе и фондови социјалне сигурности.

У дијелу табеле Нето кредитирање (Б9) по (под)секторима исказани податак извршења у 2017. години за ширу владу садржи у себи и износ укупне елиминације при консолидацији од -10,3 мил. КМ. Наиме, приликом консолидације података о извршењу за 2017. годину извршена је елиминација примања и давања између (под)сектора шире владе у укупном износу од -10,3 мил. КМ, а пошто задата табела не предвиђа посебну позицију за исказивање елиминације, иста је садржана у податку за ширу владу.

Табела 2б : Изгледи буџета опште владе - Република Српска

			2017	2018	2019	2020	2021
		ESA код	**год.**	**год.**	**год.**	**год.**	**год.**
			X - 2	**X - 1**	**X**	**X + 1**	**X + 2**
			ниво	**у мил. КМ**			
	Нето кредитирање (B9) по подсекторима						
1.	Шира влада	S13	99,8	-129,6	37,1	142	221,7
2.	Централна влада	S1311	65,5	-95,8	-11,7	74,3	139,4
3.	Државна влада	S1312					
4.	Локална влада	S1313	32,7	-14,6	41,2	35,1	39,1
5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	11,9	-19,3	7,6	32,6	43,2
	Шира влада (S13)						
6.	Укупан приход	TP	3.934,6	4.212,7	4.304,4	4.432	4.581,9
7.	укупна потрошња	TE	3.834,8	4.342,3	4.267,2	4.290	4.360,2
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B9	99,8	-129,6	37,1	142	221,7
9.	Издаци по каматама	EDP.D41 укљ. FISIM	118,1	124,4	130,9	135,6	135,5
10.	Примарни биланс		217,8	-5,2	168,1	277,6	357,2
11.	Једнократне и друге привремене мјере						

	Компоненте прихода						
12.	Укупан порез (12 = 12а + 12б + 12ц)		2.138,1	2.353,2	2.391,2	2.470,7	2.573,8
12.а	Порез на производњу и увоз	D2	1.680,7	1.866,8	1.941,8	2.004,7	2.090,1
12.б	Текући порези на приход и богатство	D5	453,2	482	445	461,5	479
12.ц.	Порез на капитал	D91	4,1	4,4	4,4	4,5	4,7
13.	Социјални доприноси	D61	1.420,7	1.476,5	1.543,4	1.580,1	1.617,5
14.	Приход од имовине	D4	130,9	145,9	165,1	170,7	174,9
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		245	237,1	204,6	210,5	215,7
16 = 6	Укупан приход	TP	3.934,6	4.212,7	4.304,4	4.432	4.581,9
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			3.558,7	3.829,7	3.934,6	4.050,8	4.191,3
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.158,1	1.311,4	1.288,7	1.295,6	1.316,8
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	1.971,8	2.042,7	2.138,3	2.170,8	2.200,6
18.а.	Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	690,1	714,9	748,4	759,8	770,2
18.б.	Остали социјални трансфери осим неновчаних	D62	1.281,6	1.327,7	1.389,9	1.411	1.430,4
19 = 9.	Издаци по каматама (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	118,1	124,4	130,9	135,6	135,5
20.	убвенције	D3	132,7	164,4	162,5	159,9	156,3
21.	Формација бруто фиксног капитала	P51	238	437,3	236,1	211	223,5
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21)		216,2	262,1	310,7	317,1	327,5
23.	Укупна потрошња	TE	3.834,8	4.342,3	4.267,2	4.290	4.360,2
	п. м. накнада запосленима	D1	921,2	945,9	978,8	982,2	986,5

НАПОМЕНА

У табели су консолидовани подаци за ниво опште Владе Републике Српске који обухвата ниво централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, подаци о средствима од пројеката финансираних из иностранства и средствима са escrow рачуна), ниво јединица локалне самоуправе и фондови социјалне сигурности.

У дијелу табеле Нето кредитирање (Б9) по (под)секторима исказани податак извршења у 2017. години за ширу владу садржи у себи и износ укупне елиминације при консолидацији од -10,3 мил. КМ. Наиме, приликом консолидације података о извршењу за 2017. годину извршена је елиминација примања и давања између (под)сектора шире владе у укупном износу од -10,3 мил. КМ, а пошто задата табела не предвиђа посебну позицију за исказивање елиминације, иста је садржана у податку за ширу владу.

Табела 3: Потрошња шире владе по функцијама

			2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
% од БДП-а		**COFOG код**	**год.**	**год.**	**год.**	**год.**	**год.**
			X - 2	**X - 1**	**X**	**X + 1**	**X + 2**
1.	Опште јавне услуге	1	489,4	614,6	606	623,1	634,2
2.	Одбрана	2	0,3	0	0	0	0
3.	Јавни ред и безбједност	3	296,4	273,3	275,6	276,7	277,9
4.	Економски послови	4	318,1	424,4	353	340,2	356,2
5.	Заштита животне средине	5	16,3	19,3	17,4	18	18,4
6.	Стамбени и заједнички послови	6	97,8	191,2	152,1	156	163,8
7.	Здравство	7	681,8	754,2	726,8	708,8	707
8.	Рекреација, култура и вјера	8	66,7	75,5	71,1	73,8	75,5
9.	Образовање	9	437,9	472,5	475,3	475	477
10.	Социјална заштита	10	1.430,2	1.517,4	1.590,1	1.618,4	1.650,1
11.	Укупна потрошња (ставка 7 = 26 у табели 2)	TE	3.834,8	4.342,4	4.267,3	4.290,1	4.360,3

Табела 6: Одступање од претходног програма

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	год.	**год.**	**год.**	**год.**	**год.**
	X-2	**X-1**	**X**	**X +1**	**X +2**
1. Раст БДП-а (% поена)					
Претходно ажурирање					
Најновије ажурирање					
Разлика					
2. Нето кредитирање шире владе					
Претходно ажурирање	-64,3	55,4	228,5	237,9	
Најновије ажурирање	99,8	-129,6	37,1	142	221,7

Разлика	164,1	-185	-191,4	-95,9	
3. Бруто задуженост шире владе					
Претходно ажурирање					
Најновије ажурирање					
Разлика					